દેશી હિસાબ.

ભાગ ૨ જો.

કિંમત સાડાત્રણ આના.

FOR

The Department of Public Instruction Bombay

DESHI HISAB.

PART II.

Compiled by

VITHALDAS DHANJIBHAI

Late Chief Revenue Officer, Devgadh Baria

Forty Fourth Revised Edition

Ahmedabad

Printed by Mulchandbhai Trikamlal in

The Surya Prakash Printing Press.

1925.

PRICE 3½ ANNAS

મુંબાઈ ઇલાકાના સરકારી કેળવણી ખાતા માટે

દેશી હિસાબ.

ભાગ ૨ જો.

રચનાર,
વિઠ્ઠલદાસ વનજીભાઈ—મુ નડીયાદ
માજી ચીફ રેવન્યુ એફીસર દેવગઢબારીઆ

પ્રકાશક,
રણછોડલાલ ખુશાલદાસ—મુ. નડીયાદ.

સુધારેલી ચુંવાળીશમી આવૃત્તિ.

ધી 'સૂર્યપ્રકાશ' પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં, કાળુપુર ટંકશાળ
અમદાવાદમાં મૂલચંદભાઈ ત્રીકમલાલે છાપ્યો

Al ઈ સ ૧૯૨૫.

કિંમત સાડાત્રણ આના.

સાંકળીઉ.

સાંકળીઉ

લેખાં શીખવનારને સૂચના.

લેખા શીખવતી વેળા શિક્ષકે હમેશા કાળા પાટીયાનો ઉપયોગ કરવો

ધોરણને અનુક્રમે આ ચોપડીમા લેખા લખવા ઠીક નહિ લાગ્યાથી તે અનુક્રમ આમા રાખેલો નથી, તો પણ જે ધોરણમા જે જે જાતના લેખા શીખવવાના ન હોય તેવા લેખા વચમા પડતા મૂકવા અને તે જે ધોરણમા શીખવવાના હોય તે ધોરણમા શીખવવા

ગુજરાતના જુદા જુદા ભાગમા જુદુ જુદુ ચલણ, માપ અને વજન ચાલે છે. સૂરત, કાઠિયાવાડ વગેરે ઠેકાણે ભિન્ન ભિન્ન વજન અને માપ છે તે દરેક ઠેકાણાનું ગામવાર માપ, વજન કે ચલણ આ ચોપડીમા આપ્યુ નથી તેમ તેની કુંચીઓ પણ લખી નથી, કેમકે તેમ કરવાથી ઘણુ લબાણ થઇ જાય, તેથી માત્ર અંગ્રેજી રાજ્યના ચલણ અને વજન ઉપરથીજ કુંચીઓ આપી છે પરંતુ તે જો પોતાના ગામમાં ચાલતું ન હોય તો મહેતાજીઓએ એ કુંચીઓ પ્રથમ ચલાવવી નહિ પોતાના ગામમા જે ચલણ, વજન કે માપ હોય તે ઉપરથી મહેતાજીએ નવી કુંચીઓ ઉપજાવી કાઢી તે કુંચીઓ ચલાવવી. તે ઉપરથી તેવા લેખા શીખવવા

આ ચોપડીમા દરેક કુંચીનું કારણ લખ્યુ નથી પણ કેટલીકના લખ્યાં છે અને કેટલીકના લખ્યા નથી, વળી તે કારણો પણ નીચે ટીકામા સમજાવેલા છે, કેમકે તે કારણ કંઇ છોકરાને મોઢે કરાવવાના નથી એ કારણ છોકરા પોતાની મળે ઉપજાવે એવી ટેવ પાડવી કારણો ગોખાવ્યા કરતા તેમની મેળે ઉપજાવતા આવડશે તો તે કારણો તેઓ કદી ભૂલી જશે નહિ એટલુંજ નહિ પણ અંકગણિતના અને બીજા વિષયોના તેમને કારણો ખોળવાની ટેવ પડશે અને તે ખોળી કાઢતા આવડશે

કેમકે કોઇ વખત કુંચી પ્રમાણે હિસાબ ગણતા જેટલો વખત જાય તે કરતા જો પાટી બેસાડી હોય તો પછી બેતાળીને ગણતા થોડો વખત જાય છે માટે શિક્ષકે પાટીના હિસાબ પણ ગણાવવા અને પાટી પાડીને કેમ ગણવા તે શીખવવુ પછી પાડીને હિસાબ ગણવાની ટેવ પડ્યાથી છોકરા જલદી હિસાબ ગણશે પાટી પાડવાથી જુદી જુદી રીતો મહેતાજીએ છોકરાની શક્તિને અનુસરીને બતાવતા જવું.

હિસાબ બનતા લગી એવી જાતના ગણાવવા કે તે પોતે બજારમા સામાન લેવા મોકલ્યા હોય તો છેતરાય નહિ.

લેખા ગણવામા અડચણ પડે તે શિક્ષકે કદી પણ ખસેડવી નહિ પણ છોકરાને પોતાની મેળે ખસેડતા આવડે તેમ સૂચક સવાલથી ખસેડાવવી કેમકે દુનિયાના વ્યવહારમા જેટલી જાતના હિસાબની છોકરાને જરૂર પડશે તે બધા કંઇ નિશાળમા શીખવી શકાતા નથી, માટે જ્યારે જેવી જરૂર પડે ત્યારે તે ગણતા અચકી બેસે નહિ તેવા છોકરાને તૈયાર કરવા એ શિક્ષકની ખાસ ફરજ છે, એ ખૂબ યાદ રાખવુ વખતે વખતે શિક્ષકે હિસાબની આવશ્યકતા બતાવવી અને અમુક રીતે હિસાબ સહેલાઇથી ગણાતો હોય તો તે રીત તેમને કહેવી અને હોશિયાર છોકરા કને ખોળી કઢાવવી કેમકે—

જો કક્ક આવડતા હોય ને કાગળો, માણી, કળશી બેડીયુ ઇત્યાદિના મણ જાણતા હોય તો અનુક્રમે છોકરા પાસે કળશીની રીત ઉપરથી બેડીયાની, માણીની રીત ઉપરથી બારની, ખાંડીની રીત શેરથી મુડાની, તોલા ઉપરથી ગદીઆણાની, કોડીની રીત ઉપરથી સેંકડાની કે હજારની રીતો કઢાવવી વળી ખાંડીના મણનું જેટલું આવે તેટલું વીસાના વસાનું, વસામા વીશ વાશોનુ, ને રીમના ભાવનુ આવે માણીમ મણનું જેટલું આવે તેટલું ડઝનમા નંગનું આવે તેમજ રૂપિઆને હિસાબે જે આવે તેનો સોળમો ભાગ આનાને હિસાબે આવે અને આનાને હિસાબે જેટલું આવે તેનો ચોથો ભાગ પૈસાને હિસાબે આવે તે સમજાવવુ આ પ્રમાણે ઠેકાણે ઠેકાણે કારણ સહિત શીખવેલુ છોકરાના મગજમાથી કદી પણ જશે નહિ, અને કદાપિ ભૂલે તો ઝટવારમા નવી કુચી ઉત્પન્ન કરી શકશે, તથા એજ રીતે હિસાબ ગણવાનો મહાવરો થવાથી તેઓ કોઇ પણ રીતે જલદીથી હિસાબ કરી શકશે

પરચૂરણ હિસાબમા અને રીતના હિસાબમા દરેક ઠેકાણે પાટી કેવી રીતે પાડી છે તે સમજાવ્યુ છે, તે તથા તે સિવાય બીજી પાટીઓ તેમની પાસે કઢાવવી, અને તેવી જાતના ઘણા હિસાબ ગણાવવા તેમજ બીજી જાતની પાટીઓ શિક્ષકે પસંદ કરી તેવા હિસાબ ગણાવી છોકરાને ખૂબ મહાવરો કરાવવો

કુચી નીચે જેટલા દાખલા નમુનાને માટે આપેલા છે, તે દાખલા માત્ર તેજ કુચીના આપેલા છે એમ નથી, પણ તે કુચીની સાથે જે જે કુચીઓ પાછળ આપી ગયા છીએ તેની મદદ પણ લેવા પડે તેવા આ

પેશા છે એથી છોકરાંને પાછળથી કુંચીઓ યાદ રાખવાની ટેવ પડે છે બનતા લગી દરેક કુચીના ઉલટપાલટ દાખલા લખાવવા જેમકે પાચ રૂપિએ શેર તો બે રૂપિઆભારનું શુ ? અને પાચરૂપિએ શેર તો પાા રૂપિઆનુ કેટલુ ?

દાખલના જવાબ આપવામા છોકરાઓ બનતા લગી એકજ નિયમ રાખે એવી ટેવ આખા વર્ગના છોકરા પાસે અને બને તો આખી નિ-શાળના લેખા શીખનાર તમામ છોકરા પાસે પડાવવી જવાબમા તેઓ રૂપિઆ, આના ને પાઇ, અથવા રૂપિઆ, આના ને ઉપઆના, અથવા રૂપિઆ, દોકડા ને બદામ ઇત્યાદિ અમુક નિયમ રાખે તો શિક્ષકને જુદી જુદી જાતના જવાબો ઉપરથી સરખી કિમત કાઢવાનો વખત બચશે, અને તે બચેલા વખતનો ઉપયોગ તેને બાજુ શીખવવામા ઘણો કીમતી થઇ પડશે

રીત અને કુચીઓ શીખવતા પહેલા ત્રિરાશિ ટકા શેરીઆ અને સહેલી પાતિનો ઉપયોગ કરવો પડે એવા બજારૂ સવાલ પુછવા અને તે બરાબર આવડ્યા પછી અને મણ અને શેરની કુચીઓનો વિચાર આવ્યા પહેલા નાના સાધારણ હિસાબમા કિમત અને વજનનો સબધ તેમના મનમા બરાબર ઠસેલો હશે, અને આકનો ઉપયોગ વ્યવહારિક રીતે કરતા આવડ્યો હશે, તો આગળ ઉપર વધારે સુગમ પડશે મટે પૈસાનુ છ શેર તો ત્રણ પૈસાનુ કેટલુ ? પૈસાનુ નવ શેર તો એક પાઇનુ કેટલું ?

ત્રણ પૈસાનું છ શેર તો પૈસાનું કેટલુ ? પાચ પૈસાનુ મણ તો એક પૈસાનુંકેટલું ?

આવા ઘણા હિસાબ શીખવાથી છોકરાને કિમત તથા વજનનો સબધ સમજાશે અને તેથી કુચીઓ સરેલાઇથી સમજાશે

વળી કુચીઓ શીખવતા પહેલા પાતી પાડવાનો પણ થોડો મહાવરો કરાવવો જોઇએ જેમકે —

આઠ પૈસા કરતા સોળ પૈસાનું કેટલા ગણુ આવે ?

એક આનાથી એક પૈસાનું કેટલા ગણુ આવે ?

એક શેરની કિમત કરતા સાત શેરની કિમત કેટલા ગણી ?

ચાર શેરની કીંમત કરતા છ શેરની કેટલા ગણી ?

મણ કરતા દશ શેરની કેટલા ગણી ?

ચાર પૈસાથી સાત પૈસા કેટલા ગણા છે ?

બાર પૈસાથી નવ પૈસા કેટલા ગણા છે ?

પાચ શેરથી સાડાસાત શેર કેટલા ગણા છે ?

આ પ્રમાણે નખોટા યત્રથી કે આન્ની મદદથી ઘણા દાખલા તેમ ને શીખવવા, તથા સખ્યાઓનો અરસપરસ સબધ અને પાતી પાડતા શીખે અને તે સહજ સમજે એનો મહાવરો પ્રથમ કરાવી પછી કુચીઓ શીખવવી

કુચીઓ શીખવતા સાધારણ ગુણાકાર ભાગાકારની કેટલીએક ગુહમ કુચીઓ મહેતાજીએ છોકરાની શક્તિને અનુસરીને સકારણ શીખવવી જેમકે —

પદર ગણા કરવા હોય તો દોઢા કરી દશે ગુણવા

પચીશ ગણા કરવા હોય તો પા કરી સોએ ગુણવા

અથવા અઢી ગણા કરી દશે ગુણવો

પાત્રીશ ગણા કરવા હોય તો ઉઠા કરી દશે ભાગવા

પાચે ભાગવા હોય તો બમણા કરી દશે ભાગવા

કારણ કે કોઇપણ સખ્યાને દશે અથવા સોએ ગુણવા કે ભાગવા સહેલા પડે છે મતલબ કે કુચીઓનો ઉપયોગ અને તે વડે હિસાબ ગણવાની ચપળતાનો બધો આધાર જે પ્રમાણે છોકરાને સખ્યાઓ વચ્ચેના ગુણોત્તર સબધ અને મોઢે ગુણાકાર ભાગાકાર કરવાની માહીતી તથા સુગમતા હશે તેજ ઉપર રહેશે દરેક કુચીના મોના દાખલા શીખવ્યા પછી સ્લેટપર લખાવવા

આ પ્રમાણે મહાવરો થયા પછી લેખા શરૂ કરતા પહેલા પ્રથમ છોકરાને જે રીત શીખવવી હોય તેમા ઉપયોગી હોય એવી ધાતો પુછી જવા પછી તે રીત નીકળે એવો સહેલો દાખલો આકની મદદથી ગણી શકે એવો, છોકરા પાસે સ્લેટ ઉપર ગણાવવા અને તે પાટિયા ઉપર લખવો એવા ઘણા દાખલા તેમને હાથે સ્લેટ ઉપર ગણાવી તે પાટિયા ઉપર એક ઠેકાણે લખી તે ઉપરથી સાધારણ રીત શીખવવી, કેમકે એકદમ મોઢેથી વિચારીને શીખે તે કરતા પાટિયુ જેમ સારૂ તેમજ પાટિયા કરતા પોતાની પાટીમા ગણીને પછી રીત કાઢે તે વધારે સારૂ અને મજબુત થાય તેવુ છે હિસાબ મડાવવામા શિક્ષકે ખૂબ સાવચેત રહેવુ એટલે પાયરીબધ લખાવવા વળી જે રીત શીખવવી હોય તેજ રીત નીકળે એવા હિસાબ મડાવતી વખતે મહેતાજીએ સભાળ રાખવી પ્રથમ કુચી શીખવીને કે ગોખવીને તે કુચીના હિસાબ

શિક્ષકે કદી પણ ન ગણાવવા પણ પ્રથમ હિસાબ ગણાવી તે ઉપરથી કુંચી તેમની પાસે કઢાવવી પછી તે કુંચીના બીજા અભ્યાસ હિસાબ ગણાવવા જેમકે જે રૂપિએ શેર તેટલા આનાનુ અધોળ અથવા અઢી પિયાસાર આ રીત શીખવવી હોય તો તે સારૂ નીચે તેની નોટ આપી છે

છોકરાને જાગૃત કરીને પુછવુ કે એક રૂપિઆના આના કેટલા? જ સોળ પછી પૂછવું કે અરધા રૂપિઆના કેટલા? જ આઠ પા રૂપિઆના કેટલા? જ ચાર શેરના અધોળા કેટલા? જ સોળ અચ્છેરના કેટલા? જ આઠ પાશેરના કેટલા? જ ચાર એમ ઉલટપાલટ સવાલ પૂછીને ખાતરી કરવી કે છોકરાને કોષ્ટક બરાબર આવડે છે ખાતરી થયા પછી પુછવુ કે એક રૂપિએનું શેર ઘી મળે છે એમ તમને કેઇ કહે તો તમે શું સમજો? જ એક રૂપિઓ આપીએ તો એક શેર ઘી આપણને જોખી આપે એક રૂપિઓ આપો એટલે કેટલા આના આપવા પડ્યા? જ સોળ તમે શેર ઘી લાવો એટલે કેટલા અધોળ લાવ્યા કહેવાય? જ સોળ. સોળ અધોળની કિમતના તમારે કેટલા આના આપવા પડ્યા? જ સોળ સોળ આનાનું સોળ અધોળ ત્યારે આઠ આનાનું કેટલા અધોળ? જ આઠ. ચાર આનાનું કેટલાં અધોળ? ચાર એક આનાનુ કેટલાં અધોળ? જ એક અધોળ એક રૂપિએ શેર હોય તો એક આનાનું કેટલા અધોળ? જ એક અધોળ એક રૂપિએ શેર હોય તો એક અધોળનું શું બેસે? જ એક આનો પછી એવી રીતે બે, ત્રણ કે ચાર રૂપિએ શેર હોય તો એક અધોળનું શુ બેસે? એમ સવાલ પૂછી કઢાવવું અને તે બધું પાટિયા ઉપર નોંધી રાખવુ પછી છોકરાને પુછવું કે આ દાખલા લખાવ્યા છે તેમા અધોળની કિમત કેટલી આવે છે? જ જેટલા રૂપીઆ કહ્યા હોય તેટલા આના પછી પૂછવું કે શેરના જેટલા રૂપિઆ કહ્યા હોય તેટલા આનાનું કેટલું આવે છે? જ અધોળ ઉપરના દાખલા ઉપરથી તમે કયો નિયમ કાઢો છો? જ જેટલા રૂપીઆનુ શેર તેટલા આનાનું અધોળ આવી રીતે જે નિયમ કે કુંચી કાઢવી તે યાદ કરાવી તેમની નોટમા લખવા સારૂ શિક્ષકે સાદી ભાષામા કાળા પાટિયાપર તે કુંચી લખવી, અને તે બધા નોટમા લખી લે તેમ કહેવુ, તથા મહાવરા સારૂ કેટલાક

ઉલટપાલટ દાખલા પચીસમ ઘ લખાવવા પછી બે, ત્રણ, ચાર અધોળનું શું બેસે, એવા દાખલા મંડાવવા, અને ખાતરી થાય ત્યાર પછી તેના ઉલટા દાખલા લખાવવા આ કુચી બરાબર આવડ્યા પછી બને તો બીજી કુચીઓ શીખવેલી કુચી ઉપરથીજ કઢાવવી જેમકે, જેટલે રૂપિએ શેર તેથી અઢીગણે દોકડે રૂપિઆભાર એ કુચી શીખવવી હોય તો પ્રથમ પૂછવું કે રૂપિઆના દોકડા કેટલા? જ સો અડધા રૂપિઆના કેટલા? જ પચાસ પા રૂપિઆના કેટલા? જ પચીસ એક આનાના કેટલા? જ સવા છ શેરના રૂપિઆભાર કેટલા? જ ચાળીશ અચ્છેરના કેટલા? જ વીસ પાશેરના કેટલા? જ દસ નવટાંકના કેટલા? પાંચ અધોળના કેટલા? અઢી પછી પુછવું કે એક રૂપિએ શેર હોય તો અધોળનું શું બેસે? જ એક આનો એક આનાના દોકડા કેટલા? સવા છ અધોળના કેટલા રૂપિઆભાર? અઢી એક રૂપિએ શેર હોય તો અધોળનું શું? જ સવા છ દોકડા અથવા એક આનો અઢી રૂપિઆભારના સવા છ દોકડા તો એક રૂપિઆભારનું શું? જ અઢી દોકડા એક રૂપિએ શેર તો એક રૂપિઆભારનું શું? જ અઢી દોકડા બે રૂપિએ શેર હોય તો એક રૂપિઆભારનું શું આવે? પાંચ દોકડા ત્રણ રૂપિએ શેર હોય તો એક રૂપીઆભારનું શું આવે? સાડાસાત દોકડા ચાર રૂપિએ શેર હોય તો એક રૂપિઆભારનું શું આવે? દશ દોકડા શાથી દશ દોકડા આવ્યા? ચાર અઢીઉ દશ ચાર અઢીઉ શા માટે કર્યા? જેટલા રૂપિઆ હોય તેથી અઢીગણા દોકડા આવે માટે જે વે રૂપિએ શેર તેથી અઢીગણા દોકડાનું કેહું બને? એક રૂપિઆભાર આ રીતે કાળા પાટિયાપર લખીને ગોખાવવી અને તેમની પાસે ઉતારી લેવરાવવી પછી શીખવેલું જે પાટિયાપર લખેલું હોય તે પાટિયાની બાજુ ઉલટાવી તેમને પુનરાવર્તન કરાવવું તથા પરીક્ષાને સારૂ શીખવેલ પૂરી શિક્ષકે તેવી રીતે તેના ઉપરથી ઉત્પન્ન થતા દાખલા છોકરાને આવડ્યા એવી ખાત્રી થાય ત્યાર પછી બીજી રીતો ઉપર પ્રમાણે નોટ કરીને શીખવવી

અમદાવાદ
તા ૨૦-૯-૮૬ } વિઠ્ઠલદાસ ધનજીભાઈ.

શેરના લેખાંની કુંચીઓ.

ર્ફ. જેટલે રૂપિયે શેર તેથી અઢી ગણે દોકડે[1] અથવા સુરતી બમણે પેસે[2] રૂપિઆભાર [3]

(૧) અર્ધે રૂપિએ શેર હોય તો સવા દોકડે રૂપિઆભાર, ૦। રૂપીએ શેર હોય તો દશ બદામે રૂપીઅભાર, અને પોણો રૂપીએ શેર હોય તો પોણા બે દોકડા બે બદામે રૂપિઆભાર

(૨) જેટલે રૂપિએ શેર તેટલા આનાનુ અધોળ, તેથી બમણે આને નવટાક, અને તેટલે અર્ધે આને સવારૂપીઆભાર

(૩) શેરનો ભાવ જેટલા રૂપીઆ કહ્યો હોય અને જેટલા રૂપિઆભારનુ કરવુ હોય, તે બેનો ગુણાકાર કરીને જમણા હાથ તરફનો એક આકડો કાપી નાખવો બાકી રહે તે પાવલા અને કાપી નાખેલા અકને અઢીએ ગુણતા જે આવે તે દોકડા જાણવા [4]

---

1 આ ચોપડીમા એક રૂપિઆના સો દોકડા ગણેલા છે

2 એક રૂપિઆના સુરતી પૈસા ૮૦ ગણાય છે

3 એક રૂપિઆના દોકડા ૧૦૦ ને એક શેરના રૂપીઆભાર ૪૦વડે ભાગતા એક રૂપીઆભારની કિમત ૨॥ દોકડા આવે તેથી ૨॥ રૂપિઆ ભાર(અધોળ)ની કિમત ૨॥×૨॥=૬। દોકડા=૧ આનો આવે વળી ૧ રૂપિઆના સુરતી પૈસા ૮૦ ને, એક શેરના રૂપીઆભાર ૪૦ વડે ભાગતા એક રૂપિઆભારની કિમત સુરતી બે પૈસા આવે

4. ત્રણ રૂપિએ શેર હોય અને ૮ રૂપિઆભારનુ કરવુ હોય તો ૩×૮=૨૪ આવ્યા તેમાથી જમણા હાથ ભણીનો ૪ કાપતા બે પાવલા અને ૪×૨॥=૧૦ દોકડા આવે કેમકે પહેલી રીત પ્રમાણે ૨૪ ને અઢીએ ગુણીએ તેટલા દોકડા જવાબ આવે પણ ૨૪ મા બે દશક ને ૪ એકમ છે, અને એક દશક અથવા ૧૦ ને અઢીએ ગુણીએ તો ૧૦×૨॥=૨૫ દોકડા ૧ પાવલુ આવે છે ૨ દશક અથવા ૨૦ ને ૨॥ એ ગુણીએ તો ૨૦×૨॥=૫૦ દોકડા=૨ પાવલા આવે છે માટે જેટલા દશક તેટલા પાવલા આવે ને કાપેલા આકડાને ૨॥ ગણા કરવાથી પહેલી રીત પ્રમાણે દોકડા આવે, માટે ૪×૨॥=૧૦ દોકડા

દાખલા.

૧ ૫ રૂપિઆની શેર એલચી મળે તો ૪ાા રૂપિઆભારનુ શુ બેસે?
જ રૂ ૦ાા–

૨ ૬ રૂપિઆની શેર એલચી મળે તો ૨ ૦ાા ની કેટલી આવે?
જ રો ૦) =

૩ ૬ાા રૂપિએ શેર કેસર હોય તો શેર ૦)≡ાા નુ શુ બેસે?
જ રૂ ૧ા=ાા

૪ પાાા રૂપિએ શેર હીંગ હોય તો પાા રૂ ભારનુ શુ બેસે?
જ રૂ ૦ાા ૪ દો ૧ બ

૫. ૭ાા રૂપિએ શેર કપુર હોય તો રૂ ર૦–ાા નુ કેટલુ આવે?
જ શે ૦|–

૨. જેટલે આને શેર તેથી રાા ગણી બદામે રૂપિઆભાર.[2]

(૧) અર્ધે આને શેર હોય તો ૧ા બદામે, ૦ા આને હોય તો ૦ાા બદામ ૨ વીસવાસીએ ને પોણે આને હોય તો ૧ાાા બદામ ૨ વીસવાસીએ રૂપિઆર

(૨) જેટલે આને શેર તેટલા પૈસાનુ ૦ા શેર, તેટલી પાઇનુ ૬ પઈસાભાર[2] અને તેથી પોણી પાઇનુ અધોળ[3].

દાખલા

૧ રૂા ૦ા≡ શેર પીસ્તા મળે તો ૩ાા રૂપિઆભારનુ શુ બેસે?
જ ૩ાાા દો ૧ા બ

૨. રૂા ૦ા– શેર મરી હોય તો ૨ ૦)૦ાાા ના કેટલા આવે?
જ ૬ રૂપિઆભાર

૩ ૦ા– શેર ઘી મળે તો ૮ પસાભારનુ શુ બેસે? જ ૭ પાઇ

---

૧ એક આનાની બદામ ૧૦૦ ને એક શેરના ૪૦ રૂપિઆભારે ભાગતા એક રૂપિઆભારની રાા બદામ આવ છે

૨ એક શેરના ૭૨ પૈસાભારને, એક આનાની ૧૨ પાઇએ ભાગતા એક પાઈનુ ૬ પેસાભાર આવ છે

૩ એક આનાની ૧૨ પાઇને, એક શેરના સોળ અધોળે ભાગતા એક અધોળની પોણી પાઇ આવે છે (પોણી પાઇ તે એક ઉપઆનો અથવા ત્રાંબીઓ આનો ૦ આની કહેવાય છે)

૪ રૂ ૦)≡ શેર બરફી મળે તો શેર ૦)≡ નું શું આપવું ?
જ રૂા ૦)૦ાા ૦ાા પાઈ
૫ રૂ ૦। ની શેર બરફી મળે તો ૦)ોા ૧ પાઇની કેટલી આવે ?
જ ૧૦ાા પૈસાભાર

૩ જેટલે પૈસે શેર તેથી દશ ગણે આને મણ.[1]

(૧) જેટલે આને શેર તેથી અઢીગણે રૂપિએ મણ

દાખલા

૧ ૧ાા પૈસે શેર પરવળ મળતા હોય તો ૦ાા મણનું શું ?
જ રૂ ૬।–ાા
૨ ૬ાા પૈસે શેર કારેલા હોય તો રૂ ૩) ૦ાાા ના કેટલા આવે ?
જ ૦ાાા મણ
૩ રૂ ૦।=। શેર ચીભડાં મળતા હોય તો ૦ાા મણનું શું બેસે ?
જ ૧૨)≡
૪ ૦ા≡ શેર ઘી હોય તો રૂ ૮ા=નું કેટલું આવે ? જ ૦। મણ

૪ જેટલે દોકડે શેર તેટલી બદામનું અધોળ.[2]

(૧) જેટલે દોકડે શેર તેટલા રૂપિઆનું રાા મણ

દાખલા

૧ ૪ાા દોકડે શેર કારેલા મળે તો શેર ૧ાા– નું શું બેસે ?
જ દો ૭ા ૨ાા બ
૨ ૫ાા દોકડે શેર ભાજી હોય તો મણ ૧ા શે ૧ા= નું શું ?
જ રૂ ૧ા ૧૬ા દો ૦ાા બ
૩ ૨ાા દોકડે શેર કારેલા તો રૂ પા≡ાના કેટલા આવે ?
જ મણ ૩ાા ૬ા શેર
૪. રાા દોકડે શેર ભીંડા હોય તો રૂા ૦)≡ના કેટલા ? જ શે ૭ાા

---

૧ એક પૈસે શેર હોય તો એક મણના ૪૦ પૈસા અથવા રૂા ૦ાા= થાય, તેમજ એક આને શેર હોય તો એક મણના ૪૦ આના અથવા રૂ રાા થાય

૨. એક દોકડાની સોળ બદામને એક શેરના ૧૬ અધોળે ભાગતા એક અધોળની એક બદામ આવશે

૫. એક શેરના જેટલા રૂપિઆ કહ્યા હોય તેટલાએ શેરના ૪૦ રૂપિઆભારને અથવા ૧૬ અધોળને કે ૭૨ પૈસાભારને ભાગતાં જેટલુ આવે તેટલુ એક રૂપિઆનુ આવે.[1]?

દાખલા.

૧ રૂ ૫)ની શેર એલચી મળે તો રૂ ૧) ની કેટલી આવે ? જ ૮ રૂપિઆભાર

૨ રૂ ૩)ની શેર એલચી હોય તો રૂ ૦।।। ની કેટલી આવે ? જ ૦। શેર

૩. રૂ ૪।। ની શેર એલચી હોય તો રૂ ૦।। ની કેટલી આવે ? જ ૮. પૈસાભાર

એક રૂપિઆના ભાવ ઉપરથી.

૬. એક રૂપિઆનું જેટલા શેર તેટલા અધોળનો એક આનો ને તેટલા રૂપિઆભારના અઢી દોકડા[2]

દાખલા

૧ રૂ નુ ૩।। શેર ઘી મળતું હોય તો શે ના શુ એમે ? જ ૦) =

૨ રૂ ૧) નુ ૨।। શેર હોય તો ૮। રૂપિઆભારનુ શુ એમે ? જ ૭।। દોકડા

૩ રૂ ૧) ની ૪ શેર બરફી મળે તો રૂ ૦)ના ની કેટલી ? જ ૦।=

૪ રૂ ૧)ની ૫ શેર બરફી મળતી હોય તો ૧૦ દોકડાની કેટલી આવે ? જ શે ૦।।.

૭ એક રૂપિઆનુ જેટલા શેર તેટલા અધોળનો એક આનો ને તેટલા રૂપિઆભારના અઢી દોકડા[3]

---

૧ આ રીતનુ કારણ દેખીતુ છે

૨ એક રૂપિઆનુ શેર હોય તો એક રૂપિઆના આના સોળ ને શેરના અધોળા સોળ, માટે એક આનાનુ એક અધોળ આવે અને એક રૂપિઆના દોકડા ૧૦૦ ને શેરના રૂપિઆભાર ૪૦ વડે ભાગતા એક રૂપિઆભારના ૨।। દોકડા આવે

૩ શેર કરતા મણ, ને રૂપિઆભાર કરતા શેર ૪૦ ગણો છે માટે

દાખલા.

૧ રૂ ૧) નુ ૨॥ શેર ઘી મળે તો ૬। મણનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૧૦૦)

૨ રૂ ૧) ની ૪॥ શેર બદામ મળતી હોય તો રૂ ૩૦)ની કેટલી?
જ ૩ મ ૧૫ શેર.

૩ રૂ ૧) નુ ૨॥ રૂપિઆભાર કેસર આવે તો ૩॥ શેરનુ શુ બેસે ?
જ. રૂ ૬૦)

૪ રૂ ૧) નુ ૩ રૂપિઆભાર રેશમ મળે તો ૩૧॥ રૂપિઆનુ કેટલુ આવે ?
જ શે ૨। ૪॥ રૂ ભા.

૫ રૂ ૧) નુ શેર ૨॥=। ઘી મળે તો ૧૪। મણ ૭॥ શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૨૪૦)

એક આનાના ભાવ ઉપરથી.

૮ એક આનાનુ જેટલા શેર તેટલા અધોળની પોણી પાઈ કે એક ઉપઆનો, ને તેટલા રૂપિઆભારની ૨॥ બદામ [1]

દાખલા

૧ રૂ ૦)- ના ૧॥ શેર કારેના મળે તો શેર ૦।=નુ શુ બેસે ?
જ ૩ પાઈ

૨ રૂ ૦)- નાં ૪॥ શેર રીંગણા મળે તો ૧૧। રૂપિઆભારનુ શુ ?
જ ૦। દો ૨। બદામ.

૩ ૦)- ના ૨॥ શેર ભીંડા હોય તો ૭॥ પાઈના કેટલા આવે?
જ શે ૧॥-

૪ રૂ ૦)- ના ૧। શેર કટોલા હોય તો ૦॥ દો. ૨ બદામના કેટલા ?
જ શે ૦)=

[1] શેરના અધોળા સો૧ ન આનાની પાઈ બાર, માટે એક અધો ળની ૦॥। પાઈ આવે, ને શેરના રૂપિઆભાર ૪૦ ને આનાની બદામ ૧૦૦ માટે એક રૂપિઆભારની ૨॥ બદામ આવે.

૯ એક આનાનું જેટલા શેર હોય તેટલા મણના રાા રૂપિઆ[1]

દાખલા

૧ રૂ ૦)- ની રાા શેર હુધી હોય તો મણ ૩ાા નુ શુ'
જ રૂ ૩ાા

૨ રૂ ૦)- ની ૫ શેર હુધી હોય તો રૂ ૭ાા ની કેટલી'
જ ૭ાા મણ

મણિકાં લેખાની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી રાા ગણે દોકડે શેર[2].

(૧) રૂ ૦ાા મણ હોય તો ૧ા દોકડે રૂ ૦ા હોય તો ૦ાા દો ૨ બદામે, અને રૂ ૦ાા હોય તો ૧ાા દો ૨ બદામે શેર

(૨) જેટલે રૂપિએ મણ તેટલા દોકડાનુ ૧૬ રૂપિઆભાર અને તેટલી બદામનુ રૂપિઆભાર

(૩) જેટલે રૂપિએ મણ તેટલા આનાનુ રાા શેર તેથી અધ આને ૫ા શેર ને તેટલા પૈસાનુ શેર ૦ાા=

દાખલા

૧ રૂ ૧૮ાા નુ મણ ઘી મળે તો ૭ાા મણ ૫ શેરનુ શુ બેસે'
જ રૂ ૪૮ાા-

૨ રૂ ાા નુ મણ રૂ મળે તો રૂ ૦ાા ૧૫ દોકડાનુ કેટલુ'
જ શે ૪)

૩ રૂ ૧૪ા નુ મણ ઘી હોય તો રાા શેર ૮ રૂપિઆભારનુ શુ બેસે' જ ૦ાાા રૂ ૧૬ાા દો ૩ાા બ.

---

૧ ઉપરના ૨ જા કારણ પ્રમાણે હિસાબ કરતાં મણ ૪૦ શેરના, માટે ૪૦ આના અથવા રાા રૂપિઆ આવે.

૨ એક રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને મણના ૪૦ શેરે ભાગતા શેરના રાા દોકડા આવે છે તેથી એક દોકડાનુ ૧૬ રૂપિઆભાર, અને એક બદામનુ એક રૂપિઆભાર આવે તેમજ એક શેરના રાા દોકડા, અને અઢી શેરના રાા×રાા=૬ા દોકડા અથવા એક આનો આવે

૪ રૂ ૧૯! નુ મણુ ઘી તો ૨ શેર ૧!! રૂપિઆભારનુ શુ ?
જ ૦!!! રૂ ૨૩ દો ૦!! બ ૨ વી

૫ રૂ ૮! નુ મણુ રૂ, હોય તો ૪!! મણુ ૬! શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૩૮!=!! ૧!! પાઇ

૬ રૂ ૨૦!! ના મણુ સોપારી હોય તો રૂ ૩!!! ના કેટલા ?
જ ૧૫ શેર

૨ જેટલે આને મણુ તેથી શા ગણી બદામે શેર[1]

(૧) જેટલે આને મણુ તેટલી બદામનુ ૧૬ રૂપિઆભાર, ને તેટલી વીસવાસીનુ રૂપિઆભાર

(૨) જેટલે આને મણુ તેથી ૦!! પાઇએ શા શેર

દાખલા.

૧ રૂ ૦!= મણુ ભાજી મળે તો ૩!! મણુ ને ૦!! શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૨)=!!! ૧!! પાઈ

૨ રૂ ૦!!! = મણુ દુધી મળે તો ૭!! શેર ૮ રૂ ભારનુ શુ બેસે
૧૬!!! દો ૧!! બ.

૩ રૂ ૦!!! નુ મણુ કાશુ મળે તો ૩!!! શેરનુ શુ ? જ રૂ૦)=૧!! પાઇ

૪ રૂ ૦!!=નુ મણુ સુરણુ તો બે પૈસાનુ કેટલુ ? જ શેર ૨

૫ રૂ ૦!=! નુ મણુ દૂધ તો ૦!! પસાનુ કેટલુ શે ૦!!! ૨ રૂ ભા.

૬ ૦!!=નુ મણ રતાળુ તો ૦!!! પસાનુ કેટલુ ? જ શેર ૦!!!

૩. એક રૂપીઆનુ જેટલા મણુ તેટલા શેરના શા દોકડા અને તેટલાં અધોળની શા બદામ [2]

---

[1] એક આનાની ૨૦૦ બદામને મણના ૪૦ શેરે ભાગતા એક શેરની શા બદામ આવે છે માટે ૧૬ બદામનુ સોળ રૂપિઆભાર ને વીસવાસીનુ એક રૂપિઆભાર આવે તેમજ એક શેરની શા બદામ તો શા શેરની શા×શા=૬! બદામ અથવા પોણી પાઇ કે ૦! પસો આવે

[2] એક શેર એક મણનો ૪૦ મો ભાગ છે માટે એક રૂપિઆનુ જેટલા મણુ હોય તેટલા શેરના એક રૂપિઆનો ૪૦ મો ભાગ એટલે શા દોકડા આવે ને બદામ એ દોકડાનો ૧૬ મો ભાગ છે, માટે શા બદામનુ, શેરનો ૧૬ મો ભાગ એટલે અધોળ આવે

દાખલા.

૧. ૧) ની ૧॥ મણ બાજરી મળે તો ૩॥। મણ ૧ શેરનું શું ?
જ. ૩ ૨॥ ૮॥। દો

૨ રૂ ૧) ના ૨॥ મણ કોદરા મળે તો રૂ ૦।= ના કેટલા ?
જ ૧૧। શેર

૩ રૂ ૧) નું ૧॥ મણ ૮ શેર દૂધ તો ૬। મણ ૮ શેરનું શું ?
જ રૂ ૪) ૦॥ આનો

૪ રૂ ૧)ની ૧। મણ બાજરી તો શેર ૨॥=॥ નું શું બેસે ?
જ પા દો ૧ ખ

૫. રૂ ૧) નો ૧॥। મણ બાવટો હોય તો ૮॥ પૈસાનો કેટલો આવે?
જ શે ૯। ૦॥। અધોળ

૬ રૂ ૧) ના મ ૪॥। ૨ શેર લાકડા મળે તો રૂ ૨॥=॥ ના કેટલા ?
જ મ ૧૨॥।

કોથળાનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ કોથળો તેથી ૨૦ ગણે દોકડે મણ [1]

(૧) જેટલે રૂપિએ કોથળો તેટલે દોકડે બશેર

(૨) જેટલે રૂપિએ કોથળો તેથી અધે દોકડે શેર

(૩) જેટલે રૂપિએ કોથળો તેટલી બદામનું નવટાંક

(૪) જેટલે રૂપિએ કોથળો તેટલા આનાનું ૧૨॥ શેર અને તેટલા પૈસાનું શેર ૩)=

દાખલા.

૧. રૂ ૨૪॥ ની કોથળો બદામ આવે તો ૫ શેરનું શું બેસે ?
જ રૂ ૦॥ ૧૨॥ દોકડા

૨ ૮ આના કોથળા વડે આવે તો રૂ ૨)= ના કેટલા આવે ?
જ ૧૧ મ ૫ શેર

---

૧ એક રૂપિઆના સો દોકડા ને કોથળાના મણ પાંચે ભાગતાં એક મણના ૨૦ દોકડા આવે છે તેથી એક દોકડાનું બ ૨, અર્ધા દોકડાનું શેર, ને બદામનું નવટાંક આવે તેમજ આનાનું ૧૨॥ શેર, ને પૈસાનું શેર ૩)= આવે.

૩ રૂ ૭॥ ના કોથળો ઘઉં હોય તો રૂા ૦।= ના કેટલા આવે ?
જ ૧૦ શેર

૪ રૂ. ૬॥। ના કોથળો ઘઉં હોય તો મ ૧॥ ૫ શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૨॥ ૦॥ આ

૫ રૂ ૬। ના કોથળો મગ હોય તો મોટા પૈસાના કેટલા આવે?
જ ૦॥। શેર

૬ રૂ ૩૭॥ ની કોથળો સાકર હોય તો ૩॥ મણનુ શુ આપવુ ?
જ ૩ ૨૬।

૭. રૂ. ૧૮।ની કોથળો સોપારી હોય તો રૂ ૭॥।≈ાગ ની કેટલી આવે ?
જ ૨ મણ ૭॥ શેર

૨ જેટલે આને કોથળો તેથી સવા ગણે દોકડે મણ [1]

(૧) જેટલે આને કોથળો તેથી અઢી બદામે શેર

દાખલા

૧ રૂ ૩॥≈ ની કોથળો જુવાર આવે તો ૧॥। મણનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૧) ૨૦। દો ૧ બ

૨ રૂ પાા≈ની કોથળો બાજરી મળે તો રૂ ૩॥~ ની કેટલી ?
જ ૩. મણ

૩. રૂ ૭॥~ ની કોથળો કમોદ મળે તો ૧। શેરનુ શુ બેસે ?
જ પા દો ૨॥। બ

૩ જેટલે દોકડે શેર તેથી બમણે રૂપિએ કોથળો [2]

૧) જેટલી બદામે શેર તેથી બમણે આને કોથળો

દાખલા

૧ ૨॥। દોકડાની શેર જુવાર આવે તો કોથળાનુ શુ બેસે ?
જ રૂ પા.

---

૧ એક આનાના ૬। દોકડાને કોથળાના પાચ મણે ભાગીએ તો મણનો સવા દોકડો આવે ને તેથી અઢી બદામનુ શેર આવે

૨ કોથળાના શેર બસે માટે દોકડે શેર હોય તો કોથળાના બસે દોકડા અથવા બે રૂપિઆ થાય, ને બદામે શેર હોય તો બસે બદામ અથવા બે આના થાય

૨. ૧૪ બદામની શેર બટી હોય તો કોથળાનું શું ? જ રૂ ૧॥।

૩ ગા દો ૨॥ બદામની શેર જુવાર હોય તો કોથળાનું શું ?
જ રૂ ૪॥।~

---

[1]પલ્લાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ પલ્લુ તેથી ૩૨ ગણી પાઇએ મણ[2] ને તેટલી પાઇનું સવાશેર

દાખલા

૧ રૂ ૭॥। નું પલ્લુ તો ૩। મણનું શું ? જ રૂ ૩ ૮/≡ ૨ પાઇ

૨ રૂ ૬। નું પલ્લુ તો રૂ ૨।~॥ નું કેટલું ? જ ૨। મણ

૩ રૂ ૪॥નું પલ્લુ તો મ ૪) ૨॥ નું શું બેસે ? જ રૂ ૩ ૦॥।

૪ રૂ ૫) નું પલ્લુ તો રૂ ૩)≡નું કેટલું ? જ મ ૩॥ ૨॥ શે

૨ જેટલે આને પલ્લુ તેથી બમણી પાઇનું મણ[3] ને તેટલા પૈસાનું ૧॥ મણ.

દાખલા

૧ રૂ ૧૦।=નું પલ્લુ તો ૨॥ મણનું શું ? જ ૫।~૨ પાઇ

૨ રૂ ૭॥ નું પલ્લુ તો રૂ ૧) નું કેટલું ? જ મ૦ ૦॥। ૨ શેર

૩ રૂ ૮॥।≡ નું પલ્લુ તો ૨। મણનું શું ? જ રૂ ૨।~॥ ૧॥ પાઇ

૩ જેટલે આને શેર તેથી પંદરગણે રૂપિએ પલ્લુ.[4]

(૧) જેટલે પૈસે શેર તેથી પોણાચારગણે રૂપિએ પલ્લુ

(૨) જેટલી પાઇએ શેર તેથી સવાગણે રૂપિએ પલ્લુ

---

૧ પલ્લાના ૬ મણ (આ વજન સુરત જીલ્લાના ચાલે છે)

૨ રૂપિઆની ૧૯૨ પાઇને પલ્લાના ૬ મણે ભાગીએ તો એક મણની ૩૨ પાઇ આવે છે તેથી પાઇનું સવાશેર આવે

૩ આનાની ૧૨ પાઇને પલ્લાના ૬ મણે ભાગીએ તો મણની બે પાઇ, ને દોઢ મણનો પૈસો આવે

૪ આને શેર હોય તો પલ્લાના ૨૪૦ આના અથવા ૧૫ રૂપિઆ આવે છે તેથી પૈસે શેર હોય તો ૩॥। રૂપિઆ, ને પાઇએ શેર હોય તો ૧। રૂપિઆ આવે

દાખલા

૧. અઢી આને ગેર હોય તો પલાનુ શુ બેસે ? જ રૂ ૩ા
૨ ત્રણ પૈસે ગેર આટો તો પલાનુ શુ ? જ રૂ ૧૧।.
૩ બે પાઇનુ ગેર સુરણ તો પલાનુ શુ ? જ રૂ ૨ા
૪. સવાબે આના ને બે પાઇનુ ગેર તો ૭ા મણનુ શુ ?જ રૂ ૪૫ા~

હારાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ હારો તેટલા આનાનુ ૧૭ા શેર[1]

તેટલા પૈસાનુ શેર ૪ા≈, તેથી ૧૧ ગણે દોકડે (કે તેટલા સુરતી પૈસાનુ) ૩ા ગેર, ને તેટલી બદામનુ ૭ રૂપિઆભાર

દાખલા.

૧. રૂ ૭ાા હારો ડાગર મળે તો મ. ૧ા ૨ા ગેરનુ શુ બેસે ?
જ. ૧૧≡।.
૨. રૂ ૭ા હારો કમોદ મળે તો રૂ. ૦)≡ ની કેટલી આવે ?
જ ૭ ગેર
૩ રૂ ૬ા હારો ભાત હોય તો ગેર ૧૩)≈નુ શુ આપવુ ?
જ રૂ. ૦। ૧૦ા પાઇ
૪ રૂ. ૫। હારો ભાત તો રૂ ૧। નુ કેટલુ ?જ મ ૧ા૩ા શેપાાા૩ ભા
૫ રૂ ૧૮ા હારો બગાળીયુ તો મણ ૧) ૬।≈ નુ શુ આપવુ ?
જ રૂ ૩) ૬। દો ૨ા બ

૨ જેટલે આને હારો તેટલા ઉપઆના (કાચા આના) અથવા પોણી પાઇનું ૧૭ા શેર[2] અને તેથી ૧૧ ગણી બદામે ૩ા ગેર, અને તેટલી વીસવાસીએ ૭ રૂપિઆભાર

---

[1] હારાના શેર ૨૮૦ ને રૂપિઆના ૧૬ આનાએ ભાગતા એક આનાનું ૧૭ા શેર આવે છે

[2] હારાના ૨૮૦ શેરને એક આનાના ૧૬ ઉપઆનાએ અથવા ૧૬ પોણી પાઇએ ભાગતા એક પોણી પાઈ અથવા એક ઉપઆનાનુ ૧૭ા શેર આવે.

દાખલા

૧ રૂ. ૮ાા= હારો ડાગર તો મ. ૨)ાા શેરનુ શુ બેસે ?

જ. રૂ. ૨ાા≈ ૧ાા પાઇ.

૨. રૂ. ૨૪ાા= હારો કપાસ હોય તો રૂ ૧૦ાાા ૦ા ૧ાા પાઇનો કેટલો આવે ? જ. ૩) મ ૨ાા શેર

૩ રૂ ૧૩ાા= હારો જુવાર તો રો ૦ાાા= નુ શુ બેસે ?

જ ૪ા દો ૨ વી.

૪ રૂ પાા≈ હારો ભાત તો ૧) નુ કેટલુ આવે ?

જ મ ૧ા રો ૧ાા લગભગ

૫. રૂ. ૧૧ાા હારો બાજરી તો ૧ મણનુ શુ બેસે ? જ.૧ાા=ાા

માણીનાં લેખાની કુચીઓ,

૧ જેટલે રૂપિએ માણી તેટલા આનાનુ ૦ાાા મણ [1] ને તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ મણ

(૧) જેટલે રૂપએ માણી તેટલી પાઇનુ ૨ાા શેર.

(૨) જેટલે રૂપિએ માણી તેથી ૧ા દોકડે [2] ૬ શેર

(૩) જેટલે રૂપએ માણી તેથી ૨ાા ગણી બદામે ૦ાાા શેર ને તેટલી બદામનુ ૧૨ રૂપીઆભાર

દાખલા

૧. રૂ. ૨૪ાા ના માણી ધઉ મળે તો મ ૨ા નું શુ બેસે ?

જ. રૂ ૬ાા= ૨ પાઈ.

૨. રૂ ૨૯ાાા ના માણી ચણા હોય તો શે ૬ાાા નુ શુ આપવુ ?

જ. રૂ ૦ા ૧૬ાાા દો ૧ા બ. ૨ વી.

૩ રૂ. ૧૪ા ના ૧ા માણી ચણા હોય તો રૂ ૩ાાા ના કેટલા આવે ?

જ. મ ૩) ૬ા શે. ૨ાા ?. ભા.

---

૧ માણીના ૧૨ મણને એક રૂપીઆના ૧૬ ાના ન ભાગતા એક આનાનુ ૦ાાા મણ આવે છે

૨ માણીના ૪૮૦ શેરને રૂપિઆના સવા દોકડા ૮૦ વડે ભાગતા એક સવા દોકડાનુ ૬ા શેર આવે

૪ રૂ. ૩૧ાાા ના માણી તલ મળે તો મણનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૨ ા~ા ૧ પાઈ
૫ રૂ ૨૯ાા ના માણી તલ હોય તો રૂ ૧) ના કેટલા આવે ?
જ. મ ૦ા ૬ા શેર ૦ાા રૂ ભાગ
૨ જેટલે આને માણી તેટલી પાકનુ મણ [1]
(૧) જેટલે આને માણી તેથી ૧ા ગણી બદામે ૧ શેર [2]
(૨) જેટલે આને માણી તેટલી નીસત્રાસીનુ ૧૨ રૂપિઆભાર.

દાખલા.

૧. રૂ ૭ાા= માણી મટી હોય તો મ ૮ાા ૮ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૩) ૧૫ દો
૨ રૂ ૧૧ા≡ માણી ચણી મળે તો રૂ ૩ાા= ની કેટલી ?
જ મ. ૪) ૨ાા=
૩ રૂ. ૧૬ાા માણી ઘઉ હોય તો રૂ ૧૧~ાા ના કેટલા ?
જ રૂ ૮ા
૪ રૂ ૮ા~ા ના માણી તલ તો ૧ મણનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૦ાા≡ ૨ાા પાઇ
૫ રૂ ૧૫ા માણી મગ હોય તો રૂ ૧) ના કેટલા ?
જ મ ૦ાા ૧ા શે ૯ રૂ ભાગ
૬ રૂ ૩૧ાા≡ માણી તલ હોય તો કોથળાનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૧૩)≡ા

કળશીનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ કળશી તેટલા આનાનું મણ [3] ને તેટલા પૈસાનું ૧૦ શેર

---

[1] માણીના ૧૨ મણને આનાની ૧૨ પાઇએ ભાગતા એક પાઈનું મણ આવે છે

૨. માણીના ૪૮૦ શેરને આનાની સવા બદામ ૮૦ એ ભાગતા એક સવા બદામનુ ૬ શેર આવે

૪. કળશીના ૧૬ મણને રૂપિઆના ૧૬ આનાએ ભાગતા આનાનું ૧ મણ આવે

(૧) જેટલે રૂપિએ કળશી તેથી ૧ા ગણ્યા દોકડાનુ ૮ શેર
(૨) જેટલે રૂપિએ કળસી તેથી ૨ા ગણી બદામે શેર
(૩) જેટલે રૂપિએ કળશી તેટલી વીસવાસીએ રૂપિઆભાગ

દાખલા.

૧ રૂ. ૧૭ાા ની કળશી બાજરી હોય તો મ ૨ા ૬ શેરનું શુ ?
જ રૂ ૨ાા ૧૬ા દોકડા
૨ રૂ ૩૩ા કળસી ઘઉ હોય તો રૂ ૧૦ાાા=ાા ૦ાાા પાઇના કેટલા ?
જ મ પા
૩ રૂ ૨૨ાા ની કળશી તુવેર હોય તો મ ૩ાાા ૧ શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ પાા પાાા દો. ૧ાાા બ
૪ રૂ ૪૨ાા ના કળશી તલ હોય તો રૂ ૧) ના કેટલા ?
જ મ ૦ા ૫ શે ૨ાા રૂ ભાગ લગભગ

૨ જેટલે આને કળશી તેટલે ઉપઆને (૦ાાા પાઇએ)[1] અથવા ૬ા ગણી બદામે મણ, ને ૧ા ગણી બદામે ૮ શેર

(૧) જેટલે આને કળશી તેથી ૨ાા ગણી વીસવાસીએ શેર

દાખલા

૧ ૨૫ા= કળશી ડાગર હોય તો મ ૪ા ૬ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૪ાાા ૨ાાા દો ૧ બદામ
૨. રૂ ૩પા= કળશી ચોખા તો રૂ ૭ાાા ના કેટલા ?
જ મ. ૩ાા ૮ાા રૂ ભાગ
૩ રૂ ૨૭ાા≡ કળશી દાળ મળે તો મ ૨ા ૯ શેરનું શુ ?
જ. રૂ ૪ા ૩ા દો ૦ાા બ ૨ાા વી
૪ રૂ ૧૦ાાા≡ કળશી બાવટો હોય તો રૂ ૧) નો કેટલો ?
જ મ ૧) પાાા શેર ૬ાા રૂ ભા
૫ રૂ, ૧૮ાાા≡ કળશી ડાંગી હોય તો માણીનુ શુ પડે ?
જ રૂ ૧૪)≡ા

---

૧ આનાની ૧૨ પાઇને કળશીના ૧૬ મણે ભાગતા ૧ મણની ૦ાાા પાઇ (ઉપઆના) આવે

જેટલે આને શેર તેથી ૪૦ ગણે રૂપિએ કળશી [1]

(૧) જેટલે પૈસે શેર તેથી દશગણે રૂપિએ કળશી

દાખલા

૧ રૂ ૦)–। શેર સુરણ હોય તો કળશીનુ શુ ? જ રૂ ૫૦)
૨ રૂ ૦)– નુ ૧। શેર દૂધ લાગે કળશીનુ શુ ? જ રૂ ૩૨)
૩. રૂ ૦)=। નુ ૩।।। શેર રૂ, તો કળશીનુ શુ ? જ રૂ ૨૪)

ખાંડીનાં લેખાંની કુચીઓ.

જેટલે રૂપિએ ખાંડી તેટલા આનાનું ૧। મણ, [2] ને તેટલા ગૈસાનું ૧૨।। શેર

(૧) જેટલે રૂપિએ ખાડી તેથી પાચગણે દોકડે મણ ને તેટલા દોકડાનુ ૮ શેર

(૨) જેટને રૂપિએ ખાડી તેથી બમણી બદામે શેર, ને તેટલી બદામનુ ૦।। શેર

(૩) ખાડીનો ભાવ જેટલા રૂપિઆ હોય, ને જેટલા મણનુ કરવુ હોય તેટલાએ ગુણીને ગુણાકારમાથી જમણી બાજુનો અક કાપતા જે રહે તે અર્ધા રૂપિઆ, ને કાપેલા અકને પાચે ગુણતા જે આવે તે દોકડા જાણવા [3]

---

૧ એક આને શેર હોય તો કળશીના ૬૪૦ આના, અથવા ૪૦ રૂપિઆ આવે

૨ ખાડીના મણ ૨૦ ને રૂપિઆના ૧૬ આનાએ ભાગતા આનાનું ૧। મણ આવે

૩ રૂ ૧૬ ખાડી હોય ને ૪ મણનુ કરવુ હોય તો ૧૬×૪=૬૪ ને પાચે ગુણે એટલા દોકડા આવે કેમકે જેટલે રૂપિએ ખાડી તેથી પાચ ગણે દોકડે મણ છે, અને તેટલા દશકને પાચે ગુણીએ તેટલા ૫ ચાસ દોકડા (૦।। રૂપિઓ) આવે છે માટે ૬૪ મા ૬ દશકને પાચે ગુણવાથી ૩૦૦ દોકડા અથવા ૬ અર્ધા રૂપિઆ આવે ને ૪ એક મને પાચે ગુણીએ એટલા દોકડા આવે તેથી ૬૦×૫=૬અર્ધા રૂપિઆ, ને ૪×૫=૨૦ દોકડા

દાખલા

૧ રૂ ૩પાા ખાડી દાળ મળે તો મ. ૪ા ૫ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૭ાાા ના આનો

૨ રૂ ૨૪ાાા ખાડી ઘઉ હોય તો રૂ ૪ાાા ના કેટલા ?
જ મ ૩ાાા

૩ રૂ ૨૮ા ખાડી ચોખા હોય તો મ ૩ાા ૪ શેરનુ શુ ?
જ રૂ. ૫) ૮ાા દોકડા

૪ રૂ ૧૮ાાા ખાડી બાવટો મળતો હોય તો રૂ ૧) નો કેટલો આવે ? જ મ ૧) ૨ાા શેર ૧૨ પૈસાભાર

૫ રૂ ૧૭ા ખાડી મગ હોય તો મ ૪) ૮ શેરનુ શુ આપવુ ?
જ રૂ ૩ાા ૧૨ા દોકડા

૨ જેટલે આને ખાડી તેટલી ૦ાાા પાઈએ (ઉપઆને) અથવા દા ગણી બ ામે ૧ા મણ [૨]

(૧) જેટલે આને ખાડી તેથી પાચગણી બદામે મણ ને તેટલી બદામનુ ૮ ગેર

(૨) જેટલે આને ખાડી તેથી બમણી વીસવાસીએ ગેર

દાખલા.

૧ રૂ ૨૬ાાન ખાડી ડાગર હોય તો મ ૪ા ૫ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૬) ૧૪ા દો ૨ વી

૨ રૂ ૧૫ાાા≈ ખાડી કોદરા મળે તો રૂ ૧ાાન્ાા ના કેટલા ?
જ મ ૨

૩ રૂ ૩૭ાા≈ ખાડી કમોદ હોય તો મ ૩ાાા ૮ શેરનુ શુ આપવુ ?
જ રૂ ૭ા ૧૮ દો ૧ાા બ

૪ રૂ ૨૭ાાા- ખાડી બાજરી તો રૂ ૧) ની કેટલી ?
જ મ ૦ાા ૮ાાા શે ૦ાા રૂ ભાર

૫ રૂ ૨૭ાા≈ ખાડી રૂ, તો કળશીનું શુ ? જ. રૂ ૨૨ાન્ાા ૧ પાઇ

૬ રૂ ૩૧ાાન્ાા ખાડી રૂ, તો માણીનુ શુ ? જ રૂ ૧૯) ૦ાા આનો,

૧ ખાડીના મણ ૨૦ ને આનાની પોણી પાઇ (ઉપઆના) ૧૬ વડે ભાગતા ૦ાાા પાઈનું ૧ા મણ આવે

૭ રૂ. ૩૭ાા~ ખાડી મગ તો કોથળાનુ શુ ? જ રૂ ૯ા=ા

૩ જેટલે આને શેર તેથી ૫૦ ગણે રૂપિએ ખાડી[1]

(૧) જેટલે પૈસે શેર તેથી ૧૨ાા ગણે રૂપિએ ખાડી

(૨) જેટલે દોકડે શેર તેથી ૮ ગણે રૂપિએ ખાડી

(૩) જેટલી બદામે શેર તેથી ાા રૂપિએ ખાડી

દાખલા

૧ પોણે આને શેર હોય તો ખાડીનુ શુ ? જ રૂ ૩૭ાા

૨ મોટે પૈસે શેર હોય તો ખાડીનુ શુ ? જ રૂ ૧૮ાા

૪ દો ૨ા ૨ બદામનુ શેર તો ખાડીનુ શુ ? જ રૂ. ૧૯)

મોટા હારાનાં લેખાંની કુચીઓ

૧ જેટલે રૂપિએ મોટો હારો તેટલા આનાનું ૫૨ાા શેર[2]

(૧) જેટલે રૂપિએ મોટો હારો તેથી ૧ા ગણે દોકડે ૧૦ાા શેર, ને તેટલી બદામનુ ાા શેરને ૧ રૂપિઆ ભાર

દાખલા

૧ રૂ ૨૩ાાા હારો ડાગર હોય તો મ ૧ા શે પા=નુ શુ બેસે ? જ ૩ ૧ાાા~ાા ૨ા પાઇ

૨ રૂ ૧૭ાા હારો મગ તો મ ૬ા ૭ શે ૧ રૂ ભારનુ શુ ? જ રૂ ૨૨ાા દો ૩ા બ

૩ રૂ ૨૪ા હારો તો રૂ ૧) ની કેટલી બાજરી ? જ મ ાાા ૪ાા શે પાા રૂ ભા

૪ રૂ ૧૬ાાા હારો જુવાર તો શે ૯ાા~ાા નુ શુ ? જ રૂ ૦)≡)~ાા

---

૧ ખાડીના શેર ૮૦૦ માટે એક આને શેર હોય તો ખાડીના ૮૦૦ આના અથવા ૫૦) રૂપિઆ આવે દોકડે શેર હોય તો ખાડીના ૮૦૦) દોકડા (૮ રૂ આવે) ને બદામે શેર હોય તો ખાડીની ૮૦૦ બદામ (૮ આના કે ાા રૂપિઓ) આવે.

૨. હારાના શેર ૮૪૦ ને રૂપિઆના ૧૬ આના વડે ભાગતાં આનાનું ૫૨ાા શેર આવે

૫ રૂ ૧૫ાાા હારો બાજરી તો રૂ ૪)=ની કેટલી ? જ. મ પાા

૨ જેટલે આને હારો તેટલી પાઇનું ૧ાા મણ[1] અને તેટલા ઉપઆના (ાાા પાઈનુ) ૫રાા શેર

(૧) જેટલે આને હારો તેથી ૧ા ગણી બદામે ૧૦ાા શેર અને તેટલી વીસવાસીનુ ાાા શેર ને ૧ રૂપિઆભાર

દાખલા.

૧ રૂ ૧૨ાા= હારો બાવટો હોય તો મ ૩ાા નુ શુ એમે ?

જ રૂ ૨)-ાા ૨ પાઇ

૨ રૂ ૭ાા= હારો ગદી હોય તો રૂ ૧ા=ાાા ૧ાા પાઇની કેટલી ?

જ મ ૩ાાા ૭ાા શેર

૩ રૂ ૧૪ા= હારો ભાત તો મ ૧ાા ૩ાા શે ૧ રૂ ભારનુ શુ ?

જ. રૂ ૧) ૮ાા દો ૩ા બ ૨ વી

૪ રૂ ૧૭ાા≡ હારો ભાત તો રૂ ૧) નુ કેટલુ ?

જ મ ૧) ૬ાાા શે ૩ રૂ ભા લગભગ

૫ રૂ ૧૭ાાા- હારો ચોળા તો નાના હારાનુ શુ ? જ રૂ ૫ાાા)≡

૬ રૂ ૧૭)- હારો રૂ તો રૂ ૨)≡ાાા નુ કેટલુ ? જ મ ૨ાાા

ભારનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ ભાર તેટલા આનાનું મણ ૧ાા,[2] ને તેટલા પૈસાનુ ૧૫ શેર.

(૧) જેટલે રૂપિએ ભાર તેથી ૧ા ગણે દોકડે ૧૨ શેર, ને તેટલી પાઇનુ ૫ શેર

(૨) જેટલે રૂપિએ ભાર તેથી ૧ા ગણે દોકડે ૧૨ શેર, ને તેથી ૧ા ગણી બદામે ાાા શેર

---

[1] હારાના મણ ૨૧ ને આનાની ૧૨ પાઇએ ભાગતા પાઇનુ ૧ાાા મણ આવે

[2] ભારના ૨૪ મણને રૂપિઆના ૧૬ આનાએ ભાગતા આનાનુ ૧ાા મણ આવે

દાખલા.

૧ રૂ ૫૧॥ ભાર ડાલા હોય તો મ. ૨॥ ૫ શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૫॥= ૬॥ પાઇ

૨ રૂ ૫૬। ભાર કાના હોય તો રૂ ૫॥– ૦॥ પાઇના કેટલા ?
જ મ ૨। ૫ શેર

૩ રૂ, ૫૫) ભાર ડાગર હોય તો મ ૦। ૬॥ શેરનું શુ ?
જ રૂ ૦॥ ૧૯॥ દો ૦॥ બદામ

૪ રૂ ૫૫॥ ભાર ૪, તો રૂ ૧) નુ કેટલુ ?
જ મ ૦। ૭। શેર ૨ રૂ ભાર આશરે.

૫ રૂ ૪૦॥ ભાર રૂ, તો ૨॥॥ નુ કેટલુ ? જ મ ૧॥.

૨ જેટલે આને ભાર તેટલા પૈશાનું ૬ મણ, ને તેથી ૦॥ પાઇનુ મણ

(૧) જેટલે આને ભાર તેથી ૧। ગણી બદામે ૧૨ શેર.[1]
ને ૧। ગણી વીસવાસીએ ૦॥ શેર.

દાખલા.

૧ રૂ ૩॥॥= ભાર કમોદ હોય તો મ ૪॥ નુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૬॥॥=॥ ૧॥ પાઇ

૨ રૂ ૫૪।= ભાર કાલા મળે તો રૂ ૪॥ ૦॥ ના કેટલા ?
જ મ ૨

૩ રૂ ૪૪॥॥= ભાર ઘઉ હોય તો મ. ૦॥ શેર ૮। નુ શુ ?
જ રૂ ૧॥॥ ૭॥ દો ૦॥ બ ૦॥ વી

૪. રૂ ૪૫॥ ભાર કાલા હોય તો રૂ ૧) ના કેટલા ?
જ મ ૦॥ ૧ શે ૨॥॥ રૂ ભાર

૫ રૂ ૭૬॥–॥ ભાર બાજરી તો કળશીનુ શુ ? જ રૂ ૫૧)–
૬ રૂ ૫૭॥= મણ કપાસ તો ૫લાનુ શુ ? જ રૂ ૧૪॥=॥.

---

૧ ભારના શેર ૯૬૦ ને એક આનાની સવા બદામ ૮૦ એ ભાગતા સવા બદામનુ ૧૨ શેર આવે

ગાલ્લીનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ ગાલ્લી તેટલા આનાનુ ૭૫ શેર [1]

(૧) જેટલે રૂપિએ ગાલ્લી તેટના પેસાનુ ૧૮ાાા શેર ને તેટલી બદામનુ ાાા શેર

(૨) જેટલે રૂપિએ ગાલ્લી તેટના કોડડાનુ ૧૨ શેર, ને તેટલી બદામનુ ાાા શેર

દાખલા

૧ રૂ ૬૨ાા ગાલ્લી ડમોદ મળતી હોય તો મ ૪ાા શેર ૭ાા નુ શુ?
જ રૂ ૯ાાા ૦ા આનો

૨ રૂ ૬૭ાા ગાલ્લી જુવાર તો રૂ ૧૨ાા=ાાની કેટલી? જ મ ૫ાા ૫ શે

૩. રૂ ૫૪) ગાલ્લી જુવાર તો મ ૧ાા ૨ શેરનુ શુ એમે?
જ રૂ ૨ાાા ૪ દા,

૪. રૂ ૮૨ાા ગાલ્લી કાલા તો રૂ ૧) ના કેટના કાના આવે?
જ શે ૧૪ાા ાા પૈસાભાર

૨. જેટલે આને ગાલ્લી તેટલી પાઈનુ ૨ાા મણ [2]

(૧) જેટલે આને ગાલ્લી તેટલી બદામનુ ૧૨ શેર, ને તેટલી નીસવાસીનુ ાાા શેર.

દાખલા

૧. રૂ ૩૮ા= ગાલ્લી બાજરી હોય તો ૩ાા મણનુ શુ?
જ રૂ ૪ાાા ાાા આનો

૨ રૂ ૬ાા– ગાલ્લી ઘઉ હોય તો રૂ ૭ાા ાા ના કેટલા?
જ મ ૩ાા

૩ રૂ ૨૮ાા≈ ગાલ્લી જુવાર તો મણ ાા ૫ શેરનુ શુ?
જ રૂ ાા–ાા ાાા પાઈ

---

૧. ગાલ્લાના શેર ૧૨૦૦ ને રૂપિઆના સોળ આનાએ ભાગતા એક આનાનુ ૭૫ શેર આવે.

૨. ગાલ્લાના મણ ૩૦ ને આનાની ૧૨ પાઇએ ભાગતા ૧ પાઇનુ ૨ાા મણ આવે

૪ રૂ ૭૬ાા= ગાત્રી જુવાર તો મ ૦ાા ૮ા શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૧) ૧૨ાા દો ૩ાા બ. ૨ વી.
૫ રૂ ૪૮) ગાલ્લી રૂ, તો રૂ ૧) નુ કેટલુ ? જ મ ૦ાા ૫ શેર
૬ રૂ ૪૫ાાા= ગાલ્લી મગ તો ખાડીનુ શુ ? જ રૂ ૩૦ા=,
૭ રૂ ૬૩ાા ગાલ્લી મઠ તો માણીનુ શુ ? જ રૂ ૨૫ાા

૩ જેટલે રૂપિએ ગાલ્લી તેટલા સેકડાના શેર જેટલે દોકડે [1] મણ, અને આને ગાલ્લી હોય તો તેટલા સેંકડાના શેર જેટલી બદામે મણ.

દાખલા.

૧ રૂ ૩૯ા= ગાલ્લી વાલ તો મ પા ૨ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૬ાા દો ૨૦ાા ૨ બ
૨. રૂ ૫૨ાા= ગાલ્લી તુવેર તો મ ૨ાા ૩ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૪ાા ૧૨ાા દો ૨ાા બ
૩ રૂ ૨૪ાા ગાલ્લી નુટીયુ તો રૂ ૮ાા નુ કેટલુ ?
જ મ ૪ા ૧ા શેર ૭ ૩ ભા આશરે
૪ રૂ ૧૯ાા= ગાલ્લી મગ તો મ ૩ાા નુ શુ ? જ રૂ ૨ા દો ૪ાા ૩ બ
૫ રૂ. ૧૮ાા ગાલ્લી ભાત તો રૂ ૧ નુ કેટલુ ? જ મ ૧ા ૪ શે

બેડીઆનાં લખાંની કુચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ બેડીઉ તેટલા આનાનું બે મણ, [2] ને તેથી અરધે આને મણ અને તેટલા પેસનું ૦ાા પણ.

(૧) જેટલે રૂપિએ બેડીઉ તેથી ૧ા ગણે દોકડે ૧૬ શેર ને તેથી ૧ા ગણી બદામે શેર અને તેથી ૧ા ગણી વીસવાસીએ અધોળ

---

[1] એક રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને ગાલ્લાના ૩૦ માએ ભાગીએ તો એક મણના ૩⅓ દોકડા આવે, અને શેર કાઢવાને પણ ત્રીશે ભાગવા પડે છે, અથવા આડાસાતનો પા ગજવો પડે છે, એ બને સરખુજ છે. માટે શેર જેટલા દોકડા આવે

[2] બેડીઆના ૩૨ મણને રૂપિઆના ૧૬ આનાએ ભાગતા એક આનાનુ ૨ મણ આવે

દાખલા

૧ રૂ ૩૮॥ બેડીઉ ડાગર હોય તો મ ૩॥ નુ શુ?
જ રૂ ૪॥ ૨। પાઇ

૨. રૂ ૨૦॥ બેડીઉ કોદરા મળતા હોય તો રૂ ૩॥-॥ ના કેટલા?
જ મ ૬

૩. રૂ ૨૫। બેડીઉ બાવટો હોય તો મ ૨॥ ૬)=નુ શુ?
જ રૂ ૨। ૬। દો ૧। બ ૩॥ વી

૪. રૂ ૨૩॥ બેડીઉ સુઢીયુ તો ૪॥ પૈસાનુ કેટલુ? જ ૪ શે

૫. રૂ ૬૦॥ બેડીઉ ભાત તો રૂ ૧ નુ કેટલુ?
જ મ ૦॥ ૧) ગે ૬ ૩ ભાગ

૨. જેટલે આને બેડીઉ તેટલો ૦॥ પાઇનુ બે મણ[૧]

(૧) જેટલે આને બેડીઉ તેથી ૧। ગણી મણમે ૧૦ ગેર.
ને તેથી ૧। ગણી વીસવાસીએ ગેર

દાખલા

૧ રૂ ૩૮।= બેડીઉ ડાગર મળે તો ૪॥-। ની કેટલી?
જ મ ૪).

૨ રૂ ૪૨॥= બેડીઉ ઘઉ હોય તો મ ૫। ૬ શેરનુ શુ?
જ રૂ ૫॥ ૬૧) દો ૧॥ મ

૩ રૂ ૫૦) બેડીઉ ઘઉ હોય તો રૂ ૧)ના કેટલા?
જ મ ૦॥ ૫॥ શે ૪ ૩ ભા

૪ રૂ ૧૬॥= બેડીઉ કોદરા હોય તો મ ૨॥ ૮ શેરનુ શુ?
જ રૂ ૧॥ ૩। દો ૩ વી

૩. જેટલે પૈસે શેર તેથી ૨૦ ગણે રૂપિએ બેડીઉ[૨]

દાખલા

૧. સવા આને શેર રતાળુ તો ૧। બેડીઆનુ શુ? જ રૂ. ૧૨૫)

---

૧ બેડીઆના ૩૨ મણને આનાની ૧૬ પાઇની ૫ ઇએ ભાગતા એક પાઇની પાઇનુ બે મણ આવે

૨ પૈસે શેર હોય તો બેડીઆના ૧૨૮૦ પૈસા અથવા ૨૦ રૂપિઆ આવે.

૨ સાડા ત્રણ પસે શેર તો ૧ા બેડીઆનુ શુ ? જ રૂ. ૧૦૫)
૩ પૈસાનુ દોઢશેર નો સવામે બેડીઆનું શુ ? જ. રૂ. ૨૦) ·

---

૪૦ મણના મુડાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ મુડો તેથી ૨ા ગણે દોકડે મણ[1] અને તેટલા આનાનુ ૨ા મણ

(૧) જેટલે રૂપિએ મુડો તેટલી બદામે શેર, ને તેટલા દોકડાનુ ૧૬ શેર

દાખલા

૧ રૂ ૧૫ા મુડો ચૂનો હોય તો મ ૨ાા ૬ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૧) ૧૨ા દો ૨ બ
૨ રૂ ૧૭ા મુડો ચૂનો તો રૂ ૧ નો કેટલો ? જ મ ૨ા૧ા ૭રૂ બા
૩ રૂ ૧૮ાા મુડો ચૂનો તો શે ૭ નુ શુ ? જ દો ૮) ૩ા બ
૪ રૂ ૧૨ા મુડો ચૂનો તો રૂ ૧)ઽાા નો કેટનો ? જ મ. ૩ાાા.

૨ જેટલે આને મુડો તેથી ૨ા ગણી બદામે મણ,[2] ને તેટલી ૦ાા પાઉનુ ૨ા મણ

(૧) જેટલે આને મુડો તેટલી વીસવાસીએ શેર, અને તેટલી બદામે ૧૬ શેર

દાખલા

૧ રૂ ૭ાઽ મુડો ચૂનો તો ૩ા મણનુ શુ ? જ રૂ. ૦ાા૧૪ાા ૦ાાબ.
૨ રૂ, ૯ાાઽાાા મુડો ચૂનો તો મણ ૨ાા ૬ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૦ાા ૨૨ા દો ૨ બ ૩ વી.
૩ રૂ ૩૭ાઽ મુડો ચૂનો તો રૂ ૧) નો કેટલો ?
જ મ ૧) ૨ા શે ૧ રૂ બા

---

૧ રૂપિઆના સો દોકડાને મુડાના ૪૦ મણે ભાગતા મણના ૨ાા દોકડા આવે

૨ આનાની ૧૦૦ બદામને મુડાના ૪૦ મણે ભાગતા મણની ૨ાા બદામ આવે

૫૦ મણના મુડાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ મુડા તેથી બમણે દોકડે મણ,[1] ને તેટલા દોકડાનુ ૦॥ મણ

(૧) જેટલે રૂપિએ મુડો તેટલી બદામનુ ૧॥ શેર

દાખલા

૧ રૂ ૯॥- મુડો ચૂનો આવે તો મ ૧) ૨॥ શેરનુ શુ બેસે ?
જ દો ૧૮) ૧ બદામ

૨. રૂ ૭ા મુડો તો રૂ ૧ નો કેટલો ? જ મ ૬॥ પાશે ૪॥ રૂ ભા

૨ જેટલે આને મુડો તેથી બમણી બદામે મણ,[2] ને તેટલી બદામનુ ૦॥ મણ

(૧) જેટલે આને મુડો તેટલી વીસવાસીનુ ૧॥ શેર

દાખલા

૧ રૂ ૧૨॥= મુડો ચૂનો તો મ ૨॥ ૨॥ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૦॥ ૧૪॥ દો ૩॥ બ

૨ રૂ ૧૪॥= મુડો ચૂનો તો રૂ ૧॥- નો કેટલો ?
જ મ પા શે ૩॥ ૭ રૂ ભા

---

૧૦૦ મણના મુડાનાં લેખાંની કુચીઓ.

જેટલે રૂપિએ મુડો તેટલા દોકડાનુ મણ,[3] ને તેટલી બદામનુ ૨॥ શેર

(૧) જેટલે આને મુડો તેટલી બદામનુ મણ,[4] ને તેટલી વીસવાસીનુ ૨॥ શેર

---

૧ રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને મુડાના ૫૦ મણે ભાગતા મણના ૨ દોકડા આવે

૨ આનાની ૧૦૦ બદામને મુડાના ૫૦ મણે ભાગતા મણની ૨ બદામ આવે

૩ રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને મુડાના ૧૦૦ મણે ભાગતા મણનો ૧ દોકડો આવે

૪ આનાની ૧૦૦ બદામને મુડાના ૧૦૦ મણે ભાગતા મણની ૧ બદામ આવે

દાખલા

૧. રૂ ૧૫॥ મુડો ચૂનો મળે તો મ ૨॥ ને ૨॥ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૦।૧૪॥ દો. ૩॥ બ

૨ રૂ ૧૬॥= મુડો ચૂનો તો મ ૪) ૫ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૦॥ ૨ દો ૧૧ બ

૩ રૂ ૧૭॥।= મુડો ચૂનો તો રૂ ૧) નો કેટલો ?
જ મ. ૭) શેર ૮। ૧॥ રૂ ભાર

૪ રૂ ૧૭॥ મુડો ચૂનો તો રૂ ૧૨॥≈॥ નો કેટલો ? જ મ ૬૮॥।

કાચ્ચા પાકા તોલના હિસાબ,

૧ કાચા ઉપરથી પાકુ તોલ કરવુ હોય તો કાચા મણને ચાળીશે ગુણીને શેર કરવા, તેને પાકા મણના જેટલા શેર કલ્યા હોય તેણે ભાગવા, ભાગાકાર પાકા મણ થશે

૨ કાચા મણની લગભગ પાકા મણનો અડસટે આકડો ધારી કાચો મણ જેટલા શેરનો કલ્યો હોય તેમાથી ૪૦ બાદ કરતા જે વધે તેટલાએ પાકા મણને ગુણવા ગુણતા જે શેર આવે તે ધારેલા પાકા મણમા વધારવા. તે કાચા તોલમાથી બાદ કરતા બાકી વધે, તેની લગભગ પાકા શેર ધારી તેને ઉપર પ્રમાણે ગુણીને ચાળીશે ભાગતા જે આવે તે શેર, ધારેલા પાકા શેરમા ઉમેરતા જો તે વધેલા કાચા શેર બરાબર થઇ રહે તો ઠીક, નહિ તો વધે તે ઉપરથી પાકા રૂપિઆભાર ઉપર પ્રમાણે કાઢવા જેમકે બેતાળે તોલે કાચા ૩૨ મણ ૧ શેર હોય ને તેના પાકા મણ કરવા હોય તો પ્રથમ ૩૦ મણ પાકા ધાર્યા, બેતાળુ તોલ છે માટે ૨શેર વધારે છે, તેણે ૩૦ મણને ગુણ્યા તો ૬૦ શેર અથવા ૧॥ મણ આવ્યા, તે ૩૦ મણમા ઉમેર્યા તો ૩૧॥ મણ થયા ને મણ ૦॥ ૧ શેર વધ્યા, તે ઉપર પાકા ૨૦ ધાર્યા તો તેને બેએ ગુણ્યાથી ૪૦ આવ્યા, તેને ૪૦ એ ભાગ્યા તો ૧ શેર આવ્યો તે ૨૦ શેરમા ઉમેર્યાથી ૨૧ શેર કાચા થઈ ગયા, એટલે ૩૦॥ મણ બરોબર જવાબ આવ્યો.

૩ બેતાળુ તોલ હોય તો કાચા તોલનો ૨૧ મો, ચુવાળુ હોય તો ૧૧ મો, પીસ્તાળુ હોય તો ૯ મો, અડતાળુ હોય તો છઠ્ઠો, પચાસુ હોય તો ૫ મો, સાઠુ હોય તો ૩ જો ભાગ કાચા તોલમાથી બાદ કરતા જે બાકી રહે તે પાકા મણ થશે[1]

૪ અડતાળુ તોલ હોય તો કાચા મણના સવાયા કરી દોઢે ભાગવા, પચાસુ તોલ હોય તો સવાયે ભાગવા, ને સાઠુ તોલ હોય તો દોઢે ભાગવાથી પાકા મણ થશે

૫. પાકા મણના કાચા મણ કરવા હોય તો કાચો તોલ ૪૦ કરતા જેટલા શેર વધારે હોય તેણે પાકા મણને ગુણી જેટલા શેર આવે તેના મણ કરી પાકા મણમા ઉમેરવા એટલે કાચા મણ થશે જેમકે ૩૦ાા મણ પાકાના બેતાળે તોલે કાચા મણ કરવા હોય તો ૩૦ાા×૨=૬૧ શેર થયા, તેના મણ ૧ાા શેર થયા, તે ૩૦ાા મણમા ઉમેર્યા તો મ ૩૨) ૧ શેર કાચા થયા

દાખલા

૧. ત્રેતાળા તોલે મ ૧૪૬ાા ૯ાા શેરના પાકા મણ કેટલા?
જ. મ ૧૩૬ાા

૨ અડતાળા તોલે ૩૯ મણ કાચા છે તેની દર પાકા મણની રૂ ૪ાા= પ્રમાણે કિમત ગણતા કેટલી કિમત બેસશે?
જ. રૂ ૧૫૦ા–

૩ પાકા ૪૨ મણના અડતાળા તોલ પ્રમાણે કાચુ તોલ કેટલુ થશે?
જ. મ ૫૦ા ૧ શેર

૪ પચાસા તોલે મ ૧૨૪ાાા ૪ાા કાચાનુ પાકુ તોલ કેટલુ થશે?
જ. મ ૯૯ાાા પાા શેર ૪ રૂ ભાર

૫ એક વેપારી અડતાળા તોલે ગોળ લાવીને ચુવાળા તોલે વેચે તો તેને એક મણે કેટલા શેર ગોળનો નફો રહે?
જ. શે ૩ાા પાા રૂ ભાર લગભગ

---

[1] કારણકે બેતાળા તોલનો ૨૧ મો ભાગ બાદ કરવાથી પાકો મણ આવે છે તેમજ ચુવાળા તોલમા ૧૧ મો, પીસ્તાળા તોલમા ૯ મો, અડતાળા તોલમા ૬ ઠ્ઠો, પચાસા તોલમા ૫ મો ને સાઠા તોલમા ત્રીજો ભાગ બાદ કરવાથી પાકુ તોલ આવે છે

૬, ચુવાળા તોલ પ્રમાણે લાવીને અડનાળે તોલ વેચવાથી મણે ઘટ કેટલી પડે ? જ શે ૩। ૬ પૈસભાર.

૭ ગોળીના માટલા નગ ૪૦ છે તે દરેકનો મનોનો મ ૧॥ ૯ છે તેના છેતાળે તોલે પાકા મણ કેટના ? અને દરેક પાકા મણના રૂ ૪॥।≈ લેખે એ માટલાની કિંમત કેટની ?

જ પાકા મણ ૬૦ રૂ ૨૯૨॥

તોલ બારદાનના હિસાબ.

રીત

દર મણ ઉપર અથવા ગાસડી, કોથળી વગેરે ઉપર જે બારદાન કર્યું હોય તેના મણ વગેરે સાથે ગુણાકાર કરતા જે આવે તે કાચા તોલમાંથી બાદ કરવુ બાકી રહેલુ ખરેખરૂ કાચુ તોલ થશે એ કાચા તોલનુ પાકુ કરવુ હોય તો કાચા પાકા તોલની રીત પ્રમાણે કરી તેની કિમત કાઢવી

દાખલા

૧ સાકર મણ ૩૫ બારદાન સાથે છે તેમા દર મણે ૩ શેર બારદાન ને તોલ એતાળો છે, તો દર પાકા મણના રૂ ૮) લેખે કિંમત કેટલી થશે ?

૩૫ મણ ઉઘડ તોલ

૩૫×૩=૧૦૫ શે=૨॥ ૫ બારદાન

૮૧) ૩૨। ૫ નક્કી કાચા મણ

૧॥ ૧॥ ૧૨

૩૦॥। ૩। ૬ પાકા મણ.

×૮

૨૪૦ } ૩૦॥। મણની કિમત

૬

૦॥ ૧૫ શેર ૩।ની કિમત

૧॥ ૨॥ ૨॥ ૭ પૈમાભારની કિમત

રૂ ૨૪૬॥ ૧૬॥ ૨॥ ૨॥ કુલ કિમત, જવાબ,

૨. ખાંડની ૫ કોથળીનુ વજન ૫૦ મણ છે તેનુ બારદાન ૬૨ મણે ૩ શેર છે તો અડતાળા તોલે ૬૨ પાકા મણની રૂ ૬ મુજબ શી કિંમત બેસશે? જ રૂ ૨૭૧

૩ એક કેસરનો દાબડો બારદાન સાથે ૭ શેર છે ને શેરે અધોળ બારદાન કપાયછે, તો સવાચાળે તોલે ૬૨ પાકા શેરના રૂ ૧૫) મુજબ કેટલી કિંમત થશે? જ રૂ ૯૦॥।-

---

સોના તથા રૂપાનાં લેખાં.

તોલાનાં લેખાની કુંચીઓ

૧ જેટલે રૂપિએ તોલો તેથી ০॥ રૂપિએ ગદીઆણો[1]

(૧) જેટલે રૂપિએ તોલો તેથી ০॥ આને વાલ

(૨) જેટલે રૂપિએ તોલો તેથી બમણી પાઇએ રતી

દાખલા

૧ સોનાનો ભાવ ૧૯॥ રૂપિએ તોલો હોય તો ૧ ગદીઆણા ને ૨ વાલનુ શુ? જ રૂ ૨૦॥

૨ રૂ ૧૭॥ તોલો સોનુ હોય તો રૂ ૪૭॥ નુ કેટલુ આવે? જ તોના ૨॥ ૨ વાલ

૩ ચાંદી રૂ. ૧। એ તોલો હોય તો ૪૨। તોલાનુ શુ? જ રૂ ૫૨।-

૨ જેટલે રૂપિએ તોલો તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ માસો[2]

દાખલા

૧ રૂ ૨૧॥ તોલો હીમ તો ૬॥ માસાનુ શુ? જ રૂ ૪॥ ૨ પાઇ

૨. રૂ ૧૮॥ તોલો હીમ તો રૂ ০। નુ કેટલુ? જ માસો ০।

---

[1] એક રૂપિઆના આના ૨ ને તોલાના ગદીઆણા એમે ભાગતા એક ગદીઆણાનો અરધો રૂપિઓ આવે

[2] એક રૂપિઆની પાઈ ૧૯૨ ને તોલાના માસા ૧૨ વડે ભાગતા એક માસાની સોળ પાઇ આવે છે

૩ જેટલે આને તોલો તેથી ૦ાા આને ગદીઆણો[1]

(૧) જેટલે આને તોલો તેટલી પાઇએ માસો

(૨) જેટલે આને તોલો તેટલે ૩૫આને અથવા ૦ાાા પાઇએ ૨ વાલ, ને તેથી અર્ધે ૩૫આને વાલ

(૩) જેટલે આને તોલો તેટલી ૦ા પાઇએ રતી

દાખલા

૧ સોનુ રૂ ૧૮ાાા≈ તોલા હોય તો ૬ાા ગ ૨ાા વા ૪ાા રતીનુ શુ એમ ? જ રૂ ૬૬ા ૯ાા આ

૨ રૂ ૧૬ા= તોલો તો રૂ ૬૯ાા≈ાા નુ કેટનુ સોનુ આવે ? જ તો ૪ા

૩ રૂ ૧૮ા= કીમ તોલો તો ગ ૨ા ૧ માસાનુ શુ ? જ. ૨૨)≋ા

૪ પાટની ચાદીની[2] કિમત તોલાના એક રૂપિઆ ઉપર ૪ દોકડા હોય તો ૪૭ તોલાનુ શુ એમ ? જ રૂ ૪૮ાાા ૧૩) દો

૫ નરેડીની[3] ચાદીનો ભાવ તોનાનો એક રૂપિઓ ૧ા દોકડો હોય તો રૂ ૫૦ાા≈ ની કેટલાભાર ચાદી આવે ? જ ૫૦) રૂપિઆભાર

૬ નેડાનો[4] ભાવ તોલાનો એક રૂપિઓ ૧૨ દોકડા હોય તો ૫ તોલાનુ શુ ? જ રૂ ૫ાા ૧૦ દોકડા

૪ જેટલે આને વાલ તેથી બમણે રૂપિએ તોલો[5]

---

૧ એક આનાના અરધા આના અને તોલાના બે ગદીઆણાએ ભાગતા એક ગદીઆણાનો અરધો આનો આવે

૨ એનુ ખરૂ નામ ચીનાઇપાટ છે, પણ લોકો ઉતાવળમા આ નામ બોલે છે

૩ એક જાતની ચાદી છે તેમા શુદ્ધ રૂપાની સાથે થોડી પણ મિશ્ર ધાતુ હોય છે માટે તેની કિમત પાટની ચાદી કરતા થોડી હોય છે

૪ એક જાતની ચાદી છે તે કસબ કરવામા વપરાય છે

૫ તોલાના વાલ ૩૨ માટે આને વાલ હોય તો તોલાના બે રૂપિઆ આવે.

(૧) જેટલે આને રતી તેથી ૬ ગણે રૂપિએ તોલો[1]
(૨) જેટલી પાઈએ રતી તેથી ૦ાા રૂપિએ તોલો[2]

દાખલા

૧ રૂ ૦ાા=ાા વાલ સોનુ હોય તો રાા તોલાનુ શુ ?
જ રૂ પરાા

૨ રૂ ૦)≡ાાા રતી સોનુ મળે તો ૩ાા તોલાનુ શુ ?
જ રૂ ૭૮ાા

૩ ૨ા પાઈની રતી ચાદી આવે તો ગા તોલાનુ શુ ?
જ રૂ રાાા–

૪ રૂ ૦)≡ ૩ પાઈનુ રતી સોનુ મળતુ હોય તો રૂ ૮પાા નુ કેટલુ આવે ?
જ ૪ાા તો

ગદીઆણાનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ ગદીઆણો તેટલે આને વાલ[3]
(૧) જેટને રૂપિએ ગદીઆણો તેથી ૪ ગણી પાઇએ રતી

દાખલા

૧ રૂ ૭ાા ગદીઆણો સોનુ મળે તો =ાા વાલનુ શુ ?
જ રૂ ૧) ≡ા ૧ાા પાઈ

૨. રૂ ૮ા ગદીઆણો હોય તો ૩ વાલ ૨ રતીનુ શુ ?
જ રૂ ૧ાાા =ા

૩ રૂ ૯ાા ગદીઆણો તો રૂ ૯પાા–ાા નુ કેટલુ ?
જ ૧૦ ગ ૧ વા

---

૧ તોલાની રતી ૯૬ માટે આને રતી હોય તો તોલા ના ૬ રૂપિઆ આવે.

૨ તોલાની ૯૬ રતી માટે પાઇનુ રતી હોય તો તોલાનો ૦ાા રૂપિઓ આવે

૩ રૂપિઆના ૧૬ આનાને ગદીઆણાના ૧૦ વાલે ભાગતા એક વાલનો એક આનો આવે

૨ જેટલે રૂપિએ ગદીઆણો તેથી ૩૨ ગણી પાઇએ માસો [1]

દાખલા

૧ રૂ ૧૦। ગદીઆણો તો ૨ માસાનુ શુ ?

જ રૂ ૩ાન્ના ૨ પાઇ.

૨ રૂ ૮॥। ગદીઆણો તો ૧॥ માસાનુ શુ ? જ રૂ ૨)≋

૩. જેટલે આને ગદીઆણો તેથી બમણી પાઇએ માસો [2]

(૧) જેટલે આને ગદીઆણો તેથી ૦॥। પાઇએ વાલ[3]

(૨) જેટલે આને ગદીઆણો તેથી ૦। પાઇએ રતી.

દાખલા

૧ રૂ ૮॥ન્ન ગદીઆણો તો ૧॥ માસાનુ શુ ? જ રૂ ન્ના

૨ રૂ ૮॥।≋ ગદીઆણો તો ૦॥। માસો ૧॥ વાલ ૧॥ રતીનુ શુ ?

જ રૂ ૨)≋॥।.

૩ ગદીઆણા કેસરના ૦।~ બેસે, તો પાશેરનુ શુ ? જ રૂ ૬।

૪ ગદીઆણા રેશમના રૂ ૦॥।≋॥ હોય તો એક ગજીઆણીનો કડકો ૭ ગ વા ૨ નો થયો તેનુ શુ બેસશે ?

જ રૂ ૬॥।ન્ન ૨। ૫ ઇ.

૫ રૂ ૭॥ ગદીઆણો તો રૂ ૪૫॥।≋ નુ કેટલુ ?

જ ૬ ગ ૨ વાલ

---

૧ રૂપિઆની પાઇ ૧૯૨ તે ગદીઆણાના ૬ માસાએ ભાગતા ૧ માસાની ૩૨ પાઇ આવે

૨ આનાની પાઇ ૧૨ને ગદીઆણાના ૬ માસાએ ભાગતા ૧ માસાની બે પાઇ આવે

૩ આનાની પોણી પાઇ ૧૧ ને ગદીઆણાના ૧૬ વાલે ભાગતા ૧ પોણી પાઇનો ૧ વાલ આવે

૪ આનાની ૧૨ પાઇને ગદીઆણાની ૪૮ રતીએ ભાગતા ૧ રતીની ૦। પાઇ આવે

૪ જેટલે આને વાલ તેટલે રૂપિએ ગદીઆણો [1]

(૧) જેટલે આને રતી તેથી ૩ ગણે રૂપિએ ગદીઆણો

(૨) જેટલી પાઇએ રતી તેથી ०। ગણે રૂપિએ અથવા ચાર ગણે આને ગદીઆણો

દાખલા

૧ રૂ ०)-ાાા વાલ તો ૧ાા ગદીઆણાનુ શુ ? જ રૂ ૮)=
૨ ०)-। રતી તો ૧) ગદીઆણાનુ શુ ? જ રૂ ૩ાા
૩ ૪ાા પાઈનુ રતી તો ०ાા ગદીઆણાનુ શુ ? જ રૂ ०ાા-ાા
૪ રૂ ०)-। ૨ પાઇનુ રતી તો ૮ાા ગદીઆણાનુ શુ ?
જ રૂ ૩૬)=
૫ રૂ ०)≡ ૨ પાઈનુ રતી તો ૩ ૨૪ા-ાા નુ કેટલુ સોનુ ?
જ ૨ાા ગ ૧ વાલ
૬ રૂ ०ા-। ૨ પાઇનુ વાલ તો ગદીઆણાનુ શુ ?
જ રૂ ૯ા=ાા - પાઇ
૭ રૂ ०)≡। ૧ પાઇનુ રતી તો ગદીઆણાનો શો ભાવ પડયો ?
જ રૂ ૧०).

લુગડાં માપવાનાં લેખાં.

ગજના લેખાની કુચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ ગજ તેટલી ૮ ગણી પાઇએ તસુ [2] ને તેટલા આનાનું ૧ાા તસુ [3]

---

૧ એક આને વાલ હોય તો રૂપિઆનુ ૧૬ વાલ અથવા ૧ ગદીઆણો આવશે

૨ આ નવો ગજ લીધો છે, તેના તસુ અથવા ઞચ ૨૪ સમજવા

૩. રૂપિઆની ૧૯૨ પાઇને ગજના ૨૪ તસુએ ભાગતા ૧ તસુની ૮ પાઇ આવે

(૧) જેટલે રૂપિએ ગજ તેથી ૨ા ગણે રૂપિએ ૩ હાથ.[1]
અથવા તેથી ૧૬૦ ગણી પાઇએ હાથ

(૨) જેટલે રૂપિએ ગજ તેથી ૧ા ગણે રૂપિએ વાર (યાર્ડ)

(૩) રૂપિઆનુ જેટલા ગજ તેટલા તસુની ૮ પાઇ

(૪) રૂપિઆનુ જેટલા ગજ તેથી ૩ ગણા હાથના ૨ા રૂપિઆ

(૫) રૂપિઆનુ જેટલા ગજ તેટલા વારનો ૧ા રૂપિઓ

દાખલા

૧ રૂ. ૧૫ા ગજ કિનખાબ મળે તો ચાર તસુનુ શુ ?
જ રૂ ૨ાના ૧ પાઇ.

૨ રૂ ૧૦ા ગજ મશરૂ હોય તો રૂ ૬૨) ના નો કેટલો આવે ?
જ ૬ ગજ ૧ા તસુ

૩. ૧ા ગજ ગજીઆણી મળે તો એ હાથનુ શુ એમે ?
જ રૂ ૨ા

૪ રૂ ૧૫ા નો ૪૦ ગજનો છીટનો તાકો આવે તો ૨૦ વારના
તાકાનુ શુ ?
જ રૂ ૯ાન

૫ ૧ રૂ ની ૬ ગજ છીટ મળે તો ગજ ૧ા નુ શુ ?
જ રૂ ૦)ા ૧ પાઇ

૬ રૂ ની ૮ ગજ છીંટ હોય તો ૧૨ હાથનુ શુ ? જ રૂ ૧ા.

૭ રૂ ૧ ની પા ગજ તો ૮ા વારનુ શુ ? જ. રૂ ૨ા

૨ જેટલે આને ગજ તેથી ૮ા પાઇએ તસુ[2]

(૧) જેટલે આને ગજ તેથી ૧૦ ગણી પાઇએ હાથ

(૨) જેટલે આને ગજ તેથી ૧ા ગણે આને વાર,

દાખલા.

૧ રૂ ૧૨ા ગજ કિનખાબ તો ૩ તસુનુ શુ ? જ. રૂ ૧ાના

---

૧ હાથના વીસ તસુ ગણેલા છે

૨ આનાની ૧૨ પાઇ ને ગજના ૨૪ તસુએ ભાગતાં ૧ તસુની ૦ા પાઇ આવે.

૨ રૂ ૦ાા‌ના ગજ કોર આવે તો રૂ ૫ાાા‌ના ની કેટલી ?
જ ગ ૬૫

૩. રૂ ૧૫ાા‌ ગજ બનાત તો પાા વારનુ શુ બેસે? જ રૂ ૧૨૮ાા

૪ રૂ ૧ાા= ગજ તો ૫ હાથનુ શુ આપવુ ? જ રૂ ૬ાા ૪ પાઈ

૫ એક ગજના રૂ ૦) બેસે તો રૂ ૪૦)= નુ કેટલા ગજ ? આવે ? જ ગ ૨૧૪

હાથનાં લેખાંની કુંચીઓ

૧ જેટલે રૂપિએ હાથ તેથી પાચ ગણે દોકડે તસુ[1] ને તેટલા આનાનું ૧ા તસુ

(૧) જેટલે રૂપિએ હાથ તેથી ૩ ગણે રૂપિએ ૨ાા ગજ અથવા ૧૨૦ ગણે દોકડે ગજ

(૨) જેટલે રૂપિએ હાથ તેથી ૧૮૦ ગણે દોકડે વાર અથવા તેથી સવાગણા તસુનો ૧ આનો

દાખલા

૧ રૂ ૧ા નુ હાથ તો ૩ તસુનુ શુ લેવુ ? જ રૂ ૦)

૨ રૂ ૦ાા નુ હાથ તો ૨ ગજનુ શુ બેસે ? રૂ ૧ાા ૫ દો

૩ રૂ ૦ા નુ હાથ હોય તો ૧ા વારનું શુ ? જ રૂ ૧)=

૪ ૧ હાથનો રૂ ૦ાા તો રૂ ૨ાા નુ કેટલા ગજ આવે ?
જ ગજ ૩ાા

૫ રૂ ૧) નુ ૮ હાથ તો ૧ાા હાથનુ શુ ? જ રૂ ૦) ાા

૨. જેટલે આને હાથ તેથી ૫ ગણી બદામે તસુ[2]

---

૧ રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને હાથના ૨૦ તસુએ ભાગતા ૧ તસુના ૫ દોકડા આવે છે

એક આનાની ૧૦૦ બદામને હાથના ૨૦ તસુએ ભાગતા ૧ તસુની ૫ બદામ આવે

(૧) જેટલે આને હાથ તેથી ૭ા ગણે દોકડે ગજ.
(૨) જેટલે આને હાથ તેથી ૧૧ા ગણે દોકડે વાર.

દાખલા

૧ રૂ ૦ાાાૃ હાથ તો ૨ તસુનુ શુ ? જ ૮ાા દો
૨ ૦ાાૢ હાથ તો ૮ ગજનુ શુ એમે ? જ રૂ ૧ા ૧૦ દો
૩ ૦ાૃા હાથ તો ૩ વારનુ શુ ? જ રૂ ૨)ૢાા
૪ એક હાથનો રૂ ૦)ૢાા તો રૂ ૨૧ ના કેટલા ગજ આવે ?
જ. ૨૦ ગજ
૫ રૂ ૦)ૢનુ ૪ હાથ તો ૨૪ાા હાથનુ શુ ? જ ૩ ૦ાૃ ૧ા પાઇ

વારનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ વાર તેથી ૧૬ ગણી પાઈએ ત્રણ તસુ [૧]
(૧) જેટલે રૂપિએ વાર તેથી બમણે રૂપિએ ૩ ગજ
(૨) જેટલે રૂપિએ વાર તેથી ૫ ગણે રૂપિએ ૯ હાથ
(૩) રૂપિઆનુ જેટલા વાર તેથી ૩ ગણા તસુની ૧૬ પાઇ

દાખલા

૧ રૂ ૧૩ાા વાર તો ૨ા ગજ ૨ તસુનુ શુ ? જ. રૂ. ૨૧)
૨ રૂ. ૪ાા વાર તો રૂ પાા નુ કેટલુ ? જ ૧ વાર ૮ તસુ
૩ રૂ ૧) ની ૬ વાર છીંટ તો ૨૪ાાા ગજનુ શુ ? જ રૂ ૨ાા
૪ રૂ ૨ાા નુ વાર તો ૪ાા હાથનુ શુ ? જ રૂ ૬ા
૫ રૂ ૧) ની ૪ વાર છીટ તો ૧૮ હાથ ને ૯ તસુનુ શુ ?
જ રૂ ૨ાાૢ.

૨. જેટલે આને વાર તેટલી પાઇનુ ૩ તસુ [૨]

---

૧ રૂપિઆની ૧૯૨ પાઇને વારના ૩ તસુ (ત્રણ તસુના કકડા) ૧૨ વડે ભાગતા ૧ ત્રણ તસુની ૧૬ પાઇ આવે છે.

૨ આનાની ૧૨ પાઇએ વારના ૩૬ તસુને ભાગતા ૧ પાઇના ૩ તસુ આવે છે

(૧) જેટલે આને વાર તેથી ૮ ગણી પાઇએ ગજ
(૨) જેટલે આને વાર તેથી ૨૦ ગણી પાઈએ ૩ હાથ.

દાખલા.

૧ રૂ. ૬।।।ᴤ વ ર તો ૧૫ તસુનુ શુ ? જ રૂ ૨।।।ᴤ।
૨ રૂ ૨।ᴤ વાર તો ૪ ગજનુ શુ જ રૂ ૭)
૩ રૂ ૭।।ᴤ વાર તો ૨ ફુટનુ શુ ? જ. રૂ ૫)ᴤ
૪ રૂ. ૬।।ᴤ।। વાર તો રૂ ૫૪।ᴤ।।। નુ કેટલા ગજ ?
જ ૧૨૧ ગજ

૫. રૂ ૧૯।।।ᴤ વાર તો ૨ ગજ ને ૩ તસુનુ શુ ?
જ રૂ ૨૮) ᴤ।।। ૨ પાઇ

૬. રૂ ૦)– નુ ૧।।। વાર તો ૫। ગજનુ શુ ? જ રૂ ૦)ᴤ
૭ રૂ ૦)ᴤ વાર તો ૫। હાથનુ શુ ? જ રૂ ૦।। ૦।।।

જમીન માપણી.

વીઘા દોરી

કોષ્ટક	૨૦ વસા=૧ વીઘુ
૨૦ ખુટ=૧ પતડળ	૫ હાથ=વસો અથવા કાડી
૨૦ પડતળ=૧ પડત	૨૦ વસા=એક દોરી
૨૦ પડત=૧ વીસવાસી	એક દોરી લાબુ તથા એક દોરી પહોળુ
૨૦ વીસવાસી=૧ વસો	એવા ચોરસ ખેતરનુ એક વીઘુ થાય છે

ઉપરના કોષ્ટક ઉપરથી માલમ પડે છે કે એક દોરી એ- ટલે ૨૦ કાડી અથવા ૧૦૦ હાથ લાબી અને ૧૦૦ હાથ પહોળી એવી ચોરસ જગા હોય તો તેનુ એક વીઘુ થાય છે એક વીઘાના ૪૦ મા ભાગને વસો કહે છે, વસાના વીસમા ભાગને વીસવાસી, એ રીતે વીસમા વીસમા ભાગ લે તેને પડત, પડતળ, ખુટ એવા નામ આપેલા છે

૧ એક ફુટના ૧૨ ૦ચ અથવા તસુ, એક ફુટ તે ૦।। ગજ થાય છે

વળી જમીન માપવી તેમ પણ એજ શબ્દ વાપર્યા છે – એક દોરીના ૨૦ મા ભાગને વસા કહે છે, વસાના ૨૦ મા ભાગને વીસવાસી કહે છે એ રીતે ખૂટ સુધી જાણવું વીઘાનો ૨૦ મો ભાગ વસા અને દોરીનો ૨૦ મો ભાગ વસો એ બને એક જાતના છે એમ સમજવું નહિ

વસા×વસા=વીસવાસી
વસા×વીસવાસી=પડત
વસા×પડત=પડતળ.
વસા×પડતળ=ખૂટ,
વીસવાસી×વીસવાસી=પડતળ
વીસવાસી×પડત=ખૂટ
વીસવાસી×પડતળ=ખૂટનો ૨૦ મો ભાગ [ભાગ
પડત×પડત=ખૂટનો ૨૦ મો
દોરી×દોરી=વીઘા
દોરી×વસા=વસા
દોરી×વીસવાસી=વીસવાસી

એ રીત ખેતર ભરવાના કામમા આવે છે, તે એવી રીતે કે ખેતરની આડ તથા ઉભ ભરીને તેઓનો ગુણાકાર કરવો એટલે વીઘા આવશે જૂદી જૂદી જાતનો ગુણાકાર કરવાથી શુ આવશે તે ઉપર બતાવેલુ છે

દાખલા

૧ એક ખેતરની ઉભ ૫૫ા વસા ૨ા વીસવાસી છે, અને આડ ૪૩ાા વસા ને ૩ાાા વીસવાસી છે, તો તે ખેતર કેટલાં વીઘાનું હશે ?

વસા ૫૫ા ૨ા વી×વસા ૪૩ાા ૩ાાા વી

	વીસવાસી.	પડત	પડતળ	ખૂટ
વસા ૫૫ × વસા ૪૩ાા=૨૩૯૨ા				
વસા ૦ા × વસા ૪૩ાા=	૧૦ાાા	૨ા		
વીસ–૨ા × વસા ૪૩ાા=	૫ા	૩ાાા		
વીસા–૫૫ા× વીસ ૩ાાા=	૧૦ા	૨	૩ાાા	
વીસ–૨ા × વીસ– ૩ાાા=		૦ા	૪ા	૨ા
વસા–૫૫ા૨ાાવી×વસા૪૩ાા૩ાાાવી=૨૪૧૯)૩ાાા		૩	૨ા	

૨૪૧૯ વીસવાસીને ૨૦ એ ભાગી વસા કર્યા તો ૧૨૦ાાા વસા ને ૪ વીસવાસી આવી

૧૨૦।।। વસાને ૨૦ એ ભાગી વીઘા કર્યા તો, ૬ વીઘા ૦।।। વસો આવ્યો તેથી

જવાબ=૬ વીઘા, ૦।।। વસા, ૪ વીસવાસી ૩।।। પડત, ૩ પડતળ, ૨।। ખૂટ

બીજી રીતે—એ બાજૂની દોરી કરવાથી પણ જવાબ આવશે

દોરી	વસા	કાઠી	પડત	પડતળ	ખૂટ
૨।।	૦।	૨।।			
×૨	૩।।	૩।।।			
૫।।	૯।।।				
૦।	૪।।	૨।।	૨।।		
		૦।।।			
		૦।	૩।।।		
	૦।।	૦।	૧।		
			૦।।।	૩।।।	
			૦।	૪।	૨।।
૬	૦।।।	૪	૩।।।	૩	૨।। જ

ત્રીજી રીતે—એક બાજૂની દોરી કરી બીજી બાજૂ એમની એમ ગણ્યાથી પણ જવાબ આવશે

દોરી	વસા	વીસવાસી	પડત	પડતળ	ખૂટ.
	૫૫।	૨।।			
×૨	૩।।	૩।।।			
	૧૧૦।।				
	૦।				
	૯।।	૩।	૨।।		
		૦।	૩।।।		
	૦।।	૨।	૨	૩।।।	
			૯।	૪।	૨।।
૨૦)	૧૨૦।।।	૪	૩।।।	૩	૨।।
વીઘા	૬)૦।।।	૪	૩।।।	૩	૨।।જ.

દાખલો ૨ એક ખેતરની ઉભ ૧૩૭ાા કાઠીની, અને આડ ૧૮૮ કાઠીની છે, તો તે ખેતર કેટલા વીઘાનુ હશે ?
જ ૬૪ાા વી ૪ાાા વ ૨ વી

અગ્રેજી રીતે જમીનની માપણી નીચે પ્રમાણે થાય છે

૨૨ વાર અથવા યાર્ડ એટલે ૬૬ ફુ=૧૦૦ લિંક=૧ સાકળ

એક સાકળ લાબી અને એક સાકળ પહોળી અથવા ૨૨ વાર સમચોરસ અથવા ૪૮૪ ચોરસ વાર=૧ ચોરસ સાકળ

૧૦ ચોરસ સાકળ=૪૮૪૦ ચોરસ વાર=૧ એકર

અગ્રેજી રીતે જમીનની લબાઇ સાકળ, વાર (યાર્ડ) અથવા ફુટથી મપાય છે

એક ચોરસ સાકળ=૪ ગુંઠા થાય છે

જમીનની લબાઇ ને પહોળાઇના માપનો ગુણાકાર કરવાથી ચોરસ માપ નીકળે છે

દા. ૧ ૫ સાકળ લાબુ ને ૪ સાકળ પહોળુ ખેતર હોય તો તેના એકર કેટલા ?
જ ૨ એકર

દા ૨. ૮ સાકળ લાબુ ને ૮ સાકળ પહોળુ હોય તો તેના એકર કેટલા ? જ ૩ એકર ૨ સાકળ અથવા ૩ એકર ૮ ગુઠા

જ્યારે સાકળ સાથે લિંક હોય ત્યારે સાકળને લિકના ગુણાકાર જેટલા લિક, અથવા સોએ ભાગ્યાથી સાકળ આવશે ને લિક લિકનો ગુણાકાર કાચા લિંક અથવા સોએ ભાગીએ એટલા લિક, ને દશ હજારે ભાગીએ એટલી સાકળ આવશે જેમકે—

એક ખેતર ૫ સાકળ ને ૨૫ લિંક લાબુ ને ૪ સાકળ ને ૬૦ લિક પહોળુ છે તો તે કેટલા એકરનુ થશે ?

સાકળ	લિંક
૫	૨૫
×૪	૬૦
૨૦	૧૦૦
	૩૦૦ ૧૫૦૦
૨૦	૪૦૦ ૧૫૦૦ અથવા ૨૪ સા ૧૫ લિક એટલે

૨ એ. ૪ સા ૧૫ લિક જવાબ

૨ એક ખેતર ૧૮ સાંકળ ૮ લિંક લાંબુ ને ૬ સાંકળ ૭ લિંક પહોળુ છે તો તે ખેતર કેટલા એકરનું થશે?

સા	લિંક
૧૮	૮
×૬	૭
૧૦૮	૪૮
	૧૨૦ ૫૦
૧૦૮	૧૭૮ ૫૬

અથવા ૧૦૯ાા સા ૨૪૫૬ લિંક
અથવા ૧૦ એકર ૩૮ ગુઠા ૨૪૫૬ લિંક
અથવા ૧૦ એકર ૩૮ ૬/૨૫ ગુઠા જવાબ

જમીનનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ વીઘુ તેથી ૫ ગણે દોકડ વસો.[1] અને ૭ા ગણે દોકડે વીસવાસી

(૧) જેટલે રૂપિએ વસા તેથી ૫ ગણે દોકડ વીસવાની

દાખલા

૧ રૂ ૧૦ા વીઘુ તો ૫ાા વસાનુ શુ? જ રૂ ૪ાાા—
૨ ૨ ૭ા વીઘુ તો ૨ ા ાાાના નુ કેટલુ? જ ૭ાા વસા
૩ રૂ ૪ાા નુ વીઘુ તો ૭ાા વસા ને ૩ કાકીનુ શુ?
જ રૂ ૬ાાા ૧૦ાાા દો ૨ ગ

૨ જેટલે આને વીઘુ તેથી ૫ ગણી બદામે વસો,[3] અને ૭ા ગણી બદામે વીસવાસી

---

૧ અન્ગણિઆના ૧૦૦ દોકડાને વીઘાના ૨૦ વસાએ ભાગતા એક વસાના ૫ દોકડા આવે ને વીસવાસીના ૭ા દોકડા આવે

૨ બ ગની કુચીઆના ૩ ને પેગ નીયમ પ્રમાણે પાક આવા હિસાબ થઈ ના

૩ એ આનાની બદામ ૧૦૦ ને વીઘાના વસા ૨૦ વડે ભાગતા ૧ વસાની ૫ બદામ આવે

(૧) જેટલે આને વસા તથી પાચ ગણી બદામ નીસવાસી
(૨) જેટલે આને વસા તેથી સવાગણે રૂપિએ લીધુ
(૩) જેટલે આને નીસવાસી તેથી સવાગણે રૂપિએ વસા અને ૨૫ ગણ રૂપિએ લીધુ

હાખલા

૧ રૂ ૪ = લીધુ તો ૨ વસા ને ૪ કાંઈનુ શુ ?
જ રૂ ૩ાા ૪૩ાાા ની ૩ ૫

૨ રૂ ૨૭ાા= લીધુ તો રૂ ૨૧ાા=ના નુ કેટલુ ? જ ૧૨ાા વસા
૩ રૂ ૧૨ાા≡વસા તો ૨ાા કાંઈનુ શુ ? જ ૧ાા રૂ ૪ાા દો ૨ાા સ
૪ રૂ ૭≡ાા વસા તો ૪ાા નીસાનુ શુ ? જ રૂ ૧૯ાા≡
૫ રૂ ૦)= નીસવાસી તો ૩ાા વીઘા ૨ વસાનુ શુ ? જ રૂ ૧૮૦)

એકરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ એકર તેથી ૨ાા ગણે દોકડે ગુંઠો[1] અને તેટલા આનાના ૨ાા ગુંઠા
(૧) જેટલે રૂપિએ એકર તથી ૨ાા ગણી દામે આનો[2]

હાખલા.

૧ રૂ ૨૪ાા એકર તો ૮ાા ગુંઠાનુ શુ ? જ રૂ ૧ાા=ાા
૨ રૂ ૧૭ા એકર તો રૂ ૮૦|=ાા નુ કેટલુ ? જ ૨૫ ગુંઠા
૩ રૂ ૧૯ાા એકર તો ૩ એકર ૪ ગુંઠા ૧ આનાનુ શુ ?
જ રૂ ૬૦| ૪૩ દો ાાા સ
૪ રૂ ૩૯ાાા એકર તો રૂ ૧૦૪|=ાા નુ કેટલુ ?
જ ૨ાા એ ૫ ગુંઠા
૨ જેટલે આને એકર તેથી ૨ાા ગણી બદામે ગુંઠો[3]

૧ એક રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને એકરના ૪૦ ગુંઠાએ ભાગતા એક ગુંઠાના ૨ાા દોકડા આવે
૨ આનો એ ગુંઠાનો ૧૬ મા ભાગ છે માટે
૩ એક આનાની બદામ ૧૦૦ ને એકરના ૪૦ ગુંઠાએ ભાગતા ૧ ગુંઠાની ૨ાા બદામ આવે

(૧) જેટલે આને એકર તેથી ગા ગણી વીમવાસીએ આનો

દાખલા.

૧ ૩૦ાા= એકર તો ૧ાા ગુઠાનુ શુ ? જ ૨ ા ૧૯ાા દો ાા બ
૨ ૩ ૨૪ા= એકર તો ૨ાા આનાની શી કીમત ?
જ દો ઠા બ ૨ાા ાા વી
૩ ૩ ૬ા= એકર તો ૮ ગુઠા ૨ આનાની શી કીમત ?
જ ૩ ાા દો ૧૫ાા બ ૩ાા ૨ વી
૪ ૩ ૬૪) એકર તો ૩ ૩૦) નુ કેટલુ ? જ ૮ાા ગુઠા
૫ ૩ ૧૫ાાિાા એકર તો ૭ાા ગુઠાનુ શુ ?
જ ૩ ાાાિાાાાા ઉપઆના

કાઠ એટલે લાકડાં માપવાની રીત.

કોષ્ટક	આ કોષ્ટક ગોળ કે ચોખડા જાડા લાકડા
૨૦ વીમવાસી=૧વસા	માપવામા વપરાય છે વહેરેલા લાકડા
૨૦ વસા=૧ ગજ	માપવામા ૨૪ તસુનો ગજ ચાલે છે

વહેરેલાં લાકડાં માપવાની રીત.

પહોળાઈના તસુ ને જાડાઈના તસુનો ગુણાકાર કરી તેને લબાઈના ગજે ગુણવા, એ ગુણાકારને ત્રણ ભાગતા જે આવે તેટલા તસુ જાણવા પછી તેને ચોવીશે ભાગવાથી ગજ આવશે [1]

ફૂટથી લાકડા માપવા હોય તો પહોળાઈના ઇંચ ને જાડાઈના

---

[1] અમદાવાદમા પાટીઆ માપવામા આ માપને ગજ કહે છે એટલે ૧ ગજ પહોળુ ૮ ગજ લાબુ ને એક તસુ જાડુ એવા પાટીયાને ગજ પાટીયુ કહે છે પણ આ ગજ ખરેખરી રીતે ઘન ગજ ન કહેવાય પરંતુ ઘનફુટ કહેવાય એને આઠ ભાગીએ ત્યારે ઘન ગજ થાય, પણ પાટીઆ માપ લે કરવામા સુતાર તથા કાટપીટીઆ લોકો ઘન ગજને બદલે આવા ગજને સાધારણ રીતે ગજ કહે છે

ઇંચનો ગુણાકાર કરવા ને તેને લંબાઈના ફુટે ગુણવા ગુણવા ૧૨ ઇંચ આવશે પછી તેને બારે ભાગવાથી પાકા ઇંચ થશે, ને તેને બાર ભાગવાથી ફુટ આવશે [1]

દાખલા

૧ એક પાટીઉ ૧૭ તસુ પહોળુ ૨ તસુ જાડુ ને ૩ ગજ લાંબુ હોય તો તે કેટલા ગજ થશે ? અને એક ગજના રૂ. ૩॥= પ્રમાણે તે પાટીઆનુ શુ આપવુ ?

૧૭ તસુ પહોળાઇ.	ગજના રૂ ૩॥=
×૨ તસુ જાડાઈ	× ૧૧ ૪
૩૪	૩॥।
×૩ ગજ લંબાઇ	०॥।०॥
૩) ૧૦૨	०॥-॥ ૨ પાઇ
૨૪) ૩૪	કીમત ૩ ૫)= ૩ પાઈ
૧૧ ગજ ૪ તસુ	

બીજી રીત.

૧૭ ઇંચ	ફુટના રૂ ૩।=
×૨	×૧૧ ૨
૩૪	૩॥।
×૬ ત્રણ ગજના ફુટ	०॥=
૫૨) ૨૦૪	०।=॥
૧૨) ૧૭	०॥-॥૨
૧૧ ફુટ ૨ ઇંચ	કીમત ૩ ૫) = ૨ પાઈ.

૧ આ ફુટ તે ઘનફુટ થશે વહેરેલા લાકડાં - પાટીઆ માપવાની ઉપરની બને રીત એક જ છે પાટીઆ માપવામા આપ લે કરનાર મા ગજ નામ આપે છે એ રહેજ, પણ ખરેખર તો તે પણ ઘનફુટ થાય છે એટલે ઉપરની બને રીત સરખીજ છે

૨ એક પાટીઉ ૧૦ ઈંચ પહોળુ, ાા ઈંચ જાડુ ને ૪ ફુટ લાંબુ હોય તો તે પાટીઉ કેટલા ફુટનુ કહેવાય ?

૧૦ ઈંચ પહોળુ
× ાા ઈંચ જાડુ
૭ાા
× ૪
૧૨) ૩૦
૧૨) ૨ાા
૦ ફુટ ૨ાા ઈંચ,

૩ એક પાટડો ૧૮ તસુ પહોળો, ૧૦ તસુ જાડો ને ૧૧ ગજ લાંબો છે, ત્યારે તે કેટલા ગજ થશે? અને ગજના રૂ ૩ાા પ્રમાણે તેની કીમત શી? જ ૩૦ ગજ અને રૂ ૧૦૧ા.

૪ એક ભારવટ ૬ ઈંચ પહોળો, ૪ ઇંચ જાડો અને ૧૦ ફુટ લાંબો છે, તો તે કેટલા ફુટ માપનો થાય અને એક ફુટના રૂ ૧ાા પ્રમાણે તેની કીંમત કેટલી? જ ૧ાા ફુટ અને રૂ ૪ા=

૫ એક ચોરસ થાભલો ૮ ઈંચ જાડો ને ૧૦ ફુટ ઉંચો છે, એ ફુટના રૂ ૧ાા= પ્રમાણે તેની કીમત શી આપવી? જ રૂ ૪)-

---

ગોળ અથવા વહેર્યા વગરનાં લાકડાં માપવાની રીત.

જે લાકડુ માપવુ હોય તેની પ્રથમ લંબાઇ ભરવી, પછી તેની મધ્યે આસપાસ દોરી વાટીને તે દોરીને બેવડી એ બેવડલી દોરીને લાકડા ભરવાના ગજ ઉપર ભરી જોવી તે જેટલા તસુ થાય તેના અર્ધનો વર્ગ કરવો, ને તેને લંબાઈના ગજે ગુણવા, આ ગુણાકાર વીસવાસી થશે તેને ૨૦ એ ભાગવાથી વસા થશે અને વસાને ૨૦ એ ભાગવાથી ગજ આવશે.

દાખલા

૧ એક ગોળ લાકડુ ૧૦ ગજ લાબુ ને મધ્યમા બવડી દોરી ૧૬ તસુની છે તો તે કેટલા ગજનુ હશે ?

૮ =ગોળ તસુની દોરીનુ અર્ધ
×૮ ૨૦) ૬૪૦ વીસવાસી
૬૪ ૨૦) ૩૨ વસા
× ૧૦ ૧॥ ગજ ૨ વસા જવાબ
૬૪૦ વીસવાસી

૨ એક ગોળ લાકડુ ૧૨ ગજ લાબુ ને બેવડી દોરી ૨૪ તસુની છે તો તે કેટલા ગજનુ હશે ?

૨૪—૨ ૧૨ તસુની બેવડી દોરી થઈ
૬ દોરીનુ અર્ધ ૨૦) ૪૩૨ વીસવાસી
× ૬ ૨૦) ૨૧॥૨
૩૬ ૧ ગજ ૧। વસા ૨ વીસવાસી
× ૧૨ જવાબ
૪૩૨ વીસવાસી

૩ એક ગોળ લાકડુ ૨૦ ગજ લાબુ અને ૮ તસુની દોરી છે તો તેના કેટલા ગજ થયા ? અને ગજના રૂ ૪) પ્રમાણે કીમત શી ? જ ૦॥। ગ ૧ વ અને રૂ ૩) ૨૦ દોકડા

૪. એક બીમનુ લાકડુ ૧૦ ગજ લાબુ ને ૧૮ તસુની દોરી છે, તો તે કેટલા ગજ થયુ ? જ ૨ ગ ૦॥ વ,

૫ એક લાકડુ ૧૫ ગજ લાબુ ને ૧૬ તસની દોરી છે તો તે કેટલા ગજનુ થશે ? અને બાર આને વસા પ્રમાણે તેની કીમત શી ? જ ૨। ગ ૩ વ અને રૂ ૩૬)

૬ એક લાકડુ ૧૭ ગજ લાબુ ને ૯ તસુની દોરી છે તે તે કેટલા ગજનુ થયુ ? જ ૦॥। ગ ૨ વ ૪। વીસવાસી

ગણતરીનાં લેખાં.

હજારના લેખાંની કુચીઓ.

હજાર ની ગણતરીમાં ખડ (ઘાસ), નળીઆ, ઇંટો વગેરે વેચાય છે

જેટલે રૂપિએ હજાર તેટલે દોકડે દશ અને તેથી દશ ગણે દોકડે ૧૦૦[1]

(૧) પૈસાના જેટલા નગ કહ્યા હોય તેટલાએ રૂ. ૧૫।।।= ને ભાગતા જે આવે તેટલે રૂપિએ હજાર[2]

દાખલા

૧ રૂ ૩।।। હજાર પૂળી તો ૬૫ નું શું ? જ ૨૪। દો ૨ બ

૨ રૂ ૭।।। હજાર ઈંટો હોય તો ૨૫૦૦૦ નું શું ? જ રૂ ૧૯૩।।

૩ રૂ ૮।।। હજાર નળીઆ તો ૪૦૦ નું શું ? જ રૂ ૩।। ૨૦ દો

૪ એક પૈસાની પાચ પૂળી તો હજારનો શો ભાવ ? જ રૂ ૩)=

૫ રૂ ૨।। હજાર તો રૂ ૦।। ની કેટલી પૂળી આવે ? જ ૨૦૦

૨ જેટલે આને હજાર તેટલી બદામે ૧૦ અને તેથી ૧૦ ગણી બદામે ૧૦૦[3]

દાખલા

૧ રૂ ૨।= હજાર નળીઆ તો ૩૦ નું શું ? જ ૭।।। દો ૨ બ

૨ રૂ ૪।।।= હજાર ઈંટો તો ૪૦ નું શું ? જ ૧૯।। દો

૩ રૂ ૧૫।।= હજાર પૂળા તો રૂ ૦।।।= ના કેટલા ? જ ૬૦

---

૧ હજારને રૂપિઆના સો દોકડાએ ભાગીએ તો ૧ દોકડાના ૧૦ નગ આવે, તેથી દશ દોકડાના ૧૦૦ આવે

૨ પૈસાની એક પૂળી હોય તો હજારના રૂ ૧૫।।।= આવે, માટે એક પૈસાની જેટલી પૂળી કહી હોય તેટલા ભાગ આપીએ તો હજારની કીમત આવે

૩ હજાર આનાની સો બદામે ભાગીએ તો ૧ બદામના ૧૦ નગ આવે તેથી દશ બદામના ૧૦૦ નગ આવે

૪ રૂ ૨૧॥।= ભોર પૂળા તો રૂ ૭)~ ના કેટલા ? જ ૧૪૦
૫ રૂ ૧॥।= ની ૩૦૦ પૂળી તો હજારનો ગો ભાવ ? જ રૂ ૬।

સેંકડાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ સેકડો તેટલે દોકડે નગ [1]

દાખલા

૧ રૂ ૧૭॥ સેકડો તો ૪ નગનુ શુ ? જ ૦॥ ~૧ દો
૨ રૂ ૩૩। સેકડો તો ૭ નગનુ શુ ? જ રૂ ૨। ૭॥। દો
૩ રૂ ૪॥ સેકડો તો ૬ ૫॥।= ના કેટલા ? ૧૨૫
૪ રૂ ૨। સેકડા તો ૨૨॥ દોકડાના કેટના ? જ ૧૦
૫ રૂ ૩॥। સેકડો તો ૨૨૦૦ નુ શુ ? જ રૂ ૮૨॥

૨. જેટલે આને સેકડો તેટલી બદામે નગ.

દાખલા

૧ રૂ ૧૬॥।= સેકડા તો ૭ નગનુ શુ ? જ રૂ ૫)૧૬। ૨ઞ
૨ રૂ ૧૨॥।=॥ સેકડો તો ૬ નગનુ શુ ?
જ રૂ ૧। દો ૨૪॥। ૨ બ
૩ રૂ ૧૮॥।= સેકડો તો રૂ ૦॥। ૧૭॥ પૈસાના કેટલા ? જ ૫
૪ રૂ ૨૬॥।= સેકડા તો કોડી (૨૦ નગ) નુ શુ ?
જ રૂ ૫। ૭॥। દો
૫ એક કેળાનો મોટો ૫મો આવ્યો ત્યારે સકડાનો શો ભાવ પડચો ? જ રૂ ૨।~॥

---

૧ સેકડાના ૧૦૦ નગને રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડે ભાગતા ૧ દોકડાનું એક નગ આવે

૨ સેકડાના ૧૦૦ નગને આનાની ૧૦૦ બદામે ભાગતા ૧ બદામનું ૧ નગ આવ

કોડીનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ કોડી તેથી ૫ ગણે દોકડે નંગ [૧]

(૧) રૂપિઆની જેટલી કોડી તેટલા નંગના ૫ દોકડા.

દાખલા

૧ રૂ ૨૮॥ કોડી પડે હોય તો ૪ નગનું શુ એમે ?

જ રૂ ૫॥॥

૨ રૂ ૨૪॥ રૂપિએ કોડી તો ૪૦૦ નગનુ શુ ? જ રૂ ૪૯૦.

૩ રૂ ૧૬॥ કોડી હોય તો ૩ ૫૭॥॥ ની કેટલી કોડી ?

જ ૩॥ કોડી

૪. રૂ. ૧૫॥ કોડી તો ત્રણુસે નગનુ શુ ? જ રૂ ૨૩૨॥

૫ રૂ ૧॥॥ ની ૩૫ વળીઓ આવી ત્યાર કોડી શા ભાવ પડી ?

જ રૂ ૧)

૬ એક રૂપિઆની ૩ કોડી તો નવ નગનુ શુ ? જ ૧૫ દો

૨ જેટલે આને કોડી તેથી ૫ ગણી બદામે નગ [૨]

(૧) એક આનાની જેટલી કોડી તેટલા નગની ૫ બદામ

(૨) જેટલે પૈસે કોડી તેથી ૧૧ ગણી બદામે ૧ નગ

દાખલા

૧ રૂ ૧૪॥≈ કોડી તો ૭ વળાનુ શુ ? જ રૂ ૫)૧૧॥ ≈ બ

૨ રૂ ૩૬।≈॥ કોડી મોભ હોય તો ૨ નગનુ શુ ? જ ૩ ૩॥≈।

૩ રૂ ૭॥॥– કોડી વળીઓ તો રૂ ૧॥– ની કેટલી ? જ ૪

૪ રૂ. ૩।≈ કોડી તો સેકડાનો શો ભાવ ? જ રૂ ૧૬॥≈

૫ રૂ ૦।– ના ૩ નગ તો ૩ કોડી ૨ નગનુ શુ ? જ રૂ ૪॥॥–॥.

૬ ૩ ૫।– ની ૮ કોડી તો ૧૭ નગનુ શુ ?

જ રૂ ૦॥॥ ૦॥॥ આનો

---

૧ રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને ૨૦ નગે ભાગતા ૧ નગના ૫ દોકડા આવે

૨ આનાની ૧૦૦ બદામને વીસના ૨૦ નગે ભાગતા ૧ નગની ૫ બદામ આવે

ડઝનનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ ડઝન (૧૨ નંગ) તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ નંગ[1]

(૧) રૂપિઆના જેટલા ડઝન તેટલા નગની ૧૬ પાઈ

દાખલા

૧ રૂ ૩ાા ડઝન તો ૧૦ નગનુ શુ ? જ રૂ ૩)≈.

૨ રૂ ૨૧ાા ડઝન તો રૂ ૧૪ાા ના કેટલા નગ ? જ ૮

૩. રૂ ૧ાા ડઝન તો ૨ ગ્રુસ[2] ૨ ડઝન ને ૪ નગનુ શુ ?
જ રૂ ૪૬)−ા ૧ પાઈ

૪ રૂ ૧) નુ ૧ ડઝન તો ૪ નગનુ શુ ? જ રૂ ०।−ા ૧ પાઈ

૨. જેટલે આને ડઝન તેટલી પાઇએ નગ[3]

(૧) એક આનાના જેટલા ડઝન તેટલા નગની એક પાઇ.

દાખલા

૧ રૂ ૧૧ાા≈ ડઝન તો ૫ નગનુ શુ ? જ રૂ ૬ાા≈ાા ૧ પાઇ.

૨ રૂ ૨૭ાાા≈ ડઝન તો રૂ ૪ાા≈ાા ના કેટલા નગ ? જ ૨.

૩ રૂ ૮ાા ગ્રુસ તો ૧૦ નગનુ શુ ? જ રૂ ०।−

૪ રૂ ०ાાા≈ અઢી ડઝન તો ૨ નગનુ શુ ? જ રૂ ०)−

૫ રૂ ૩ાા ના ૮ ડઝન તો ૨ નગનુ શુ ? જ રૂ ०)−૨ પાઇ.

ઘાનાં લેખાંની કુંચીઓ

૧ જેટલે રૂપીએ ઘા તેથી ૮ ગણી પાઇએ તાવ.[4]
(કાગળ) અને તેટલા આનાનો ૧ાા તાવ.

૧ એક રૂપિઆના જેટલા ઘા તેટલા તાવની ૮ પાઈ

---

૧ અ— રૂપિઆની ૧૯૨ પાઇને ડઝનના ૧૨ નગ ભાગતા ૧ નગની ૧૬ પાઇ આવે

૨ બાર ડઝન અથવા ૧૪૪ નગને અંગ્રેજીમા ગ્રુસ કહે છે

૩ આનાની પાઇ બાર અને ડઝનના નગ ૧૨ માટે એક નગની એક પાઇ આવે

૪ રૂપીઆની ૧૯૨ પાઇને ઘાના ૨૪ કાગળે ભાગ્યે તો એક કાગળની ૮ પાઇ આવે, ને અ— આનાના ૧ાા કાગળ આવે

દાખલા.

૧ રૂ ૧॥ ર તો ૩ તાવનું શું? જ. રૂ ૦)≡

૨ રૂ ૧॥। ઘ તો ૪ કાગળનું શું? જ રૂ ૦। ૦॥ ૨ પા

૩ રૂ ૦॥। ર તો દશ પૈસાના કેટલા કાગળ આવે? જ ૫

૪. રૂ ૦। ર તો ૩ રીમ ૭ ઘા ૪ કાગળનું શું એમ?
જ રૂ ૧૫॥ ૦॥ આ ૨ પાઇ

૫ રૂ ૨॥ ના ૬ ઘા તો ૯ કાગળનું શું આવે? જ રૂ ૦)≡॥

જેટલે આને ઘા તેથી અર્ધી પાઇએ તાવ ને તેટલા પૈસાના ૬ કાગળ

(૧) એક આનાના જેટલા ઘા તેટલા તાવની ... પા

દાખલા.

૧ રૂ ૦॥।≡ ઘા તો પાચ તાવનું શું? જ રૂ ૦≡ ૧॥ પા

૨ રૂ ૦॥=॥ ઘા તો રૂ ૪૨)ના કેટલા? જ રૂ ૩ રીમ ૪ ઘ.

૩ રૂ ૨॥=॥ ઘા તો ૭ રીમ ૨ ઘા ૨ કાગળનું શું?
જ રૂ ૧૬૧॥। ૦॥ આ ૦॥ પાઇ

૪ રૂ ૩॥= ના ૪ ઘા તો ૧૦ કાગળનું શું?
જ રૂ ૦।= ૦। પા

રીમનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ રીમ તેથી ૫ ગણે દોકડે ઘા ને તેટલા **આનાનો ૧૧ ઘા**

(૧) જેટલે રૂપિએ રીમ તેથી સવાગણે દોકડે ૧ તાવ.

દાખલા

૧. રૂ ૭॥ રીમ તો ૧૨ ઘાનું શું આપવું? જ રૂ ૫॥

૧ એક આનાની પા ... ઘાના ... કાગળે ... તો એક કાગળની ૦। પા આની

૨ રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને રીમના ૨૦ ઘાએ ભાગ્યા તો એક ઘાના ૫ દોકડા આવે ને રૂપીઆના ૧૬ આનાને રીમના ૨૦ ઘાએ ભાગીએ તો ૧ આનાના ૧॥ ઘા આવે

૨ રૂ ૧૧॥ રીમ તો ૩ રીમ ને ૨॥ ધાનુ શુ ? જ રૂ ૩૫॥॥≡

૩ રૂ ૧૬॥ રીમ તો ૩॥ ૩)ના ના કેટલા ના ? જ ૩॥॥ ધા

૪ રૂ ૨॥ રીમ તો ૩ કાગળનુ શુ આપવુ ? જ ૦॥॥ દો ૩ બ

૨. જેટલે આને રીમ તેથી પાચગણી બદામે ધા[1] અને તેટલી ૦॥॥ પાઈએ ૧॥ વા

(૧) જેટલે આને રીમ તેથી ૧॥ ગણી બદામે ૬ તાવ.

દાખલા

૧ રૂ ૨૮॥= રીમ તો ૪ ધાનુ શુ ? જ રૂ ૪॥॥ ૧૨॥ દો

૨ રૂ ૧૫॥= રીમ તો ૭ વા ને ત્રણ કાગળનુ શુ ?
જ રૂ ૫॥॥ ૬॥ દો ૧ બ

૩ રૂ ૧૮)= રીમનો ૩ ૮૫)ના કેટલા કાગળ ? જ ૩ રીમ ૪વા.

૪ રૂ ૧૩॥॥= રીમ તો ૨॥ ધા ૯ કાગળનુ શુ ?
જ રૂ ૧॥॥ ૨૮ દો ૩ બ.

૫ રૂ ૧૨॥≡॥॥ રીમ તો રૂ ૨॥ ૦॥॥ આનાના કેટલા ના
આવે ? જ. ૮.

ઘઉં ઓરવાના હિસાબ.

કોઈ ખેતરની જેટલા વસાની ઉભ આવે તેણે વતી ૪૦૦ નો ભાગ લેવો એટલે તેટલા વસાની આડ આવે પછી ૨૦ વસાના જેટલા ચાસ હોય તેટલાએ આડના વસાને ગુણવા જે ગુણાકાર આવશે તે એક વીઘાના ચાસ આવશે પછી એકેક વળામણના ચાર ચાસ થાય છે માટે તે કુલ ચાસને ચારે ભાગવા, જે ભાગાકાર આવશે તેટલા એક વીઘાના વળામણા થયા, માટે એક વીઘે જેટલા ઘઉં ઓરવા હોય તેને કુલ વળામણાએ ભાગવા તે ભાગાકાર એક વળામણના ઘઉં આવશે[2]

---

૧ આનાની ૧૦૦ બદામને રીમના ૨૦ વાએ ભાગીએ તો ધાની ૫ બદામ આવે, અને આનાની ચોગી પાઈ ૧૯ તે રીમના ૨૦ વા ને ભાગીએ તો ૧ ચોગી પાઈના ૧૧ વા આવે

૨ એક વીઘાના ખેતરની આડના ને ઉભના વસાનો ગુણાકાર ૪૦૦ ચાસના થાય, માટે ઉભના વસાએ ૪૦૦ ને ભાગીએ તો આડના વસા આવે આ રીત એક વીઘાના ખેતરને લાગુ પડે છે

બીજી રીત—જેટલા શેર વડે કહ્યા હોય તેનો અને કૂભના વસાનો ગુણાકાર કરવો પછી તે ગુણાકારને, ચાસને અઢીએ ગુણી તે વડે ભાગવા જે ભાગાકાર આવશે તેટલા રૂપીઆભાર દર વળામણના વડે આવશે[1]

૧ પચીસ વસા કૂભનુ એક ખેતર છે ત્યારે દર વીઘે ૦॥ મણને હિસાબે દર વળામણે કેટલા રૂ ઓગરવા? વસા ૧ ના ચાસ ૮

રીત— ૪૦—૨૪ =૧૬ વસાની આડ

૧૬×૮=૧૨૮ એક વીઘાના ચાસ

૧૨૮—૯૬=૩૨ એક વીઘાના વળામણ

શેર ૨૦—૩૨=શેર ૦॥= દર વળામણે ઘડે ઓગરવા ૦૪

બીજી રીત—શેર $\frac{૨૨×૨૫}{૮×૨॥}$=૨૫ રૂપિઆભાર=અરધોશેરને નવટાંક દર વળામણે ઘડે ઓગરવા

૨ ચાળીસ વસા કૂભનુ એક ખેતર છે ત્યારે દર વીઘે ૦॥ મણ ઘડને હીસાબે દર વળામણે કેટલા રૂ ઓગરવા? વસા ૧ ના ચાસ ૮ ০૪ શેર ૨

૩ ૧૫ વસા કૂભનુ ખેતર છે, ત્યારે દર વીઘે ૧૮ શેરને હિસાબે દર વળામણે કેટલા રૂ ઓગરવા? વસા ૧ના ચાસ ૧૦ ০૪ ૧૦॥। રૂપીઆભાર આશરે

૪ પચાસ વસા કૂભનુ એક ખેતર છે ત્યારે દર વીઘે ૧

---

૧ આ બીજી રીત ઉપરની પહેલી રીત ઉપરથી નીકળી છે તે નીચેની કૃતિ ઉપરથી સમજાશે

૨ લી રીત પ્રમાણે [illegible] તો ૨૦ શેર×૪૦ રૂ ભા

$\frac{૨૦×૪૦×૨૫×૪}{૧૦૦—૨૫×૮—૬}$ ને ઉપરથી છેદ ઉડાડ્યા તો $\frac{૨૦×૨૫}{૨॥×૮}$

અથવા ૧૦૦×૮ / ૨૦ / ૨॥

આ રીતે [illegible] શેર છે [illegible] કૂભ [illegible], વસા ૧ ના ચાસ છે, માટે [illegible] શેરને કૂભના વસાએ ગુણી તેને વસા ૧ ના ચાસને ૨॥ એ ગુણી ભાગવા તેટલા રૂપિઆભાર એક વળામણના વડે આવશે

શેરને હિસાબે દર વળામણે કેટલા ધડ ઓરવા ? વસા ૬ ના ચાસ ૧૫ જ શે ૦।।

૫ વીસ વસા ઉભનુ ખેતર છે, ત્યારે દર વીઘે ૩૨ શેર ને હિસાબે દર વળામણે કેટલા ધડ ઓરવા ? વસા ૧ ના ચાસ ૮ જ શે ૦।।। ૨ રૂપીઆભાર

૬ ચાર વસા ઉભનુ એક ખેતર છે ત્યારે દર વીઘે ૧૭।। શેરને હિસાબે દર વળામણે કેટલા ધડ ઓરવા ? વસા ૧ ના ચાસ ૭ જ ૧૮ રૂપીઆભાર

૭ બાવીસ વસા ઉભનુ એક ખેતર છે તો દર વીઘે ૨૫ શેરને હિસાબે દર વળામણે કેટલા ધડ ઓરવા ? વસા એકના ચાસ ' જ શે ૦।।। '।।। રૂપીઆભાર

વ્યાજ ગણવાની રીત

૧ રૂપિઆનો ને મહિનાનો ગુણાકાર આવે તેને સર કહેછે

૨ દિવસ કહ્યા હોય તો તે વડે રૂપિઆને ગુણીને જમણી બાજુનો એક અકડો કાઢીને બાકી રહેલા અકનો ત્રણે ભાગ લવા ભાગાકાર આવે તે સર જાણવો અથવા સાડાસાતનો પા આનડનો હોય તો તે પ્રમાણે એ ગુણાકારની રકમોનો જે આકડો આવે તે સર જાણવો આવી રીતે કરવાથી ઉપર પ્રમાણે આકડો કાઢવાની તથા ત્રણે ભાગવાની જરૂર રહેશે નહિ

૩ સેકડે મહિનાનુ એક ટકા પ્રમાણે વ્યાજ હોય તો સર આવે તેટલા ટોકડા વ્યાજ જાણવુ ટોકડાની રકમ મોટી થઇ હોય તે જમણી બાજુના છેલ્લા બે આકડા જેટલા ટોકડા સમજી બાકી જે રકમ રહે તેટલા રૂપિઆ જાણવા

૪ સેકડે એક આના લેખે વ્યાજ હોય તો આવેલા સર જેટલી બદામો જેટલુ વ્યાજ થયુ જાણવુ

૫ વ્યાજનો દર મહિને જેટલા આના હોય તે વડે સરને ગુણતા જે આવે તેટલી બદામો જેટલુ વ્યાજ થયુ જાણવું બદામોનો આકડો ભારે હોય તો જમણી તરફના છેલ્લા બે આકડ

મૂકી દેતા બાકી રહે તેટલા આના, અને મૂકી દીધેલા આંકડ જેટલી બદામો જાણવી અથવા નીચે પ્રમાણે પણ વ્યાજ નીકળી શકે છે

શા પ્રમાણે વ્યાજ ટકા પ્રમાણે જેટલા દોકડા આવ્યા હોય તેના

૦)- પાના પા કરવા

૦)= પાના અર્ધો કરવા

૦)≡ પાના પોણા કરવા

૦। પા કરવા

૦।- પાનુ સવાયુ કરવુ

૦।= પાનુ દોઢુ કરવુ

૦।≡ પા કરી તેમા તે પાનુ પોણુ મેળવવુ

૦॥ અર્ધા કરવા

૦॥- પોણાનુ પોણુ કરવુ

૦॥= અર્ધાનુ સવાયુ કરવુ

૦॥≡ અર્ધામા તેના પોણાનુ અર્ધ મેળવવુ

૦॥। પોણુ કરવુ

૦॥।- પોણામા પા નુ પા કરી મેળવવુ

૦॥।= અર્ધામા તેનુ પોણુ મેળવવુ

૦॥≡ પોણાનુ સવાયુ કરવુ

૧। સવાયુ કરવુ

૧॥ દોઢુ કરવુ

૧॥। તેમા તેનુ પોણુ મેળવવુ

૨ બમણુ કરવુ

૬ કેટલીક વખત મુદ્દત, તેરિખ ને મુદ્દલનો ગુણાકાર કરવાથી પણ વ્યાજ નીકળે છે એટલે ચાર ટકા લેખે ૫૦૦ રૂપીયાનુ ૩ વર્ષનુ વ્યાજ શુ ? એમ કહ્યુ હોય તો ૪×૩×૫૦૦= ૦૦ દોકડા અથવા ૬૦ રૂપિયા વ્યાજ આવશે અથવા મુદ્દત ને તેરિખના ગુણાકારને મુદ્દલના સેકડાએ ગુણવાથી વ્યાજના રૂપિઆ આવશે

જેમકે, ઉપરોક્ત દાખલો લેઇએ તો ૪×૩×૫=૬૦ રૂપિઆ વ્યાજ, જવાબ

૭ તેમજ મુદતના માહિનાનો ને તેરિખના આનાનો ગુણાકાર કરી તેટલા આના ગણી તેને મુદ્દલના સેંકડાએ ગુણ્યાથી પણ વ્યાજ આવે છે જેમકે, ૩૦૦ રૂપિઆનું ૬ આનાની તેરિખે ૮ મહિનાનું વ્યાજ કેટલું ? એમ કહ્યું હોયતો ૬×૮=૪૮ અથવા ૩ રૂપિઆ માટે ૩×૩ મુદલના સેંકડા=૯ રૂપિઆ વ્યાજ આવ્યું

૮ કહીકવાર મુદ્દલ અને તેરીખનો ગુણાકાર કરી મુદ્દતે ગુણ્યાથી પણ વ્યાજ નીકળે છે જેમકે ૫૪૦) રૂપિઆનું ૫ આનાની તેરીખે ૬ મહિનાનું વ્યાજ કેટલું ? તો ૫૪૦×૫=૨૭૦૦ બદામ અથવા ૨૭ આના માટે ૨૭×૬=૧૬૨ આના અથવા ૩ ૧૦)=

મતલબ કે વ્યાજના હિસાબમા જે રીતે પાતી બેસાડી ગુણાકાર કરી જવાબ લાવતા સુગમ પડે તે રીતે હિસાબ ગણવા. એટલું યાદ રાખવું કે મુદ્દલ, તેરીખના આના, ને મુદતના મહિનાનો ગુણાકાર બદામો આવશે, અને દિવસ હોય તો ત્રીસે ભાગીએ તેટલી બદામો આવશે

દાખલા

૧ ૫૬૨ રૂપિઆ ૧૦ મહિના રહ્યા, તો બાર આનાની તેરીખે શુ વ્યાજ થશે ? જ. ૩ ૧)=

૨ બાર રૂપિઆ ૭ દિવસ રહ્યા, તો આઠ આનાની તેરીખે શુ વ્યાજ થશે ? જ ૦ા દો. ૨ા બ

૩ સવા આઠ રૂપિઆ સોળ દિવસ રહ્યા, તો ટકાની તેરીખે શુ વ્યાજ થશે ? જ ૪ દો ૨ા બ

૪. રૂ ૧૫૦) સવત ૧૯૩૯ ના દિવાસાને દીવસે લઈ જાય અને દીવાળીને દીવસે આપી જાય તો ૦ાની તેરિખે વ્યાજ સહિત તેની પાસેથી શુ લેવુ ? જ રૂ ૧૫૧ાન્ના

૫. રૂ ૬૭ા સવંત ૧૯૩૮ ના અધિક આસો બેસતા લઈ જાય અને સવંત ૧૯૩૯ નો ભાદરવો બેસતા આપી જાય તો રૂ ૦ાની તેરીખે તેની પાસેથી શું લઇ આપણો હિસાબ પતાવી દેવો જ રૂ ૭૧, ૪ા દો ૨ બ

૬ એક માણસ રૂ ૭૫) સવંત ૧૯૩૯ના આસો વદી ૦))ને દીવસે લઈ જાય અને સવંત ૧૯૪૦ ના કારતક સુદી ૧ન દિવસે હિસાબ કરવા આવે તો રૂ ૦ાાની તેરીખે નવું ખાતું કેટલાનું પાડવું? જ રૂ ૭૫) ૧ા દો

૭ દર વર્ષે દર સેંકડે ૪ા ટકાનું વ્યાજ હોય તો રૂ ૩૨૦નું ૩ વર્ષ ૩ મહિનાનું વ્યાજ શું થશે? જ રૂ ૮૬ાાા ૫ દો

૮ રૂ ૭૨ાા ચાર માસને ૭ દિવસ રહ્યા તો ૦ાની તેરીખે વ્યાજ શું થશે? જ રૂ ૧) ાા દો ૨ બ

૯ રૂ ૧) ટકાની તેરીખે બમણો ક્યારે થશે? જ ૮ વ ૪ મા

૧૦ રૂ ૧૦૦૦ નો શેર ચાર આનાની તેરીખે કરજે કાઢી રૂ ૧૫૦૦ આપી આપણે લીધો અને તેના ૬ માસના ડિવિડંડના રૂ ૮૦ મળ્યા તો એ વેપારમાં આપણે શું કમાયા? જવાબ રૂ ૧૭ા

મુદલ કાઢવા વિષે.

૧ દર વર્ષે અમુક રૂપઆ વ્યાજ આવે છે એમ કહ્યું હોય અને વ્યાજનો દર પણ આપેલ હોય તે ઉપરથી મુદલ કાઢવું હોય તો વ્યાજની રકમ ઉપર બે શૂન્ય ચડાવી તેને વર્ષના ટકાએ ભાગવા[1]

૨ દર મહિને અમુક રૂપઆ વ્યાજ આવે છે એમ કહ્યું હોય

---

* દર ભાગ રી૦ નનનાાની સા

૧ વ્યાજના દર ના નિયમ આપેલા હોય છે તેથી દર વર્ષે જેટલું વ્યાજ આવતું હોય તે દર કરતા ઘણું ગણું વધારે હોય તેટલા ઘણા રૂ૧ કરતા મુદલ વધારે આવતું હોય, માટે વ્યાજના ગણ ગુણી વ્યાજના દરે ભાગતા જ આવે તે મુદલ આવશે પણ સે એ ગુણવા ન મીંડા ચડાવવા એ સરખું છે તેથી દર વરસે વ્યાજ આવતું હોય તે ઉપર બે મીંડા ચડાવી વ્યાજના દરે ભાગવાથી મુદલ આવશે

અને વ્યાજનો દર આપ્યો હોય તે ઉપરથી મુદ્દલ કાઢવું હોય તો વ્યાજના રૂપિઆના આના કરવા અને તેની ઉપર બે શૂન્ય ચઢાવવા પછી તેને મહિનાની તેરિખના આના વડે ભાગવા,[1] જે આવશે તેટલા રૂપીઆ મુદ્દલ થશે

૩ દરરોજ અમુક રૂપિઆ વ્યાજ, અને વ્યાજનો દર આપ્યો હોય તે ઉપરથી મુદ્દલ કાઢવું હોય તો વ્યાજની રકમના આના કરવા અને તેને ત્રણે ગુણવા પછી તેની ઉપર ત્રણ શૂન્ય ચઢાવવા અને તેને મહિનાની કહેલી તેરિખના આના વડે ભાગવા જે આવશે તે મુદ્દલ થશે[2]

દાખલા

૧ દર વર્ષે ૫૦ રૂપિઆ વ્યાજ આવે છે અને વ્યાજનો દર ૫ ટકા પ્રમાણે હોય તો મુદ્દલ શું? જ રૂ ૧૦૦૦)

૨ દર વર્ષે ૬।।। રૂપિઆ વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦।= ની તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શું? જ રૂ ૧૫૦)

૩ દર વર્ષે ૬।।– વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦।≡ ની તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શું? જ રૂ ૧૨૫)

૪ દર મહિને રૂ। ।। વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦।≡ ની તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શું? જ રૂ। ૮૦૦)

૧ મહિનાનું વ્યાજ પાઈ સેંકડા ઉપર હોય છે તેથી જે તે વ્યાજના દર રૂપિઆ હોય તો દર મહિને જે વ્યાજ આવતું હોય તેના ઉપર બે મીંડા ચઢાવી તે રૂપીઆને ભાગવા પણ જો મહિનાના વ્યાજના દર આના હોય તો દર મહિને જે વ્યાજ આવતું હોય તેના આના કરવા તેને એ અને તેના ઉપર બે મીંડા ચઢાવીને એટલે સાએ ગુણી તેરિખના આનાએ ભાગવાથી મુદ્દલ આવશે

૨ દરરોજ વ્યાજની રકમ આવવાનું કહ્યું હોય તો તે રકમને ત્રીસે ગુણીએ એટલે દર મહિને કેટલું વ્યાજ આવે છે તે નીકળે, ને તે ઉપર બે મીંડા ચઢાવી તેના આના કરી મહિનાની તરીખના આનાએ ભાગવા અને વ્યાજની રકમને સાએ ગુણવા અથવા ત્રણે ગુણી ત્રણ મીંડા ચઢાવવા એ સરખું છે માટે દરરોજની વ્યાજની રકમના આનાને ત્રણે ગુણી ત્રણ મીંડા ચઢાવી મહિનાની તરિખના આનાએ ભાગવાથી મુદ્દલ આવશે

૫ દર મહિને રૂ ૬॥ાા= વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦॥ા= તેગિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? જ રૂ ૧૦૭૦)

૬ દર મહિને રૂ ૭॥ાા= વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦ા= તેગિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? જ રૂ ૨૧૦૦)

૭ દરરોજ રૂ ૪॥ વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦॥ાન્ તેગિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? જ રૂ ૨૪,૦૦)

૮ દરરોજ રૂ ૩॥ા વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦॥ા= તેગિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? જ રૂ ૧૮,૦૦૦)

૯ દરરોજ રૂ ૨॥ા= વ્યાજ આવે છે, અને ૦)॥ા તેગિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? જ રૂ ૨૦,૦૦૦)

૧૦ દરરોજ રૂ ૬॥= વ્યાજ આવે છે અને રૂ ૦ાન્॥ની તેગિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? ——— જ રૂ ૧૨,૦૦૦).

વારાવારીડિં એટલે નાણુવટીની રીતે

કાઢવાનુ વ્યાજ

ખાતામા જમા ઉધાર રકમો હોય છે તેનુ વ્યાજ કાઢના સારૂ ખાતા પ્રમાણેજ મથાળુ કરી તેમા વ્યાજ એટલુજ માત્ર વધારે લખવુ જમા, ઉધારની રકમો જમા ઉધારમાજ લેવી પણ ખાતામા માથે આકડા ભરે છે, તેમ ન ભરતા લીટીને આગળે રૂ કરીને રકમ લખીને દહાડા વાર લખવા

ભારે રકમ હોય તેના પેટામા હલકી રકમને લખવી તે એટલી રકમો સુધી કરવુ કે મોટી રકમનુ પેટુ ભરાય ને જો પેટામા છેલ્લી રકમ બરોબર સમાતી ન હોય તો જેટલો આકડો સમાય તેટલો લખીને તે પાછો અસલ રકમના પેટામા લેવો એવી રીતે જમા ઉધારમા છેવટ લગી કરતા જવુ અને છેવટ બાકી રહે તે જો જમામા હોય તો ત્યા દેના એમ લખવુ, ને ઉધારમા હોય તો લહેણા કરી ઉધારમા લખવા

પ્રથમ બે રકમોમાથી જે રકમ પહેલી મિતિની હોય તે દિનથી બીજી રકમની મિતિ સુધી તીથીઓ પ્રમાણે મહીના તથા દિનના નબર કરતા જેટના મહિના થાય તેટલાના મહિને

અર્ધાં દીવસ લેખે જે દહાડા નકી થાય તે મહીના ઉપરના દિવસના આકડામથી બાદ કરવા. કદાચ મહીના ઉપર થોડા કે બિલકુલ દિવસ ન હોય તો મહિનામાથી તે લેવા બાકી જે રહે તેટલા દિવસ લગભગ તે મહિના ઉપર આવશે એમ આશરો જાણવો. પણ નકી કરવા માટે આવેલા મહિનાના પખવાડીઆ જેટલા વાર, આગલી મિતિના વારથી ગણતા, છેલો જે વાર આવે તેની જોડેના વારથી પાછલી મિતિના વાર સુધી ગણવુ, પણ છેલો વાર માહે લેવો નહિ પણ અમુક મિતિએ કે સાલ આખરે હિસાબ નકી કરવો હોય ત્યારે છેલો વાર માહે લેવો તે એટલે સુધી ગણવો કે મહિના ઉપર દહાડાનો આકડો નકી કર્યો છે તેની લગભગ આવી રહે જેમ, કારતક સુદી ૬ વાર શનેશ્ચર થી ભાદરવા વદી ૦)) વાર બુધ સુધી તિથિઓ પ્રમાણે ગણીને મહિનાના અર્ધાં દિવસ લેખે કાપેથી સાડાદશ મહિના ને ચાર દિવસ થાય છે હવે સાડાદશ મહિનાના ૨૧ પખવાડીયા જેટલા વાર પહેલા મિતિના શનિવારથી ગણતા છેલા પખવાડીઆનો છેલો વાર શનિ આવશે તેની જોડેના રવિવારથી પાછલી મિતિના બુધ વાર સુધી ગણતા ઉપરના ચાર દિવસ આવી રહે છે તે ઉપલા દિવસની સાથે મળી રહે છે

એવી રીતે ગણાને જે માસને દિવસ થાય છે તે જે તરફ આગલી મિતિની રકમ હોય તે તરફ લખવા હવે આગલા મિતિવાળી રકમ પાછલી મિતિવાળી રકમના પેટામા પડી હોય તો ફકત ને પેટાનીજ રકમની લીટીને છેડે આગળ પાને ૭૦ મે કાઢેલા વ્યાજમા માડયા છે તે રીતે લખવા અથવા તે રકમનુ પેટુ પૂરવા પાછલી મિતિની રકમમાથી જેટલો ભાગ લીધો હોય તે ઉપર લખવો

મુદત ઉપરથી સર ગણવાની રીત વ્યાજમા આગળ બતાવવામા આવી છે તેજ રીત બરોબર અહિયા પણ લાગુ પડે છે. તેથી આ ઠેકાણે ને ફરીથી લખેલી નથી

રકમને છેડે જો માસ દિવસ ઉપર કહ્યા પ્રમાણે લખ્યા હોય તો તે રકમને માથે સર લખવો, ને જો પેટાની રકમ ઉપર માસ

દિવસ આવેલા હોય તો તે તેને માથે સર લખવો પછી બધા પેટાના સરનો સરવાળો લઇ મુખ્ય રકમને માથે ચઢાવવો

જમાના સરનો સરવાળો જમામા લેવો, ને ઉધારના સરનો સરવાળો ઉધારમા લેવો જો જમા ઉધારનુ એક જાતનુ અથવા સરખુ વ્યાજ હોય તો વધારે સરમાથી ઓછો સર બાદ કરવો

તારીજ	સવત ૧૯૩૮ના
જ	ઉ

ઉપર લખ્યા પ્રમાણે તારીજ દોરીને જમા કે ઉધારમાની જે તરફ મુદલ બાકી રહ્યુ હોય તે તારીજમા તે તરફ લખવુ ને તે લીટીમા બાકી મુદલ જમા તરફ હોય તો દેવા, અને ઉધાર તરફ હોય તો લહેણા એમ લખવુ

જે સર બાકી હોય તે તારીજમા જેણી તરફની સરની રકમ મોટી હોય તેણી તરફ લખવા ને એટલા દરસેકડે દર મહિને ટકાના ભાવે દોકડા થયા એમ જાણવુ હવે ભાવ વધારે ઓછો હોય તો વ્યાજની રીતમા કોઠા પાડીને રીત લખી છે તે પ્રમાણે ગણીને તેના રૂપિઆ કરી વ્યાજની લીટીને માથે ચઢાવવા.

જો જમા ઉધારમા વ્યાજનો દર જુદો જુદો હોય તો આગળ કહેલી રીત પ્રમાણે જમા ઉધાર બન્ને તરફ વ્યાજના આકડા જુદા જુદા માથે ભરવા

તારીજના જમા ઉધારની બાકી કાઢતા લહેણુ કે દેવુ જે નીકળ્યુ હોય તે પ્રમાણે તે નવા વર્ષમા ખાતુ પાડીને લખવુ

આ ઉપર લખેલી રીત નાણાવટી વગેરે લોકામા ઘણી મુદત થયા કેટલેક ઠેકાણે ચાલતી આવી છે તેથી હાલ પણ ચાલે છે પણ એ રીતે વ્યાજ કાઢતા લંબાણ બહુ થઇ જાય છે, તથા રકમો પેટામા નાખવી તથા કાઢવી એથી એવી ગુચવણ પડે છે કે કાચી બુદ્ધિવાળાને ઝટ લઇને સમજ પડવી મુશ્કેલ થઇ પડે છે એ માટે ચાલતી રીતે લખીને બીજી એક સહેલી રીત નીચે લખવામા આવી છે તેમા સર તથા મહિનાના આકડા મોટા આવે તો ખર પણ લંબાણ ઓછુ થઇ એ નવી રીતે વ્યાજ કાઢનારને સહેલુ પડશે એમ લાગે છે

જેટલી રકમો ખાતામા જમા ઉધાર હોય તેટલી રકમો રાખીને વ્યાજ કાઢવા સારૂ ઉતારવી. તેમા તફાવત એટલોજ કે ખાતામા રકમોનો આકડો માથે ચડાવવો અને આમા બાકીની માહે લેવો ને જમા ઉધારની અકેક રકમની મિતિથી આસો વદી ૦)) ને જે વાર હોય ત્યા સુધી અથવા બાકી જે કોઇ મિતિ સુધી નક્કી કર્યુ હોય ત્યા સુધી માસ તથા દિવસ ઉપલા રીતમા કહ્યા પ્રમાણે નક્કી કરીને તે, તે રકમને બડ લાઇનમા લખવા, ને તેમા છેલો દિવસ લખો ને તે રકમના રૂપિયા તથા એ માસ વગેરે ઉપરથી જે સરવાળો થાય તે માથે ચડાવવો પછી બાકીનુ ઉપરની રીત પ્રમાણે કરીને તથા વરસના ખાતા સારૂ બાકી નક્કી કરી આ રીત પ્રમાણે વ્યાજ પૃ ૧૭ મા કરી બતાવ્યુ છે પણ આપના લેણાના વ્યાજમા ભરત સરખા હોય તેજ આ રીત થઇ શકે છે, નહિ તો ઉપલી રીત પ્રમાણે કરવુ

કાઠિયાવાડ તથા ગુજરાતમા કેટલેક ઠેકાણે વાર વિના વ્યાજ ગણે છે ત્યા તિથિઓ પ્રમાણે મહિના તથા દિવસ ગણીને મહિને અધા દિવસ લખે કાપી નાખે છે એમા જના ભેદ રહ્યા હોય તો વાર ગણવાની રીત પ્રમાણે ગણીને નક્કી કરતા નથી

વારોવારીકે વ્યાજ કાઢવાને માટે રકમોનુ ખાતુ

પરી દેવરાજ અમરસીનુ ખાતુ સવંત ૧૯૧૦ ના સાલનુ [1]

જમા	ઉધાર
૫૦) માગશર વદી ૫ વાર ભોમે	૧૦૦) કારતક સુ ૭ વાર ગુરે
૩૦૦) પોસ સુદ ૧૫ વાર શનેઉ	૧૨૦) માગશર વદ ૮ વાર ગુરે
૮૫૦) ફાગણ વદ ૭ વાર ભોમે	૪૦૦) ફાગણ સુદ ૧૫ વાર ભોમે
૮૦) અષાડ વદ ૩ વાર બુધે	૯૦) અષાડ વદ ૬ વાર શનેઉ
૧૫૦૦) આસો વદ ૭ વાર ગુરે	
૨૮૩૦)	૧૦૧૦)

૧ આ ખાતુ વ્યાજવહીના ચોપડાના સરવાળાના નકલ નથી પરંતુ આ ઠેકાણે ચોપાની પાર પાડ ખાતુ નથી (ખાતાવહી નથી) માટે ખાતાની રકમા તારીખે વ્યાજવહીના ચોપડામા આ રકમો લખીઓ લખતા નથી

વ્યાજવહી.

પરા દેવરાજ અમરજીનુ વ્યાજ સંવત ૧૯૧૦ ના ખા પા ૧

૦ રૂ ૫૦૦) માગશર વદ ૫ સોમે દિ ૭	૬ ૨૩ા રૂ ૦૦) ફાગણ સુદ ૨ ગુરે
૧૫૭ા રૂ ૩૦૦) પોશ શુદ ૧૫ શનેઉ	૭૮૮ા રૂ ૪૦૦) માસ ૧॥ ૮
૦ રૂ ૧૦૦ દિ ૩	૨૯૦ રૂ ૧૦૦) માસ ૨ ૬
૦ રૂ ૧૨૦ દિ ૩	
૧૫૭ા રૂ ૮૦) માસ ૧૧ ૧૪	૧૦૨૩ા
	૮૮ રૂ ૧૨૦) માગશર વદ ૮ શુક્રે દિ ૨૨
૧૫૭ા	૭૪॥ રૂ ૪૦૦) ફાગણ સુદ ૧૫ સોમે
૬૩૪॥ રૂ ૪૫૦) ફાગણ વદ ૭ સોમે	૦ રૂ ૮૦) દિ ૭
૦ રૂ ૩૨૦) દિ ૯	૭૪॥ રૂ ૩૨૦) દિ ૭
૩૪૮) રૂ ૫૦) માસ ૩॥ ૧૧	૭૪॥
૨૮૬॥ રૂ ૪૦) માસ ૭-૫	
૬૩૪॥	

૧ વ્યાજવહીના ચોપડામા આ પ્રમાણે ખાતેદારનુ નામ લખી તથા જે સાલથી વ્યાજ ગણવાનુ હોય તે સાલ લખી તેજ ચાલની રોકડમેળ ખાતાવહીમા ને ખાતાનુ પાનુ ટાકવુ

૧૭૨ રૂ ૮૦) અશાડ વદ ૩ બુધે માસ ૩–૧૨	૦ રૂ ૫૦) અષાડ વદ ૬ શનેઉ દિ ૭૪,
૪૫૦) રૂ ૧૫૦૦ આસો) વદ ૭ શુક્રે દિ ૯	૧૧૮૬
૧૫૧૪	મુદલ બાકી રૂ ૧૬૨૦) સવત ૧૯૧૦ ના આસો વદ ૦)) વાર શનેઉ
૦———	૦ રૂ ૪૦) દિ ૭૪
૧૧૮	૦ રૂ ૮૦ દિ ૭૪
૩૨૮ બાકી સર	૦ રૂ ૧૫૦૦ દિ ૭૪
	રૂ ૧૬૨૦

તારીજ[1] ——— ૨

૭૪ ——— ૩

૧૬૨૦) મુદ્દત બાકી દેવા

રા। ૧૪ વ્યાજના પેસર ૩૨૮

ટકા ૦॥ લેખે

૧૬૨૧॥ ૧૪ બાકી દેવા સવત

૧૯૧૧ ના કારતક સુદ ૧

વાર રવેઉ

૧ કેટલાક વેપારીઓ આ તારીજની લીટીમા પણ જ્યા સુધીનો હિસાબ થયો હોય તે લખે છે જેમકે, તારીજ સવત ૧૯૧૧ ના કારતક સુદ ૧ વાર રવેઉ આવી રીતે નફાએ લખે એટલે પેટમા બીજી વાર લખતા નથી

૨ આ વ્યાજની રકમ આવરાના વ્યાજ ખાતે ઉધારી ફરી ફવરાજ અમરસીને ખાતે જમા કરવી, અને આવરા ઉપરથી ખાતા વહીમા ખતવાશે એટલે ખાતાવહીના આ ખાતે રૂા ૧૬૨૧॥ ૧૪ બાકી દેવા નીકળશે વ્યાજવહીની તારીજમા બને બાજુઓ બરાબર કરવામા આવતી નથી

ઉપલુ વ્યાજ આગળ કહેલી ટુંકી રીત પ્રમાણે નીચે ફરી ગણી બતાવ્યુ છે

જ	ઉ
૫૨૮૦ રૂ ૫૦૦) માગશર વદ ૫ ભોમે માસ ૧૦-૬	૧૧૬૦ રૂ ૧૦૦) કારતક સુદ ૨ ગરેઉ માસ ૧૧ા ૮
૨૮૬૦ રૂ ૩૦૦) પોસ સુદ ૧૫ શનેઉ, માસ ૯-૧૭	૧૨૧૨ રૂ ૧૨૦) માગશર વદ ૮ શુક્રે માસ ૧૦-૩
૩૨૨૫ રૂ ૪૫૦ ફાગણ વદી ૭ ભોમે માસ ૭-૫	૨૯૦૦ રૂ ૪૦૦) ફાગણ સુદી ૧૫ ભોમે માસ ૭-૧૨
૨૭૨ રૂ ૮૦) અશાડ વદી ૩ બુધે માસ ૩-૧૨	૨૮૭ રૂ ૯૦ અષાઢ વદ ૬ શનેઉ માસ ૩-૮
૪૧૦ રૂ ૧૫૦) આસો વદ ૩ શુક્રે માસ ૨)૯	
૧૧૮૫૭	૧૧૫૨૯
૧૧૫૨૯	
૩૨૮ બાકી[1]	

હુંડીના હીસાબ

હુંડી નો ભાવ કહેવાની રીત એવી છે કે, ફલાણા દેશાવરના ૯૮ નો ભાવ છે તો તેનુ સમજવુ કે જે ઠેકાણાનો ભાવ કહ્યા હોય ત્યા રૂ ૯૮) ભરવાથી કહેલા દેશાવર ઉપર રૂ ૧૦૦) ની હુંડી મળે. બે ટકા ઉપર ભાવ છે એમ બોલે તો સમજવુ કે રૂ. ૧૦૨ ભરવાથી રૂ ૧૦૦)ની હુંડી મળે હવે આ ઉપરથી સમજાય છે કે ઉપર ભાવ હોય તો રૂપિઆ ભરી હુંડી કરાવનારને નુકશાન. અને માહે ભાવ હોય તો ફાયદો અમુક રૂપિઆની હુંડી કરાવીને

૧ તારીજ ફેરવ નમુનામા બતાવ્યા પ્રમાણે કાઢવી.

તેના રૂપિઆ કેટલા ભરવા એ કાઢવુ સહેલ છે પણ જેમે જેટલા રૂપિઆ ભરીને તેની હુંડીનો આંકડો નક્કી કરવો હોય તો એ ગણવુ લગાર કઠણ પડે છે હુંડી ઉપરથી હુંડીયામણ થાય તે આપવા લેવા માટે નક્કી કરવુ હોય તો સકડે જે ભાવ હોય તે પ્રમાણે ગણીને મ[illegible] ભાવ હોય તો કાપી લેવા, ને [illegible] ભાવ હોય તો બીજા આ[illegible] જેમ રૂ ૫૦૦) ની હુંડી કરાવવી છે ને [illegible] બે ટકાનો છે, તો ૫૦૦) ની ઉપર વધારા રૂ ૧૦ એટલે કુલ રૂ ૫૧૦) ભરવા પણ જો હુંડીનો ભાવ [illegible] પ્રમાણે હોય તો રૂ ૧૦) રૂ ૫૦૦) માંથી કાપીને બાકીના [illegible] ભરવા જોઈએ

હવે જો રૂ ૫૦૦) ભરીને તેની હુંડી જે થાય તેટલી ક[illegible] હોય તો [illegible] એટલે ૨ ટકા લખે પાચસેના રૂ ૧૦) થાય, તે રૂ ૫૦૦) માંથી બાદ કરવા એ [illegible] ઘટાડ રૂ ૨) લેખે ૨૦ [illegible] થાય [illegible] પછી તે સ[illegible]માંથી [illegible] ૨૦ [illegible] એટલે [illegible] શરે ૦ાા [illegible] રૂ [illegible]) [illegible] એટલાની [illegible] [illegible], ઘટા[illegible] [illegible] તે [illegible] થતો [illegible] તે [illegible] ઘટ [illegible] [illegible] [illegible]વાની [illegible] બાજુએ જુદી જુદી [illegible] તે [illegible]માંથી [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]વડી તે [illegible] તેઓ એક આં[illegible] આ[illegible]રે [illegible] [illegible] આંકડો જે અમન[illegible] હોય તો વળી [illegible] કાંઈક વધારે છે, ને તેનો ઘટાડ [illegible] [illegible] કાઢવાનો અસલનો આંકડો આવી [illegible] પણ ઘણો

1 ૧૦૦ [illegible]

મહાવરો નેથી તે એવો આકડો પહેલેથીજ ધારે છે કે થોડો મહેનતે તે નક્કી થવાનો આકડો માલુમ પડે છે જેમકે, ૫૦૦) રૂપિઆ ભરીને હુડી કરાવવી છે તો ૧૦૨) ને ભાવે કેટલાની હુડી થશે ? એમ કહ્યુ હોય તો પ્રથમ ૪૮૦) રૂપિઆ ધારી તેમા તેનો રૂ ૯ાાા ૫ દો, વટાવ ઉમેરે એટલે ૨૦ દોકડા વધે તેના આશરે ૧૯ાા દોકડા ધારી તેનો ૩૯ દોકડા અથવા લગભગ ૦ાા દોકડો વટાવ થયો તે ઉમેરતા બરોબર ૨૦ દોકડા થઈ રહે માટે રૂ ૪૯૦) ૧૯ાા દોકડા જવાબ આવ્યો

તેમજ ૪૫૦) રૂપિઆ ભરીને ૧૦૨ાા ને ભાવે કેટલાની હુડી થશે ? એમ કહ્યુ હોય તો પ્રથમ ૪૩૯) રૂપિઆ ધારશો, તેનો વટાવ, ઉમેરતા ૨ાા દોકડા વધશે તેનો વટાવ ૬ા દોકડા થયા પણ તેનો ૦ા દોકડો થતો નથી માટે ૪૩૯) ૨ાા દોકડા જવાબ આવશે

જો માહેનો ભાવ જેમ, રૂ ૯૮) નો હોય તો વટાવ, પછી તેનો વટાવ તેનો વટાવ, ને પાછો તેનો વટાવ એ પ્રમાણે ગણતા જવુ એટલે હુડીનો આકડો નક્કી થશે જેમ, રૂ ૫૦૦) નો માહે વટાવ ૨) ટકા લેખે રૂ ૧૦) વધારો તેમા વળી રૂ ૧૦) નો વટાવ ૨૦ દોકડા વધારો, તેમા વળી ૨૦ દોકડાનો વટાવ ૪૦ દોકડા એટલે આશરે ૦ાા દોકડા વધારો, એ રીતે કરતા રૂ ૫૧૦) ૨૦ાા દોકડાની હુડી થશે

વટાવના હિસાબ પણ હુડીના હિસાબ પ્રમાણે થાય છે, માટે તેને સારૂ જુદી રીત આપવામા આવી નથી

દાખલા.

૧ રૂ ૪૧૩૭) તથા રૂ ૭૨૮) એવી બે રકમો જેટલી જુદી જુદી હુડીઓ કરાવવી છે, તો તેના કેટલા રૂપિઆ ભરવા ? ભાવ ૩ ટકા ઉપરનો છે.

૪૧૩૭	૬૭૨૮
+૧૨૪) ૧૧ વટાવના થયા	+૧૨૯ાાા૯ વટાવના થયા
૪૨૬૧) ૧૧ જવાબ	૬૫૧૭ાાા૯ જવાબ.

૨. ઉપર પ્રમાણેજ હુંડીઓ કરાવવી છે પણ ભાવ રૂ ૯૭) નો છે તો કેટલા રૂપિઆ ભરવા ?

૪૭૩૭	૧૦૨૮
−૧૪૨ ૧૧	−૧૯૫॥। ૯
૪૫૯૪॥। ૧૪ જ	૯૩૨) ૧૮ જ

૩ નાણાવટીને ત્યાં રૂ ૪૭૩૭ વધા રૂ ૧૦૨૮) ભરીને એ બે રકમોની જુદી જુદી હુંડીઓ કરાવવી છે તો તે કેટલાની થશે ? ભાવ ટકા ઉપરનો છે

સરવાળાની રકમ	હાંસલ્લાના રકમ	બાકીની રકમ	હાંસલ્લાની રકમ
૪૭૩૭	૧૪૨) ૧૧	૧૦૨૮)	૧૯૫॥। ૯
૪। ૦॥	०) ૧૨॥।	૫॥૧૫॥	०) ૧૭
०) ૧૧	૧૪૨)૨૩॥।	०) ०॥	૧૫૦) ૬
૪૭૮૧ ૧॥।		૧૩૩૩॥ ૨૦	
૧૪૨)૨૩॥।		૧૫૦) ૬	
૪૫૮૪) ૩ દો જવાબ		૯૧૪ ॥ ૧૯ દો. જવાબ	

૪ ઉપર પ્રમાણે રૂપિઆ ભરીને પણ ભાવ ર ૮૭) નો છે તો કેટલાની હુંડી થશે ?

૪૭૩૭	૧૦૨૮)
૧૪૨) ૧૧	૧૯૫॥। ૯
४। ૧૧	૫॥ ૧૫॥
०) ૧૨॥।	०) ૧૦
०) ०॥	०) ०॥
૪૯૮૩॥ ०॥ દો જવાબ	૧૫૨૦॥ ૨૧ દો જવાબ

૫ રૂ ૪૦૦ ભરી હુંડી કરાવવી છે અને ભાવ ૦ ૨૬ ઉપરનો છે તો કેટલાની હુંડી મળશે ? જ રૂ ૦૮૮। ૧૦ દે

૬ રૂ ૧૨૦૦) ની હુંડી લીધી, અને ભાવ ૮ ટકા અંદર છે તો કેટલા રૂપિઆ ભરવા ? જ રૂ ૧૧૫૨)

૭ રૂ ૧૭૫)ની હુંડી ખરાતની છે અને ભાવ ૯૭)નો છે. તો કેટલાની થશે ? જ રૂ ૧૨૮ાા ૧૧ાા દો

૮ અમદાવાદમા બાબાશાહીનો ભાવ ૮૫)નો છે તો રૂ ૧૦૦) કંપનીના બાબાશાહી કેટલા ? જ રૂ ૧૧૭ાા ૮ાા દો

૯ ઉપરના હીસાબમા રૂ ૪૦૦) બાબાશાહી હોય તો તેના મુમબઈગરા કેટલા આવે ? જ રૂ ૩૪૦)

૧૦ ઉમરેઠમા મુમબઈગરાનો વટાવ રૂ ૧૨ાા છે ના ૧૦૦) મુમબઈગરાના બાબાશાહી કેટલા આપવા ? જ રૂ ૧૧૨ાા)

૧૧ ઉપરના હિસાબ પ્રમાણેનાજ ભાવે ૪૦૦) બાબાશાહીના મુમબઈગરા કેટલા ? જ રૂ [illegible]

મોતીના હિસાબની રીત.

[illegible] ગણવામા આવે છે તેનુ કોઠો -

તેનુ કોઠો	૧ [illegible]	= [illegible]
	૧૦૦ [illegible]	= [illegible]
૧૬ [illegible] = ૧ [illegible]	૧ [illegible]	= ૧ [illegible]
૨૪ [illegible] = ૧ [illegible]	[illegible] તી	= ૧ [illegible]

એક મોતીનો [illegible] તેટલી [illegible] તે [illegible] થી અગર [illegible] તેને [illegible] થયા અગર એક [illegible] તો તે [illegible] થશે [illegible] તેટલે [illegible] ના થશે.

આ ઉપરથી [illegible] રીત [illegible] અગર [illegible]

---

૧ ૧૦૦ [illegible]

[illegible] ૧૦૦) [illegible]

તેને આપેલા દાણાની સંખ્યાએ ભાગવા, એ ભાગાકાર આપેલા દાણાના ચવ થશે.

૧ એક મોતીનો દાણો તોલમાં ૮ રતી છે તો તેના ચવ કેટલા થશે ?

×૧૩॥	સંક્ષેપ રીતે
૨૪)૫૫,૨॥	૮
−૫૪	×૮
૧	૬૪ ચોરતીનો વર્ગ થયો
×૧૦૦	×૩,૦॥−૨
૨૪)૧૦૦(૪	૮
૯૬	૧
૪	૦)૦॥૮ નવ ચવ અઢી આના બે પાઇ તેના ટોકડા કરવા.
×૧૬	
૨૪)૬૪(૨॥	ચવ ટો બ
ચ ટો બ	૯) ૧૦॥ ૨॥ જવાબ
૨। ૪ ૨॥ લગભગ	
×૮	
૯)૧ ॥૨॥ જ	

૧ પહેલી રીત ઉપરથી બીજી રીત જે નીકળે છે તે નીચેની રીતથી સમજવી

$$\frac{\text{રતી}}{૨૪} \times ૧૩॥ \times \frac{\text{રતી}}{\text{દાણા}} = \text{પહેલી રીત પ્રમાણે}$$

$$\text{અથવા } \frac{\text{રતી}}{૧} \times \frac{૩॥−૨}{} \times \frac{\text{રતી}}{\text{દાણા}}$$

$$\text{અથવા } \frac{\text{રતી} \times ૩॥−૨ \times \text{રતી}}{૧ \times \text{દાણા}}$$

$$\text{અથવા } \frac{\text{રતીનો વર્ગ} \times ૩॥−૨}{\text{દાણા}} = \text{બીજી રીત.}$$

ચાર દાણા તોલમા ૭ાા રતી છે તો તેના કેટલા ચવ થશે?

૭ાા
× ૭ાા
―――
૫૬ા
×૦ાા~૨
―――
૨૮,૭
૩ાા ૦ા
૦ાા~ા ૨ાા ૫ાા
―――
૫)૩૨)૭ાા ૨ાા
―――
૬ાા ૨ાા

ચવ આ પા   ચ દો બ
૧ ~ ૧ાા અથવા ૬ા ૧૯ાા ૦ાા જ

મુસારો એટલે પગાર ગણવાની રીત.

જેટલા રૂપિઆનો મહિને પગાર હોય તે વડે જેટલા દિવસનુ કરવુ હોય તેને ગુણીને ગુણાકાર ઉપર એક શૂન્ય ચઢાવીને તેને ત્રણે ભાગતા ભાગાકાર આવશે તેટલા દોકડા જવાબ[1] અથવા ઉપર ગુણાકાર જેટલા મકાને નાડાસાતના પા પ્રમાણે ગણતા જે સર આવે તેટલા દોકડા જવાબ આ રીત પ્રમાણે ૧૫ દિવસથી વધારે કરવુ હોય તો ૦ા મહિનાનુ જુદુ

---

૧ આ રીતનો ત્રિરાશી ગણનારને સમજ પડશે સમજવા માટે ? ને દાખલો લેઇએ

૧૨ રૂપિઆના પગાર તો ૭ દિવસનુ શું?

ત્રિરાશી રીતે ૩૦ દિ ૭ ૧૨ રૂ જ

$જ = \frac{૧૨\times૭}{૩૦}$ અથવા રૂપિઆના દોકડા ક્યા તો

$જ = \frac{૧૨\times૭\times૧૦૦}{૩૦}$ અથવા $\frac{૮૪\times૧૦}{૩}$ = ૨૮૦ દો જ

નાડા સાતનો પા કરવો કે રૂપિઆના નાણા કરી ત્રિશે ભાગવા એ બરાબર જ છે

ગણીને ઉપલા દીવસનુ ગણીને તેમા ઉમેરવુ એજ પ્રમાણે ૦। ને ૦॥। માહિનાનુ પણ કરવુ મહિનામા થોડા દિવસ બાકી હોય તો તેટલા દિવસનુ કરીને મહિનાના પગારમાથી બાદ કર્યાથી સહેલુ પડશે

બીજી રીત—મુસારાના રૂપિઆ તથા દિવસોનો ગુણાકાર કરી તેનુ અર્ધ લેવુ તેમા તેનેજ પંદરમો ભાગ મેળવ્યાથી જે આવે તેટલા આના જાણવા[1]

દાખલા.

૧ રૂ ૧૨) નો મહિનો તો ૭ દિવસનુ શુ? જ૰ રૂ ૨॥। ૫ પૈ

૨ રૂ ૮) નો મહિનો તો [illegible] દિવસનુ શુ? જ૰ રૂ ૦॥। ૫ પૈ

૩ રૂ ૧૭) નો મહિનો તો [illegible] દિવસનુ શુ?
જ૰ રૂ ૩ ૧૫। ૫ પૈ

૪ રૂ ૧૪) નો મહિનો તો ૧૮ દિવસનુ શુ?
જ૰ રૂ ૩ ૫॥ ૧૦ પૈ

૫ રૂ ૨૦) નો મહિનો તો ૫ દિવસનુ શુ?
જ૰ રૂ ૩ આના ૫ પાઈ

દેશી અપૂર્ણાંકનો વર્ગ કરવાની સહેલી રીત.

ગુણકની રકમમા જે પાણો હોય તે ગુણ્યમા મેળવી પછી તે બને રકમોનો ગુણાકાર કરવો અને પાછી તેમા ગુણ્યને ગુણકની પાણોનો ગુણાકાર મેળવી દેવો

---

1 બીજી રીત સમજવાનો દાખલો લઈએ
૨૦ રૂપિઆનો મહિના તો ૭ દિવસનુ શુ?
ત્રિરાશી રીત—૩૦ દિ ૭ ૨૦ રૂ જ

જ $= \frac{૭\times૨૦}{૩૦}$ રૂપિઆ એના આના કર્યા તો

જ $= \frac{૭\times૨૦\times૧૬}{૩૦}$ આના, પણ સોળે ગુણીને ત્રીસે ભાગવા અથવા ૭ × ૨૦ ના અર્ધા કરી તેમા એ અર્ધાનો પંદરમો ભાગ ઉમેરવો એ સરખુજ છે

૧ પા નો વર્ગ કરો ૨ ૦ાા નો વર્ગ કરો ૩ ૭ાા નો વર્ગ કરો

```
પા            ૦ાા | ૦ાા              ૦ાા | ૭ાા            ૦ાાા
+૦ા         ×૦ાા | + ૦ાા           × ૦ાા | + ૦ાાા        × ૦ાાા
------      ------ | ------        ------ | ------        ------
પાા           ૦)~  |   )              ૦ા  |  ૮ાા           ૦ા~
×પ                 | ×                      | × ૧)
------             | ------                 | ------
૨ા)ા               |  //                    |  પ૭ાા
-૦)~               |  +૦ા                   | +  ૦ાા~
------             | ------                  | ------
૨ ાા~જ             |  ×૨ા જ                 |  ૬ ૦)~
```

૪ પા= નો વર્ગ કરો

```
પા=        ૦ાા=×૦ાા=
           ------------
+ ૦ાા=     ૦ાા=        ૦)=
------
૬ા         +૦)=×       ૦)=
           ------      ------
× પ        ૦ાાા        ૦)૦ા
------------
૩ાા        ×૦ાા
           ------------
+ ૦ા=ા     ૦ા=
------------
જ ૩ાાા=ા   +૦)ા
           ------
           ૦ા=ા
```

૫ ૯ાાા= નો વર્ગ કરો

જ ૮૭ાા ૦ા

૬ ૨ાા= નો વર્ગ કરો

જ ૮ાા= ૧ ૩પ

૭ ૪ાા નો વર્ગ કરો. જ ૨૦ા

૮ ૭ા નો વર્ગ કરો

જ પ૧ા~

૯ ૩ાા નો વર્ગ કરો

જ ૧૮)~

૧૦ ૨૦ાા નો વર્ગ કરો

જ ૪૨૦ા.

દેશી અપૂર્ણાંકના ગુણાકાર કરતાં ધ્યાનમાં રાખવા લાયક બાબતો

રૂપિઆ × પુર્ણાંક નાખ્યા=રૂપિઆ આવે

આના પાઈ કે બ × ગણાક નાખ્યા=આના પાઈ કે બ આવે

આના × પૂર્ણાંક નાખ્યાનો સોળમો ભાગ=રૂપઆના અથવા આની આવે

પાઇ દો બ ઈત્યાદિ× પૂર્ણાકનો સોળમો ભાગ=જવાબ ગુણ્યની જાતને ૧૬ ભાગીએ તેટલો આવે

પાઇ×પૂર્ણાકનો ૧૯૨ મો ભાગ=એકમો બાણએ ભાગીએ તેટલી પાઈઓ આવે.

દો ×પૂર્ણાકનો સોળમો ભાગ=ગુણ્યના દોકડાને સોળે ભાગીએ તેટલા દોકડા આવે

દો ×પૂર્ણાકનો સોમો ભાગ=ફોકડા આવે

બ×પૂર્ણાકનો સોમો ભાગ=૧૬૦૦ એ ભાગીએ તેટલા દોકડા આવે, અથવા સોએ ભાગીએ તેટલી બદામો આવે

રૂ	૦।	નુ	૦।	=	૦ ⌐	૦)	૦।	નુ	૦।=૦)	૦)⌐
રૂ	૦॥	નુ	૦।	=	૦)=	૦)	૦॥	નુ	૦।=૦)	૦)=
રૂ	૦॥।	નુ	૦।	=	૦)≡	૦)	૦॥।	નુ	૦।=૦)	૦)≡
રૂ	૦।	નુ	અર્ધ	=	૦,=	૦)	૦।	નુ અર્ધ	=૦)	૦)=
રૂ	૦॥	નુ	,,	=	૦।	૦)	૦॥	નુ ,	=૦)	૦।
રૂ	૦॥।	નુ	,,	=	૦।=	૦	૦॥।	નુ ,,	=૦)	૦।=
રૂ	૦।	નુ	પોણુ	=	૦ ≡	૦)	૦।	નુ પોણું	=૦)	૦)≡
રૂ	૦॥	નુ	,,	=	૦।=	૦।	૦॥	નુ ,,	=૦)	૦।=
રૂ	૦॥।	નુ	,,	=	૦॥⌐	૦)	૦॥।	નુ	=૦)	૦॥⌐

પાછલી કુચીઓના વિચાર.

૧ જેટલા રૂપિઆનુ જેટલા મણ તેટલા શેરના રૂપિઆથી અઢી ગણા દોકડા, ને તેટલા આનાનુ મણથી અઢીગણા શેર

૨ જેટલા રૂપિઆનુ જેટલા શેર તેટલા રૂપિઆ ભારના રૂપિઆથી અઢીગણા દોકડા, અને તેટલા આનાનુ શેર જેટલા અધોળ

૩ જેટલા રૂપિઆનુ જેટલા મણ તેટલા પૈસાનુ, મણના અર્ધાથી સવાગણા શેર

૪. જેટલા રૂપિઆનુ જેટલા મણ તેટલી બદામનુ મણ જેટલા રૂપિઆભાર

૫. જેટલા આનાનુ જેટલા શેર તેટલા રૂપિઆભારની આનાથી ૩ા ગણી બદામ, અને તેટલી પોણી પાઈનુ શેર જેટલા અધેળ

૬ જેટલા આનાનુ જેટલા મણ તેટલી વીસવાસીનુ, મણ જેટલા રૂપિઆભાર

સમજુતી.

રૂપિઆના જેમ ૧૦૦ દોકડા, તેમ આનાની ૧૦૦ બદામ, અને રૂપિઆની બદામો જેમ ૧૬૦૦, તેમ આનાની વિસવાસી ૧૬૦૦, રૂપિઆના ભાવે જેટલા દોકડા થાય તેટલી બદામો આનાને ભાવે થાય, અને રૂપિઆના ભાવે જેટલી બદામો તેટલી આનાને ભાવે વિસવાસી થાય

આગળ કુચીઓ આપેલી છે પણ કેટલેક ઠેકાણે પાતિની મદદથી હિસાબ ઝટ વારમા થઈ શકે છે જેમ, ગાલ્લીનુ કર્યુ હોય અને ૭ા મણનુ કરવુ હોય તો કુચી પ્રમાણે કરવા કરતા પાતીની રીતે એટલે ૦ા ગાલ્લીનુ કરતા વધારે સહેલુ પડશે મ ણનો ભાવ કર્યો હોય અને ૨૫ શેરનુ કરવુ હોય તો કિમતના અર્ધા કરીને તેના સવાયા કરવા, અને ૧૫ શેરનુ કરવુ હોય તો કિમતના ૦ા કરીને દોઢા કરવા એ રીતે બીજે ઠેકાણે પણ સમજવુ

કસર કાપી નાખવાની રીત ઘણીજ કામમા આવ છે જેમ મણનો ભાવ કર્યો હોય ને ૩૯ શેરનુ કરવુ હોય તો કુચી પ્રમાણે એક શેરનુ કરી તેને ૩૯ એ ગુણવા કરતા મણની કિમ- તમાથી ૧ શેરનુ બાદ કરીએ તો સહજમા જવાબ આવે

પરચૂરણ દાખલા.

૧ રૂ ૬ા૮ ન મવાશેરને અધોળ તો એક આનાનુ કેટલુ ?
જ શે ૦)૮ અધોળ

૨ રૂ ગા૮ા નુ પોણોશેર ને દોઢ અધોળ તો પાશેરનુ શુ ?
જ રૂ ૦।

૩ ૩ ૩ા૮ નુ મવા ત્રણશેરને નવટાક તો રૂ ૧) નુ કેટલુ ?
જ શેર ૧

૪ ૭ પમાનુ શેર ૩ા૮ તો ૧૦ પૈમાનુ કેટલુ ?
જ શે પા૮

૫ ૩ પૈમાના મવા, બશેર તો ૯ પૈમાના કેટલા ?
જ શેર ૨ા ૧૨ પૈમાભાર

૬ મરેથાન[1] ૨ા શેર તો મોટા પૈસાનુ[2] કેટલુ ?
જ ગા શેર

૭ ૮ પૈમાના ભાંડા સવાબશેર તો ૧૭ પૈમાના કેટલા ?
જ શેર પા

૮ રૂપિઆનુ ૨ા૮ ઘી મળે છે, ત્યારે ૧૦ા મણનુ શુ ?
જ ૧૬૦ રૂપિઆ

૯ ૦ા પાઈના મવાપાચશેર રીંગણા તો ૧ પાઈના કેટલા ?
જ ૭ શેર

૧૦ દીવાસળીના ડઝનની કિમત ગા પૈસા એમ છે તો ૨ પેટીની શી કિમત ?
જ ૦ાા પૈસો

૧૧ રૂ ૨ા૮ આને રીમ તો ૨ ધ્તાનુ શુ ? જ રૂ ૦। ૧૧ દો

૧૨ અગી પમાની ૩ા શેર જુવાર તો ૦ા પૈસાની કેટલી ?
જ ૦ાા શેર

૧૩ પાપડીના લીલવા ૩ ફદીએ શેર તો મણનુ શુ ?
જ રૂ ૧ા૮

---

૧ ૦। પૈસો. ૨ દોઢ પૈસો.

૧૪ રૂ ૦)–॥ નુ શેર ૩ તો મણ તથા ખાંડી કેમ પડયુ ?
જ. રૂા ૨॥। અને રૂ ૭૫

૧૫ રૂ ૧)નુ પા॥ તો રૂ ૧૦નુ કેટલુ? જ મ ૧॥। ૧૧ ગે

૧૬ મણ ગોળના રૂ ૨।= તો રૂ ૧ નો કેટલો ગોળ
જ ૧૦॥ શેર ૦॥। ≈ ભાગ

૧૭ ૨૪॥। પૈસાનુ ૮૧ ગેર તો ૨૦। પૈસાનુ કેટલુ?
૨૪॥। પૈસાનુ ૮૧ ગેર તો ૪॥ પૈસાનુ ૧૧ ગેર થયુ
માટે ૨૦। પૈસાના પોણા પાંચ ૪॥ ને ૧૧ એ ગુણતા
જ ૩॥। ગેર

૧૮ ૮। પૈસાની ૫૫ કેરી તો ૧। પૈસાની કેટલી કેરી? જ ૧૧

૧૯ જુને ગજે[1] ગજ કાપડની કિંમત રૂ ૧॥ા તો નવે ગજે ૧૦ તસુના મોળીઆની શી કિંમત? જ રૂ ૧ ૨॥

૨૦ રૂ ૦)॥ નુ ગેર ૨)= તો ૧ મણનુ શુ?
સવાએ સક્ષેપ કાઢતા રૂ ૦)≡ નુ અઢી ગેર આવ્યુ માટે
મણના રૂ ૮ જવાબ

૨૧ ૧૦૦ રૂપિઆનુ ત્રણસે સવાતેત્રીસ મણ સવાત્રણ શેર ને સવાત્રણ રૂપિઆભાર તો ૩૭ મણની શી કિંમત?
ત્રણસે સવાતેત્રીસ મણ સવાત્રણ શેર ને સવા ત્રણ રૂપિઆભારને ૩એ ગુણતા લગભગ ૧૦૦૦ મણ આવે છે તેથી મણના ૧૦ દોકડા અને ૩૭ મણના રૂ ૩૧) ૧૦ દો જ

૨૨. પોણી પચીસ પૈસાનુ ૩૦ ગેર તો ૨૦। પૈસાનુ કેટલુ?
આમા ૨૪॥। ને ૨૦। નો પા॥ સક્ષેપ ઉપાડો તો ૮॥ પૈસાનુ પા॥ ગેર આવ્યુ ને ૪॥ પૈસાથી ૨૦। પૈસા ૪॥ ગણા છે માટે પા॥×૮॥= ૨૪॥। શેર જવાબ

૨૩ એક માણસ બે રૂપિઆ લઈ બજારમા ગયો તેમાંથી તેણે ૧। પૈસે ગેર લેખે ૧૫ શેર કારેલા, રૂ ૦)–॥ શેર લેખે

---

૧. નવા ગજ કરતા જુનો ગજ ૩ તસુ મોટો છે

૪ શેર ૫ વર, રૂ ૦)નુ એક લેખે ૪ અનનાસ, ને મોટા પૈસાના ગલકા લીધા, ને જે બાકી વધ્યુ તેનો ૭ાા શેર ગોળ આણી રહ્યો તો ગોળ કેમ મણ પડચો ? જ રૂ ૪)

૨૮ બાબાશાઈ રૂપિઆ ઉપર ૯ પૈસા મુબઈગરાનો વટાવ ઠરાવીને રૂ ૧૯૦) બાબાશાઈ વટાવ્યા તો તેના મુબઈ-ગરા કેટલા ? જ રૂ ૧૩૭ાા.

૨૫ બાબાશાઈ રૂપિઆનો ભાવ ૮૫ છે તો ૧૦૦) મુબાઇ-ગરાના બાબાશાઇ કેટલા ? જ રૂ ૧૧૭ાા ૧૪ાાા દો

કાઠીઆવાડ તથા પાલણપુર વગેરે ભાગને ઉપયોગી રીતો.

નવાનગર પોરબદર ને જૂનાગઢના રાજ્યમા અને કચ્છની હદપરના ભાગમા માત્ર કોરીનુ ચલણ છે નવાનગરમા જામશાહી, જૂનાગઢમા દીવાનશાહી પોરબદરમા રાણાશાહી અને કચ્છની હદપરના ભાગમા રાહાશાહી કોરી ચાલે છે દીવ, ઉના ને તેની પાસેના ગામોમા ગાળનુ ચલણ છે અને બાકીના બધા ભાગમા મુબઈગરા રૂપિઆ ચાલે છે જ્યા કોરી-નુ ચલણ ચાલે છે ત્યા પણ રૂપિઆ ચાલે છે ખરા, પણ વણ ખરૂ વચાણ ને લવડ દેવડ કોરીથી ચાલે છે જ્યા કોરી ચાલે છે ત્યા પૈસાને ઠેકાણે તે ભાગના દોકડા ચાલે છે એ દોક-ડાનો ભાવ છત અને ખપના પ્રમાણમા વત્તો ઓછો રહે છે કોરીની કિંમત પણ છત અને ખપના પ્રમાણમા વત્તી ઓછી રહે છે તો પણ રાહાશાહી ને જામશાહી કોરીની કિમત લગભગ બરાબર હોય છે દિવાનશાહી કોરીની કિંમત તે કરતા વધારે હોય છે ને રાણાશાહીની કિમત તેથી વધારે હોય છે જામશાહી ૧૦૦ કોરીના આશરે રૂ ૨૭) દિવાનશાહીના રૂ ૨૮) અને રાણાશા-હીના રૂ ૩૧) હોય છે દરેક જાતની કોરીના તે જાતના દોકડાનો ભાવ ૨૪ થી ૨૬ સુધી થાય છે.

વજનમા લગભગ બધ ઠેકાણે ૪૦ રૂપિઆભારનો શેર, ને ચાળીસ શેરનો મણ, એ પ્રમાણે અંગ્રેજી વજન ચાલે છે માત્ર જૂનાગઢ અને બીજાં કેટલાક ગામોમા ૮૦ રૂપિઆભારનો શેર ને ૪૦ શેરનો મણ, એવું બગાળી વજન પણ ચાલે છે પોરબદરમા ૩૬ રૂપિઆભારનો શેર ચાલે છે

દાણા, ઘી, તેલ, દુધ વગેરે ભરીન વચનાનો જૂનો રીવાજ ચાલે છે, તો પણ હાલમા ઘણે ઠેકાણે દુધ સિવાય બીજી વસ્તુઓ જોખીને આપવાનો નવા ચાલ દાખલ થયો છે પણ માપને વજનના પ્રમાણ પ્રમાણે કિંમત વત્તી કે ઓછી હોય છે દુધ ભરીને આપે છે, પણ કિંમત વજન ઉપર ઠરાવલી હોય છે એટલે પાશેર કે તેથી ઓછી અથવા વધારે વજનની પળી રાખે છે તની પળીઓ જેટલુ વજન જોઈતુ હોય તે પ્રમાણે ભરીને આપે છે પાશેરની પળી હોય તો શેરની ચાર, અને આઠ રૂપિઆભારની હોય તો શેરની પાચ પળી ભરી આપે છે

દાણાનુ માપ ઘણે ઠેકાણે ત્રણ નવા માપવાને માટે ગડીયુ, પવાલુ, પાલી કે માપ હોય છે ૨ ગડીયા=૧ પવાલુ, અને ૪ પવાલા= ૧ પાલી આ માપ ઘણે ઠેકાણે છે પણ પવાલા અને પાલી નાના મોટી હોય છે તેથી કોઈ ઠેકાણે ૬ પાલીનુ માપ, કોઈ ઠેકાણે પાા પાલીનું, કોઈ ઠેકાણે ૧૦ પાલીનુ અને કોઈ ઠેકાણે ૨૨ પાલીનુ માપ હોય છે તેજ પ્રમાણે સઇના માપ પણ વત્તા ઓછા હોય છે, પણ ઘણુ કરીને ઘણે ઠેકાણે ૧૬ મણની કળશી થાય છે

લુગડા ને લાકડા ભરવાનો ગજ ૨ ફુટનો કે ૨૪ ઇંચનો હોય છે, પણ ત્યાના દેશી લુગડા ભરવાનો ગજ સરખો હોતો નથી, કોઇ ઠેકાણે અધો તસુ કે તસુ નાના મોટી હોય છે, પણ બધા ગજના તસુ તો ૨૪ હોય છે

પાલણપુર ઇલાકાના રાધનપુર અને તેની આસપાસના

ગામમા જોરવરશાહી રુપિઓ ને નજુશાહી પસા ચાલે છ
સાત નજુસાહી પસા = ૧ આનો ને ૧૬ આનાનો ૧ જોરાવર-
શાહી રૂપિઓ થાય છે સાતલપુરમા નજુશાહી પસા ને ગણા
નાહી (કચ્છી) કોરી ચાલે છે બાકીના ઘણા ભાગમા મુસલ-
માન ને સિક્કાઇ રુપિઆ ચાલે છે

આ ઝલાકામા કાઠિઆવાડની પેઠ અનાજ વગેર ભરીને
વચાવ છ એનુ ભરતર પણ કાઠિઆવાડ જેવુજ છે, એટલે

૨૦ રૂપિઆભાર=૧ પવાલુ	૮ માપ = ૧ સઇ
૮ પવાલા =૧ પાલી	૮ સઇ = ચામીયુ
૫।। પાલી =૧ માણુ (માપ)	૮ ચોમાસા= ૧ કળશી

પણ કેટલેક ઠેકાણે ૨૫ રુપિઆભારનુ પવાલુ, કોઈ ઠેકાણે
૩૦ રૂપિઆભારનુ ને કોઈ ઠેકાણે એક શેરનુ પવાલુ હોય છ
તેમજ કોઈ ઠેકાણે ચાર પાલીનુ, કોઈ ઠેકાણે છ પાલીનુ, કોઇ
ઠેકાણે ७ પાલીનુ અને કોઇ ઠેકાણે ૭।। પાલીનુ માપ હોય છ
માતલપુરમા ૮ માપની સઇ હોય છે કળશીની સઇ સાઠ ગણાયછે

કરાચી, કરાબાર કોટડી વગેર ઠેકાણે ખરાડ અને ખાડીનુ
તોલ છ

૪૦ રૂપિઆભાર = ૧ શેર	૮ મણ = ૧ ખરાડ
૮૦ શેર = ૧ મણ	૮ ખરાડ= ૧ ખાડી

ઉપર પ્રમાણે વજન ચાલે છે, એટલે જીરાની અધા
કળશીની બરોબર ખરાડ છે, ને ભાર તે ખાડીની બરોબર છ
માટે કળશીની રીત ઉપરથી ખરાડની રીતો નીકળે, ને ભારની
રીતો ખાડીને લાગુ પડે

સોના રૂપાનુ તોલ માસાથી થાય છ સુરત ને દક્ષિણમા
પણ માસાનું તોલ ચાલે છે એટલે ૧૦ માસા = ૧ તોલો
એ રીતો પાછળ આવી ગઈ છે

સૂચના

દરેક ઠેકાણે જુદુ જુદુ માપ હોવાથી આ નાની ચોપડીમા
દરેક ઠેકાણાને ઉપયોગી થઇ પડે એવી કુચીઓ આપી શકાયજ
નહિ અને તેથી—

નીચનુ કોષ્ટક લઇને તેની કુંચીઓ આપેલી છે, માટે જે ગામમા જેટલો ફેર હોય ત ગામના મહેતાજીએ તે પ્રમાણે કુંચીઓમા ફેરફાર કરીને શિખવવુ

૨ ગડીઆ = ૧ પવાલુ	૨ સઇ = ૧ મોટલો
૮ પવાલા = ૧ પાલી	૨ મોટલા = ૧ ચાસીયુ
૪ પાલી = ૧ માપ	૨ ચાસીયા= ૧ હારો
૮ માપ = ૧ મણ	૨ હારા = ૧ કળશી

કળશીનાં લેખાની કુંચીઓ, કોરીના ભાવ ઉપરથી.

૧ જેટલી કોરીએ કળશી તેટલી અર્ધીએ હારો.[૧]

(૧) જેટલી કોરીએ કળશી તેટલા પાવલાએ ચાસીયુ
(૨) જેટલી કોરીએ કળશી તેથી બમણે આને મોટલો
(૩) જેટલી કોરીએ કળશી તેટલે આને મણ

દાખલા

૧ ૫ાા કોરીએ કળશી તો ૨ાા મોટલાનુ શુ ? જ કો ૫ાા આના
૨ ૮ાા કોરીએ કળશી તો ૨ મણ ને ૨ માપનુ શુ ?
જ કો ૧૫= આ
૩ ૧૨ાા કોરીએ કળશી તો ૫ાા કોરી ૩ાા આનાનુ કેટલુ ?
જ ૩ાા મણ

સઇનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલી [૨]કોરીએ સઇ તેથી છ ગણે દોકડે માપ.[૩]

૧ એક નારીની અધા એને કળશીના હારા એ વડે લાગતા એક અરધીનો ભાગ આવ

૨ નારીના દોકડા ૩૦ પ્રમાણે ગણેલા છે

૩ એક કોરીના દોકડા ૦ ને સઇના માપ પાચવડે ભાગતા ભાગ માપના છ દોકડા આવે

(૧) જેટલી કોરીએ મન તેટલા દોકડાની પાલી
(૨) જેટલી કોરીએ મણ તેથી પા ગણે દોકડે પવાલુ

દાખલા

૧ ૨।। કોરીએ મણ તો ૨ માનુ શુ ' જ ૧ કોરી.
૨ ૨। કોરીએ મણ તો ૪ પાલીનુ શુ ' જ ૯ દોકડા
૫।। કોરીએ મણ તો ૨ પવાલાનુ શુ ' જ ।।। દો

માપવાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

જેટલી કોરીએ માપ તેથી પાચ ગણે દોકડે પલી [૧]
(૧) જેટલી કોરીએ માપ તેથી સવાગણે દોકડે પવાલુ
(૨) જેટલી કોરીએ માપ તેથી નગણો આનામ ગડીયુ

દાખલા

૧ ૧।। કોરીએ માપ તો પાલીનુ શુ ' જ ।।। કોરી
૨ ૩।। કોરીએ માપ તો ૨ પવાલાનુ શુ ' જ ૮।।। દોકડા
૩ ૧। કોરીએ માપ તો ૩ ગડીયાનુ શુ ' જ ૨ દો ૧।।આ

પાલીનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલી કોરીએ પાલી તેટલા પાવલાનુ પવાલુ [૨]
(૧) જેટલી કોરીએ પા તેથી બમણે આને ગડીયુ

દાખલા

૧ ૧।। કોરીએ પાલી તો ૨ પવાલાનુ શુ' જ ૭।।। દો
૨ ૨। કોરીએ પાલી તો ૩ ગડીયાનુ શુ ' જ દો ૭।।ના આ

૧ કોરીના દોકડા ૨૦ ને એક માપની પાલી ' વડે ભાગતા એક પાલીના પાચ દોકડા આવે ૧

૨ એક કોરીના પાવલા ચારને એક પાલીના પવાલા ચાર વડે ભાગતા એક પવાલાની કિમત એક પાવલુ આવે

કળશીનાં લેખાંની કુંચીઓ, રૂપિઆના ભાવ ઉપરથી.

જેટલે રૂપિએ કળશી તેટલા અંશોનુ હારો [1]

(૧) જેટલે રૂપિએ કળશી તેટલા પાનવાનુ ચાસીય

(૨) જેટલે રૂપિએ કળશી તેથી બમણે આને મોટલો

(૩) જેટલે રૂપિએ કળશી તેટલે આને સઈ

(૪) જેટલે રૂપિએ કળશી તેથી સવા ગણું દોકડે માપ

દાખલા

૧ ૧॥ રૂપિએ કળશી તો ? સઈનુ શુ ? જ ૬ ૧॥

૨ ૧૪। રૂપિએ કળશી તો ? માપનુ શુ ?

જ ૦॥ ૩ દો અ

૩ ૧॥ રૂપિએ કળશી તો ૧॥ મોટલાનુ શુ ? જ ૬ ૨॥

સઈનાં લેખાંની કુંચીઓ, રૂપિઆના ભાવ ઉપરથી.

જેટલે રૂપિએ સઈ તેથી ૨૦ ગણે દોકડે માપ [2]

(૧) જેટલે રૂપિએ સઈ તેથી ૪ ગણી પાલીએ સવાપાલી

દાખલા.

૧ ૧॥ રૂપિએ સઈ તો ૨ ૦॥ નુ કેટલું ? જ ? માપ

૨ ૦॥ રૂપિએ સઈ તો બે પાલીનું શુ ? જ ૦॥ આ ૫ મ.

---

૧ રૂપિઆના આંકડા એને કળશીના હારા એ વ આના એ અ આનું હારો આવ

૨ એક રૂપિઆના દોકડા ૧૦૦ ને એક સઈના માપ માપ ૨ ન ના એક માપના ૨૦ દોકડા આવે

માપનાલેખાંની કુચીઓ, રૂપિઆના ભાવે.

૧ રૂપિઆના જેટલા માપ તેટલી પાલીની ૩૨ પાઇ[1]

(૧) એક રૂપિઆના જેટલા માપ તેટલા પવાલાની ૮ પાઇ

(૨) એક રૂપિઆના જેટલા માપ તેટલા ગડીયાની ૪ પાઇ.

દાખલા

૧ એક રૂપિઆના ૩ માપ તો ૩ પાલીનુ શુ ? જ, ૦)=ll ૨ પાઇ

૨ એક રૂપિઆના ચાર માપ તો ૩ ાનુ કેટલુ ? જ ૨૪ પવાલા

૨ જેટલે આને માપ તેથી બમણી પાઇએ પાલી.[2]

દાખલા

૧ ૩ આને માપ તો એક આનાનુ કેટલુ ? જ ૨ પાલી

૨ ૨ll આને માપ તો ૨ પવાલાનુ શુ ? જ ૨ll પાઇ

પાલીનાં લેખાંની કુંચીઓ

૧ જેટલે આને પાલી તેટલા પૈસાનુ પવાલુ [3]

(૧) જેટલે આને પાલી તેથી ૧ll ગણી પાઇએ ગડીયુ

---

૧ એક માપની પાલી ૬ વડે એક રૂપિઆની પાઇ ૧૯૨ ને ભાગતા એક પાલીની ૩૨ પાઇ આવે

૨ એક આનાની પાઇ ૧૨ ને એક માપનો ૬ પાલી વડે ભાગતા એક પાલીની ૨ પાઇ આવે

૩ એક આનાના પૈસા ચારને એક પાલીના પવાલા ૪ વડે ભાગતા એક પૈસાનુ એક પવાલુ આવે

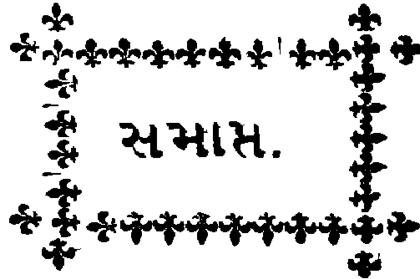
(૨) જેટલે પેસ પાલી તેથી ૦॥ પાઈનુ પવાલુ[1]

(૩) જેટલે આને પાલી તેથી ૩૦ ગણે રૂપિએ કળશી[2]

(૪) જેટલી પાઇએ પાલી તેથી ૨॥ ગણે રૂપિએ કળશી[3]

દાખલા.

૧ ૪॥ આને પાલી તો ૯॥ રૂપિઆનુ કેટલુ ? જ ૧ હોરા.
૨ ૩ પેસે પાલી તો ૭ પવાલાનુ શુ ? જ ૯॥ પાઇ
૩ ૫ પાઇએ પાલી તો હાંગાનુ શુ ? જ ૨ ૩।
૪ ૩ આને પાલી તો બે ગડોયાનુ શુ ? જ ૨ ૦) ૦॥

૧ એક પૈસાની પાઇ ૩ ને પાલીના પવાલા ચાર વડે આવતા એક પવાલાની પોણી પાઇ આવે

૨ પાલી કરતા કળશી ૪૮૦ ગણી છે માટે પાલીની કિમત ૧ આનો હોય તો કળશીની કિમત ૪૮૦ આના એટલે ૩૦ રૂપિઆ આવે

૩ પાલી કરતા એક કળશી ૪૮૦ ગણી છે માટે પાલીની કિમત ૧ પાઇ હોય તો કળશીની કિમત ૪૮૦ પાઇ એટલે ૨॥ રૂપિઆ આવે

શિક્ષકોને સૂચના.

સ્કુલોમાં ચાલતી [illegible] બુકો, ગુજરાતી તથા અંગ્રેજી કોપી બુક્સ જુદી જુદી જાતની [illegible] ડ્રોઇંગ બુક કોરી તથા [illegible] [illegible] જુદી જુદી [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] પેપર, પેન્સીલ, હોલ્ડર [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] સ્કુલની [illegible] ચીજો [illegible] [illegible] મળશે.

મેસર્સ બી. શાહની કંપની.

બુકસેલર પબ્લીસર્સ એન્ડ પેપર મરચન્ટ.

૩૦૮૨ [illegible] —અમદાવાદ